

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Факультет іноземної філології**

**НАУКОВІ РОЗВІДКИ СТУДЕНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ**

Збірник тез наукових доповідей

Випуск 4

Електронне видання

Харків – 2023

УДК 81'243
ББК 81.2
Н 34

Н34 Наукові розвідки студентів факультету іноземної філології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди [Електронне видання]: збірник тез наукових доповідей / За заг. редакцією канд. філол. наук, доц. Т. В. Подуфалової. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2023. Вип. 4. 97 с.

У збірнику представлено тези наукових доповідей здобувачів вищої освіти факультету іноземної філології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, присвячені актуальним проблемам іноземної філології та методики навчання іноземних мов.

Для науковців, викладачів, аспірантів і студентів філологічних факультетів закладів вищої освіти.

УДК 81'243
ББК 81.2

Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 5 від 17.05.2023 р.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, 2023

ЗМІСТ

<i>Адамян Кароліна</i> . Поняття дискурсивних маркерів у сучасному мовознавстві	6
<i>Антипенко Ганна</i> . Специфічні особливості презентації жіночих стереотипів в англомовних прислів'ях	7
<i>Бабенко Дар'я</i> . Типи мовленнєвих актів	8
<i>Бережна Анастасія</i> . Аспект втраченого щастя в романі Джейн Остін «Докази розуму»	10
<i>Беляєва Вікторія</i> . Кодування емоцій за допомогою емоційної та емотивної лексики	11
<i>Блашко Юлія</i> . Лексика на позначення руху як об'єкт лінгвістичних досліджень	12
<i>Боков Ігор</i> . Комунікативно-прагматичні інтенції оратора в політичних промовах	16
<i>Болховецька Валерія</i> . Мотивна структура художнього тексту	18
<i>Борисов Артем</i> . Семантичні класи англійських дієслів і дієслівна синонімія	19
<i>Булатова Яна</i> . Зображення тоталітарного режиму в художній літературі	20
<i>Гаврюченко Олександра</i> . Засоби образності та виразності німецькомовної притчі	22
<i>Гожинська Єлизавета</i> . Концепт у лінгвокультурології	23
<i>Гордієнко Анна</i> . Концепція історії в сучасній англійській історіографічній метапрозі	24
<i>Грезєва Ганна</i> . Когнитивні особливості бінарних концептів Glory та Disgrace в американській лінгвокультурі	26
<i>Гриценко Віта</i> . До поняття метафори в сучасному мовознавстві	27
<i>Гузенко Олександр</i> . Мультиmodalьна природа гумору	28
<i>Gutnev, Oleksiy</i> . Tourism Advertising Discourse and Its Characteristics	29
<i>Дерід Ірина</i> . Своєрідність концепту DRINKING в англійській мовній картині світу	30
<i>Довгаль Катерина</i> . Глобальні трансформації сучасної англійської мови під впливом соціальних мереж	31
<i>Завадська Катерина</i> . Дискурс сучасних популярних англомовних пісень	33

<i>Ігнатенко Ігор</i> . Категорія суб'єктивної модальності в сучасній лінгвістиці	34
<i>Ільченко Анастасія</i> . Особливості воєнного медіадискурсу в онлайн-ЗМІ	35
<i>Іщенко Неллі</i> . Репрезентація міста майбутнього в романі-антиутопії ХХ ст.	37
<i>Капінос Ігор</i> . Топографічні параметри оповідання Б. Д. Пенкейка "Trilobites"	38
<i>Катрич Карина</i> . Вербалізація концепту HAMMER у контексті сучасної англійської мови	41
<i>Кисіль Олександр</i> . Комунікативно-прагматичні аспекти висвітлення війни в Україні в англійській пресі	42
<i>Колесник Марія</i> . Гендерні стереотипи та гендерні ролі в романі «Ущелина» Доріс Лессінг	43
<i>Конвалова Дарина</i> . Особливості перекладу політичних промов українською мовою	44
<i>Копилова Дар'я</i> . Портретні характеристики головних героїв у новелах Стефана Цвейга	46
<i>Коптєва Тетяна</i> . Невербальні засоби комунікації	48
<i>Корж Дар'я</i> . До питання структурного моделювання термінів	49
<i>Корнєєва Юліана</i> . Національний характер британців у картині світу та його особливості	50
<i>Кравець Сергій</i> . Літературно-художні оніми як особливий тип власних назв	51
<i>Криворучко Ірина</i> . Мовна об'єктивація російсько-української війни в сучасному англійському газетному тексті	53
<i>Кудій Марія</i> . До питання евфемізації сучасного політичного дискурсу	54
<i>Lipatnikov, Roman</i> . Using Internet Resources for Developing English Communicative Competence	55
<i>Людкевич Вероніка</i> . Лексико-стилістичні особливості перекладу кінотекстів українською мовою	56
<i>Макєєв Євгеній</i> . Лінгвістичний статус ергонімів	58
<i>Макітренко Катерина</i> . Пейоративна лексика як інструмент маніпуляції в політичному дискурсі	60
<i>Марцін Єлизавета</i> . Засоби експресивізації у блогах Джонні Вейра	61
<i>Матушек Олена</i> . «Вторинні» стилі в романі Джона Фаулза «Маг»	62
<i>Мірошніченко Ірина</i> . Лінгвістичні засоби вираження непорозуміння як складова комунікативної компетенції	64

<i>Мишньов Максим</i> . Поняття опозиції в політичному дискурсі	65
<i>Момот Карина</i> . Омовлення політичної картини світу в сучасному дискурсі (часова метафора)	66
<i>Осітрова Юлія</i> . Мультфільми на уроках англійської мови як необхідна складова при формуванні лексичної компетентності в учнів середньої школи	68
<i>Попова Ольга</i> . Національний колорит та лексико-граматичні засоби його творення у «Данцизькій трилогії» Гюнтера Грасса	69
<i>Прокопчук Катерина</i> . Інтертекстуальність у літературознавстві	71
<i>Романченко Анастасія</i> . Термін як мовна одиниця і його особливості	73
<i>Сабат Анастасія</i> . Способи перекладу реалій	74
<i>Svitlychna, Anhelina</i> . Cat Names in Contemporary English	76
<i>Сельнікова Юлія</i> . Типи зворотнього зв'язку в навчанні письмового мовлення	78
<i>Сердюк Євгенія</i> . Символіка п'їтьми в художньому тексті	79
<i>Сердюк Ілона</i> . Лінгвокреативність художнього тексту	80
<i>Смілянська Ольга</i> . Провідні мотиви творчості Дж. Р. Р. Толкіна	82
<i>Хецуріані Нателла</i> . Роль гендеру в мовленнєвому спілкуванні	84
<i>Цибух Андрій</i> . Онтологія і евристика сатири в мовно-літературних студіях Німеччини	85
<i>Чуприна Діана</i> . Функціонування мультимодальної метафори в TED TALKS	87
<i>Шаповалов Іван</i> . Ономастика в сучасній англомовній пресі	88
<i>Шебанова Ольвія</i> . Способи передачі чужого мовлення як об'єкт філологічних досліджень	90
<i>Шендрик Дмитро</i> . Проблема визначення сленгу в англійській та українській мовах	92
<i>Щербаков Юрій</i> . Ірландський вплив у британській літературі	93
<i>Яценюк Ангеліна</i> . Проблематика роману-антиутопії Олдоса Гакслі «Прекрасний новий світ»	94

ПОНЯТТЯ ДИСКУРСИВНИХ МАРКЕРІВ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

Кароліна АДАМЯН

Науковий керівник – доктор філологічних наук, доцент Я. Ю. Сазонова

Розглядаючи дискурсивні маркери (далі – ДМ), сучасні мовознавчі студії зазначають, що фатична функція мови тут відіграє першочергову роль. Фатична, або контакто-установлююча функція означає встановлення, збереження чи закріплення підтримуваних зв'язків і стосунків, індивідуальних чи соціально-масових. Поняття «фатична функція» однаково стосується усіх тематичних груп одиниць мовленнєвого етикету, бо навіть прощаючись, ми встановлюємо можливість подальшого зв'язку. У такий спосіб мовець керує комунікацією в межах певного дискурсу.

Як відомо, інформацію в дискурсі можна розподілити на концептуальну та процедурну [1]. Концептуальна інформація міститься в пропозиціях, а процедурна інформація детермінує процес інтерпретації пропозицій. За допомогою ДМ адресант керує процесом інтерпретації, обмежує кількість припустимих висловлювань, а адресат отримує уявлення щодо процедур правильної (згідно інтенції адресанта) інтерпретації концептуальної інформації. Отже, можна визначити ДМ як мовну одиницю, що служить для підтримки когерентного зв'язку між певним сегментом в спілкуванні та попереднім сегментом/сегментами.

Американська дослідниця Д. Шифрін трактує ДМ як послідовно залежні елементи, що ставляться в один ряд з одиницями мовлення і вивчає ДМ: *oh, well, and, but, or, so, because, now, then, I mean, y'know* [2, с. 45]. Б. Фрейзер визначає ДМ як функціональний клас висловлень в будь якій мові і називає їх «прагматичними маркерами». Ці вирази з'являються в сегменті дискурсу, однак не є частиною пропозиційного змісту висловлення. Вони сигналізують, акцентують і маркують аспекти спілкування, які хоче передати комунікант [1, с. 23]. З позиції Е. Траугот, ДМ – це дискурсивно-дейктичні одиниці, найважливіша мета яких – сигналізувати про коментар, визначаючи тип послідовного дискурсивного зв'язку між поточним висловленням і попереднім дискурсом [3].

Найбільш поширену у сучасному мовознавстві класифікацію ДМ запропонувала Д. Шифрін. Як зазначалось раніше, авторка класифікує ДМ на засадах їхніх морфологічних рис і прагматичних можливостей. Вони представлені сполучниками (*and, but, or, because*), прислівниками (*now, then, so*), частками (*oh, well*), вставними реченнями (*you know, I mean*). Вивчення цих одиниць проводиться з урахуванням п'яти «планів мовлення» (planes of talk): 1) пропозиційна структура; 2) структура дій (мовленнєві акти); 3) структура чергування реплік; 4) склад учасників; 5) інформаційний стан повідомлення. ДМ інтегрують взаємопов'язаність одиниць на усіх рівнях. До того ж кожен ДМ відноситься, в першу чергу, до конкретного плану: *oh* – до інформаційного стану повідомлення і структури дій, *and* – до пропозиційної структури [2].

Б. Фрейзер подає таку класифікацію маркерів: - базові маркери (basic markers) – вказують на характер або силу «базового спілкування»: тип мовленнєвого акту, перформативи (*I swear, I promise, I suggest* – вказує експліцитно на силу базового повідомлення), «прагматичні ідіоми» (*Could you, would you*); - маркери-коментарі (commentary markers) – коментують «базове повідомлення»: маркери оцінки (*fortunately*), евіденціальні маркери (*possibly*), маркери джерел інформації (*they say, I heard that*), маркери пом'якшення (*If I am not mistaken, If you don't mind*); - паралельні маркери (parallel markers) – доповнюють базові повідомлення: вокативи (звертання за іменем тощо), маркери незадоволення, маркери солідарності (*my dear, frankly speaking*); - дискурсивні маркери (discourse markers) – вказують на зв'язок базового повідомлення з контекстом: маркери зміни топіка (*by the way*), контрастивні маркери (*but, however, although*), деталізуючі маркери (*in other words, more than that, particularly, also, and, or*), маркери висновку (*that is why, so, accordingly*) [1].

Короткий огляд думок про функції і класифікації дискурсивних маркерів в англomовному дискурсі дозволить провадити теоретично обґрунтоване дослідження функціонування дискурсивних маркерів у певному дискурсі задля обслуговування потреб мовців у вдалій комунікації.

Література

1. Fraser B. Pragmatic markers. *Pragmatics*. 6 (2). 1996. 318p.
2. Schiffrin D. Discourse Markers. Cambridge University Press, 1987. 318 p.
3. Traugott E. The role of the development of discourse markers in a theory of grammaticalization.: URL:
http://www.wata.cc/forums/uploaded/136_1165014660.pdf

СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРЕЗЕНТАЦІЇ ЖІНОЧИХ СТЕРЕОТИПІВ В АНГЛОМОВНИХ ПРИСЛІВ'ЯХ

Ганна АНТИПЕНКО

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О. А. Коваленко

Одне з численних соціальних явищ, зашифрованих у різноманітних прислів'ях, пов'язане зі статтю та гендерними питаннями, тобто, інакше кажучи, чоловічими та жіночими стереотипами. Таку очевидну взаємну залежність можна легко підсилити, сказавши, що, оскільки, загалом, мова керується її користувачами, право на існування надається тим тенденціям, які велика соціальна група вважає або істинними, або корисними, або змішаними.

Корпус прислів'їв (КП) гендерних стосунків нині представлений двома такими великими групами: - прислів'я, що характеризують ставлення жінки до чоловіка, переважно в сім'ї, де за учасниками закріплені ролі двох закоханих; - прислів'я, що стосуються чоловіка з точки зору жінки. У першій групі присутня свого роду динамічна гендерна рівність: по перше, проголошується значення дружини для чоловіка, по друге, відзначається їх нерівність: *A good wife and*

health is a man's best wealth / Ідеальна жінка та здоров'я – найголовніший скарб чоловіка.

В англійських прислів'ях відзначаються деякі аспекти подружніх відносин, наприклад, подружня віроломність: *Every Jack has his Jill*, яка відповідає українському прислів'ю *на кожен товар свій покупець знайдеться*; *Caesar's wife must be above suspicion – дружина Цезаря вище за підозри*; *Faint heart never won fair lady – слабке серце ніколи не завоює прекрасної дами*.

Натомість в українській мові досить багато прикладів свідчать про те, що місце жінки – біля домашнього вогнища (тобто готувати і годувати сім'ю), так вважає й більшість жінок. У досліджуваних українських прислів'ях є протиставлення «чоловіче — жіноче», адже маємо чимало прикладів і стереотипів у жінок, де чоловік висувається переважно на перший план, що і є суперечливим англійським прислів'ям: *найкраща спілка – чоловік і жінка; не потрібен і клад, коли у чоловіка з жінкою лад; чоловік у домі – голова, а жінка – душа*, а звідси й поради чоловікам: *і в лиху годину не кидай дружину; вчи жінку до дітей, а дітей без людей*. Показано не лише залежність жінки від чоловіка, а й навпаки: *краще сім разів згоріти, ніж один раз овдовіти; вдовець дітям не батько, бо сам сирота*.

Головним чином, репрезентація жінки як дружини та матері виглядає позитивно: *Men make houses, women make homes; The wife is the key to the house; A woman's place is in the home*. Насамперед підкреслюється роль жінок у житті чоловіків: *Man is the head but woman turns it; Behind every great man there's a great woman; He that will thrive must first ask his wife*. Так само зафіксовано стереотипне уявлення про те, що рішення приймає жінка.

Отже, виходячи з вищезазначеного, можна припустити, що навіть одна й та сама якість може проявлятися по-різному залежно від гендерної приналежності носія.

ТИПИ МОВЛЕННЄВИХ АКТІВ

Дар'я БАБЕНКО

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О. В. Єгорова

Мовленнєвий акт – це цілеспрямована мовленнєва дія, котра здійснюється відповідно до принципів і правил мовленнєвої поведінки, прийнятими в даному суспільстві. У цілому, це дія, яку мовець хоче викликати у слухача. Мовленнєві дії можуть бути сформульовані у різний спосіб, включаючи прохання, попередження, обіцянки, вибачення та благословення. Саме тому мовленнєві дії є важливою частиною комунікації.

Вперше основи теорії мовленнєвих актів було закладено Дж. Л. Остіном. Він визначав три типи мовленнєвих актів [3]:

1. Локутивний акт – фонетична вимова окремих слів та висловлювань; фактичний акт не просто слів, а слів з лексичним і граматичним значенням.

2. Іллокутивний акт – це спосіб використання локуції: ставити або давати відповідь на запитання; інформувати, переконувати чи попереджати;

оголошувати рішення, намір, вирок; призначати на посаду, звертатися чи критикувати; ототожнювати або описувати.

3. Перлокутивний акт – ефект впливу іллокутивного акту на конкретного адресата чи аудиторію. У кожній мові є певна група слів, які позначають результат впливу іллокуції.

Ф.С. Бацевич, український вчений у галузі комунікативної лінгвістики та філософії мови, запропонував власну класифікацію мовленнєвих актів, яка включає 4 типи: інформативний, контактний, регулятивний та експресивний [1]:

1. Інформативний акт передає інформацію про стан речей, надає знання адресатові.

2. Контактний акт виконує функцію збереження чи зміцнення комунікативного контакту між співрозмовниками.

3. Регулятивний акт передбачає виконання певних дій або накладання обов'язку на адресата.

4. Експресивний акт використовується для вираження почуттів, емоцій, думок, оцінок тощо.

Л.Р. Безугла виділяє кілька типів мовленнєвих актів, серед яких найбільш поширеними є наступні [2]:

1. Іллокутивний акт – це акт, який вказує на намір промовця вплинути на сприйняття свого співрозмовника. Такі акти можуть виконуватися через запитання, накази, прохання та інші форми впливу на поведінку або думки співрозмовника.

2. Перформативний акт – це акт, який самостійно здійснює певну дію, відповідно до вказівок, які містяться в самому акті.

3. Декларативний акт – це акт, який підтверджує або заперечує певний стан речей.

4. Експресивний акт – це акт, який виражає емоційний стан промовця. Такі акти можуть бути висловлюваннями радості, гніву, суму тощо.

5. Рекомендаційний акт – це акт, який містить рекомендацію, пораду або роз'яснення щодо певної ситуації або проблеми.

6. Констатувальний акт – це акт, який вказує на певний факт або стан речей. Такі акти можуть бути використані для передачі інформації, опису подій.

І.П. Суслов розрізняє наступні типи мовленнєвих актів [4]:

1. Констатувальний акт – це акт, який має на меті передачу інформації про певний факт або стан речей.

2. Регулятивний акт – це акт, який має на меті змінити поведінку або дії іншої особи. Цей тип акту може включати в себе накази, прохання, запити тощо.

3. Експресивний акт – це акт, який відображає емоційний стан доповідача, його відчуття та почуття.

4. Декларативний акт – це акт, який має на меті змінити статус певної ситуації.

5. Комісивний акт – це акт, який містить обіцянку, зобов'язання або пропозицію.

6. Експлікативний акт – це акт, який має на меті роз'яснити або пояснити певну інформацію, яка була невідома або не зрозуміла співрозмовнику.

Отже, вивчення мовленнєвих актів є важливим елементом дослідження мови та комунікації. Проте, варто пам'ятати, що мовленнєві акти можуть бути сприйняті різними людьми по-різному, залежно від їх соціокультурних та психологічних характеристик. Також, вони можуть мати різні наслідки залежно від того, наскільки ефективно вони були використані та сприйняті. Тому використання мовленнєвих актів потребує розуміння культурних та соціальних норм, а також уважності до контексту та співрозмовника.

Література

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник (для студентів вищих навч. закладів). 2004. С. 169-175.
2. Безугла Л.Р. Лінгвопрагматика дискримінації у публіцистичному дискурсі: (монографія). 2013. С. 182.
3. Суслов И.П. Лингвистическая прагматика: (монографія). Вінниця: Нова Книга. 2009. С. 272.
4. Austin J.L. How to Do Things With Words. Second Edition. Harvard: University Press, 1981. 169 p.

АСПЕКТ ВТРАЧЕНОГО ЩАСТЯ В РОМАНІ ДЖЕЙН ОСТІН «ДОКАЗИ РОЗУМУ»

Анастасія БЕРЕЖНА

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Я. В. Гуртова

Англійка, яка переступила через соціальні переконання щодо прав «слабкої статі» у світі та привернула увагу до статусу жінки як письменниці, Джейн Остін подарувала світу чималу кількість романів, де дуже дотепно розкрила суть буденних турбот та занепокоєнь, доторкнулась до кожного читача психологічною змальованістю реального світу, розкрила проблему людського щастя як стан вдоволення життям. Її унікальна манера написання творів привернула увагу і, до речі, продовжує чіпляти численну кількість кінематографів, театралів та шанувальників чуттєвої літератури. Твори Джейн Остін характерні своєю особливою іронією, автентичністю, щирістю та водночас простотою сюжету.

Один із останніх романів, який було надруковано вже посмертно – «Докази розуму», поєднав у собі нотки побутового життя, а завдяки обізнаності письменниці досяг максимального ефекту реальності. Особливої уваги Джейн приділила традиціям створення сім'ї. Налагоджений побут та міцні сімейні узи дорого цінувались серед англійців, а отже вибір пари засновувався не на щирому коханні, а диктувалися життєвою далекоглядністю, мудрістю у земному звичайному житті.

Червоною ниткою у сюжеті роману Джейн Остін «Докази розуму» є створення прописної істини: почуй себе не лише холодним розумом, але й чутливим серцем, аби знайти справжнє щастя.

У своєму романі авторка робить акцент на тому, що справжнє щастя може ґрунтуватися лише на гармонії із самим собою. Саме з образом головної героїні – Енн Елліот, пов'язана проблема щастя та відчуття боргу перед сім'єю. Енн

постає в романі жінкою, яка вміє опанувати себе, тиха та рівна у відносинах, але не може дозволити собі божевільний вчинок – одруження із звичайним морським офіцером, тому що це суперечить громадським правилам та звичаям.

Джейн Остін з особливим трепетом характеризувала кожного персонажа, підбирала влучні вислови, аби донести весь колорит привілейованих чинів, залежності від думки навколишнього оточення.

Таким чином, можна зробити висновок, що романи Джейн Остін залишають відбиток не лише цікавим сюжетом, але й глибокою проблематикою. Щастя возвеличують найвищою цінністю, яка є надзвичайно тендітною: його легко втратити. Втрачене щастя зображується автором з глибоким драматизмом й методом дотику до читача.

КОДУВАННЯ ЕМОЦІЙ ЕМОЦІЙНОЮ ТА ЕМОТИВНОЮ ЛЕКСИКОЮ

Вікторія БЄЛЯЄВА

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор Н. В. Тучина

Дослідження питань співвідношення мовних одиниць і емоцій мовця, класифікації емоцій і способів їх вираження проводяться таким напрямом, як лінгвістика емоцій, проте ґрунтуються на досягненнях прилеглих наук – психології, філософії, логіки, аксіології та інших.

Проблема розрізнення емоційної та емотивної лексики досі не має одностайного тлумачення в наявних лінгвістичних студіях, але найбільш прийнятною видається точка зору, згідно з якою перша вживається для вираження власного емоційно-оцінного ставлення до світу навкруги мовця, в той час як остання фіксує кодування психологічних емоцій за допомогою мовних знаків [2; 3].

Емоційну лексику зазвичай поділяють на три групи: 1) лексичні одиниці, що вказують на почуття людини: радість, відчай, любов тощо; 2) одиниці, у значенні яких наявна емоційно-оцінювальна сема (позитивна чи негативна оцінка); 3) лексичні одиниці, у яких емоційне ставлення до предмета чи явища виражається словотвірними засобами, наприклад, суфіксами-демінутивами: дідусь, кошеня, маленький.

М.Я. Блох та Н.О. Резнікова наголошують, що емотивна лексика – це слова, які мають у своєму значенні сему емотивності, та поділяють їх на п'ять груп: 1) емотиви – номінативи, тобто слова, що називають емоції; 2) емотиви – соціативи, до складу яких належать слова з прихованою семою емоцій; 3) емотиви – експресиви, які ми сприймаємо як слова, що виражають емоційну оцінку; 4) okazіональні емотиви, які є авторськими; 5) нейтральні емотиви, чия емотивна конотація зазвичай не фіксується але есплікується як частина вислову [1, с. 15].

Загалом поняття емотивної лексики ширше, ніж поняття емоційної лексики, і саме вона є предметом нашого подальшого дослідження.

Література

1. Блох М. Я., Резникова Н. А. Средства эмоционального воздействия. *Вестник Томского гос. пед. ун-та. Серия “Гуманитарные науки (Филология)”*. 2006. Вып. 9 (60). С. 14–19.
2. Галаган В. Емотивність, експресивність та конотація як засіб вираження оцінки. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету. Серія “Філологічні науки”*. 2008. Вип. 80. С. 171–178.
3. Романова Н. В. Проблема емотивної і емоційної лексики. *Науковий вісник Волинського національного університету. Лексична семантика*. 2011, 3 (ч. 2). С. 174–178.

ЛЕКСИКА НА ПОЗНАЧЕННЯ РУХУ ЯК ОБ’ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Юлія БЛАЖКО

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Т. В. Подуфалова

Лексика руху привертає увагу лінгвістів на протязі багатьох років. І сьогодні вона активно досліджується, незважаючи на численні роботи минулих років, оскільки мова – це динамічне явище, з’являються і нові слова, і нові значення існуючих слів, розширюється сфера її функціонування.

Метою роботи є огляд сучасних досліджень, присвячених лексиці на позначення руху, окреслення їх основних напрямів та результатів.

Переважну більшість робіт присвячено дієсловам на позначення руху. Як в англійській, так і в українській мові дієслова руху є досить поширеними, оскільки вони відображають широкий спектр дій об’єкта. Вони утворюють окрему категорію дієслів в англійській мові, що безпосередньо пов’язана з категорією простору. Простір – це незамінна частина людського буття. Проблема простору та просторових відношень та відгуків, які вони знаходять у людській свідомості, викликає великий інтерес серед учених різноманітних напрямків, зокрема лінгвістів. Дієслова на позначення просторового переміщення або руху в англійській та українській мовах є об’єктом вивчення таких лінгвістів, як Н.І. Дичка, О.І. Гураль, Н.Б. Іваницька, О.С. Манько, М.М. Юрковська та ін.

Зарубіжні дослідники пропонують класифікації лексики на позначення руху в різних мовах на базі класифікації Л. Талмі [14; 15]. Зокрема, П. Джаванмарді, Р. Спрінг та С. Уехара здійснили порівняльний аналіз дієслів на позначення напрямку руху та типу шляху в англійській, японській та перській мовах [10]. Д.І. Слобін та Н. Хойтінг, спираючись на класифікацію Л. Талмі, виділяють в англійській мові дієслова руху, які вказують на: 1) рух у певному напрямку (*enter, descend*); 2) спосіб руху (*run in, fly in, walk down*); 3) тип об’єкта, що рухається (*small / shiny / spherical object moves*) [12]. Б. Левін у загальній лексико-граматичній класифікації англійських дієслів виокремлює 3 класи дієслів руху: 1) дієслова внутрішнього руху тіла; 2) дієслова прийняття позиції; 3) дієслова руху, та розділяє останній клас на декілька підкласів: спрямованого

руху, залишення, манери руху, руху за допомогою транспортного засобу, танцювального руху, переслідування, супроводу [11, р. 261–270].

Важливим є питання, які одиниці утворюють лексику руху. Лінгвісти або поєднують одиниці на позначення переміщення та руху в одну групу (П. Джаванмарді, Р. Спрінг та С. Уехара), або роз'єднують ці групи (Н.Б. Іваницька). У найширшому понятті рух являє собою «зміни взагалі», будь-яку взаємодію матеріальних об'єктів. Ми визначаємо рух як зміну положення матеріального об'єкта, тобто предмета (у широкому сенсі) і як зміну місцезнаходження предмета, тобто переміщення, пересування. Оскільки переміщення відбувається за допомогою руху, ми обираємо саме термін «рух» для цієї групи лексики. Ця лексика розглядається лінгвістами як системне утворення, деякими з них (О.О. Бердіною, Ю.С. Головащенко, Н.Б. Іваницькою) – як лексико-семантичне поле (ЛСП) або лексико-семантична група (ЛСГ). Існує низка класифікацій дієслів на позначення руху за різними ознаками.

Г.І. Олекса вказує, що сема «переміщення у просторі» реалізується відповідно до таких ознак: характер руху, його направленість, середовище переміщення, темп та спосіб руху, форма (вид) суб'єкта руху, його мета та засіб тощо [6, с. 220]. Також дослідниця класифікує дієслова руху відповідно до характеру руху та виокремлює: 1) дієслова поступального руху; 2) дієслова коливального руху; 3) дієслова обертального руху [6, с. 221].

О.О. Бердіна досліджує ЛСГ дієслів руху з градуальною семою та, відповідно, виділяє такі групи дієслів, які вказують на інтенсивний або повільний рух, рух пішки, рух стрибками, рух у рідині, рух повзком, рух донизу та ін. [1, с. 7]. Н.Б. Іваницька виокремлює у рамках ЛСП, яке утворюють дієслова на позначення руху, групи слів за такими критеріями, як спрямованість, спосіб, об'єкт переміщення [4, с. 155].

Як показує вивчення цих класифікацій, автори часто використовують одні й ті ж критерії виділення груп дієслів. Зокрема, дієслова, що означають переміщення у просторі (рух), належать до однієї системи, яка розрізняється за трьома ознаками: 1) спосіб руху (самостійне пересування: *to walk*, за допомогою транспорту: *to drive*); 2) характер руху (самостійний та незалежний або несамостійний та залежний); 3) напрямок руху (в англійській мові часто позначається за допомогою прийменників: *up, down, towards, out of, in, into, though, along, across*, які слідують за дієсловами).

О.С. Манько та М.М. Юрковська пропонують класифікацію дієслів просторового переміщення за критерієм середовища переміщення, поділяючи дієслова на чотири групи: 1) дієслова, що позначають переміщення на землі; 2) дієслова, які позначають переміщення у повітрі; 3) дієслова, які позначають переміщення у воді; 4) дієслова, які позначають переміщення у декількох площинах [5].

В. Рикалюк-Прийдун пропонує таку класифікацію дієслів спрямованого руху: 1) дієслова, які вказують на рух, спрямований до кінцевої точки; 2) дієслова, у яких актуалізується початковий пункт руху; 3) дієслова, у яких зазначено рух від однієї точки до іншої, тобто вказується маршрут; 4) дієслова зі

змістовним компонентом *cross* або *pass*, які у своїй структурі містять також локативний компонент маршруту та відношення до орієнтира [7].

Н.Б. Савчин класифікує дієслова руху на матеріалі художніх творів за такими ознаками: 1) характер руху (поступальний, коливальний (непоступальний), обертальний); 2) сфера руху (дієслова з загальною семантикою руху, рух по землі, рух по воді, рух по повітрі) [8, с. 47–48].

Ю.С. Головащенко виокремлює дієслова руху людського тіла або його частин як складник більшого ЛСП «Людське тіло». Семантичний підклас дієслів «Рухи тіла», за Ю.С. Головащенко, містить такі ЛСГ: рухи верхніми кінцівками, рухи нижніми кінцівками, рухи тулубом, рухи кількома частинами тіла [2, с. 29].

Серед зазначених робіт є дослідження дієслів руху в компаративному та / або перекладацькому аспекті. Зокрема, компаративні дослідження на матеріалі англійської та української мов здійснені у працях Н.Б. Іваницької [4], О.С. Манько та М.М. Юрковської [5], на матеріалі англійської, японської та перської мов – у роботі групи вчених (П. Джаванмарді, Р. Спрінг та С. Уехара) [10], англійської та французької мов – у статті Haiting Zhu [16]. Переклад дієслів руху з англійської мови на українську вивчали Н.І. Дичка та О.І. Гураль [3], Н.Б. Савчин [8; 9].

Слід зауважити, що більшість вивчених класифікацій дієслів на позначення руху та пересування у просторі, мають схожі критерії – напрямок руху, характер руху, середовище, у якому відбувається рух, об'єкти, що рухаються, тощо. Деякі вчені виокремлюють лише рух людини або частин людського тіла, тоді як інші розширюють це ЛСП та включають до нього й рухи неживих предметів. Також дієслова руху, як-от «Рухи тіла», можуть входити до складу інших ЛСП або ж утворювати більш розгалужену систему ЛСП відповідно до набору критеріїв, що типологізують цей пласт лексики.

Сьогодні аналіз лексики руху не має обмежуватися семантичним аспектом, треба враховувати її лінгвокультурні, лінгвокогнітивні, лінгвопрагматичні особливості. Необхідним є також виявлення специфіки функціонування цієї лексики в різних художніх творах.

Література

1. Бердіна О.О. Семантика дієслів руху з градуальною семою в англійській мові. *Філологічні трактати*. 2013. Т. 5. № 2. С. 5–12.
2. Головащенко Ю.С. Структура лексико-семантичного поля у межах художнього тексту. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Германська філологія* / редкол.: І.М. Осовська (гол. ред.) та ін. Чернівці: Рута, 2022. Вип. 835-836. С. 25–33.
3. Дичка Н.І., Гураль О.І. Навчання перекладу англійських дієслів руху на українську мову. *Педагогічні науки: збірник наукових праць*. 2020. № 47. С. 65–71.
4. Іваницька Н.Б. Дієслівне вираження мікрокатегорії «переміщення (об'єкта)» в українській та англійській мовах. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія*

10. *Проблеми граматики і лексикології української мови* : збірник наукових праць. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. Випуск 5. С. 154–158.
5. Манько О.С., Юрковська М.М. Структурно-семантичний і функціональний аналіз дієслів, які позначають просторове переміщення людини на землі, у повітрі та у воді (на матеріалі англійської та української мови). *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2018. № 10. С. 71–75.
  6. Олекса Г.І. Лексико-семантична класифікація дієслів на позначення руху. *Мова і культура*. 2012. Вип. 15. Т. 1. С. 220–225.
  7. Рикалюк-Прийдун В. Критерії класифікації дієслів спрямованого руху на горизонтальній площині. *Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови*. 2009. Вип.16. С. 44–45.
  8. Савчин Н.Б. Семантико-структурні групи дієслів руху (на прикладі художнього твору-перекладу Дена Брауна «Янголи і Демони»). *Вчені записки ТНУ імені В. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Том 31 (70). № 2. Ч. 3. С. 46–50.
  9. Савчин Н.Б. Функціонування дієслів руху (на прикладі художнього твору Дена Брауна «Янголи і Демони»). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2019. № 43. Том 3. С. 152–155.
  10. Javanmardi, P., Spring, R., Uehara, S. The Typology of Motion Expressions in English, Japanese, and Persian: Reconsidering the Cline versus Typology Debate Based on Heading. *Open Journal of Modern Linguistics*. 2022. No. 12. P. 29–43. URL: <https://doi.org/10.4236/ojml.2022.121004> (accessed 06/02/2023).
  11. Levin, B. English Verb Classes and Alternations: A Preliminary Investigation. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1993. 348 p. URL: <https://docplayer.net/47807220-English-verb-classes-and-alternations.html> (accessed 03/02/32023).
  12. Slobin, D.I., Hoiting, N. Reference to Movement in spoken and Signed Languages: Typological Considerations. *Proceedings of the Twentieth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society: General Session Dedicated to the Contributions of Charles J. Fillmore*. 1994. P. 487–505. URL: <https://doi.org/10.3765/bls.v20i1.1466> (accessed 03/02/32023).
  13. Slobin, D.I. The Many Ways to Search for a Frog: Linguistic Typology and the Expression of Motion Events. *Relating Events in Narrative: Vol. 2. Typological and Contextual Perspectives* / Ed. S. Strömquist, L. Verhoeven. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2004. P. 219–257.
  14. Talmy, L. Semantics and syntax of motion. *Syntax and Semantics* / Ed. John, K. New York: Academic Press, 1975. Vol. IV. P. 181–238.
  15. Talmy, L. Lexicalization Patterns: Semantic Structure in Lexical Forms. *Language Typology and Syntactic Description* / Ed. Timothy, S. Vol. III: Grammatical categories and the lexicon. Cambridge: Cambridge University

Press, 1985. P. 57–149. URL: <https://www.semanticscholar.org/> (accessed 03/02/32023).

16. Zhu, H. A Study of Lexicalization Patterns for Motion Verbs in English and French Based on Boundary Constraints. *International Journal of Language and Linguistics*. 2022. Vol. 10. No. 3. P. 216–219. doi: 10.11648/j.ijll.20221003.17

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ІНТЕНЦІЇ ОРАТОРА В ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВАХ

Ігор БОКОВ

Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор Л. М. Корнільєва

У нинішньому заполітизованому суспільстві, яке стрімко рухається в напрямку глобалізації, варто знати, яким чином формується політична думка, що впливає на політичну культуру суспільства будь-якої країни та що мотивує політичну поведінку громадян. Промови, відомого в усьому світі Уїнстона Черчілля, дали потужну базу для аналізу мовних характеристик англomовної політичної промови взагалі. Таким чином, промови саме цього визначного політика є плідним матеріалом для досліджень, оскільки вони доводять, що політичний дискурс фіксує сучасні події та відображає «живу» мову, за допомогою чого можна простежити її зміни мови у будь-який період часу та визначити, які лінгвістичні засоби сприяють формуванню ідеологічного впливу [1, с. 132].

Політичні промови У. Черчілля характеризуються варіативністю лексичних одиниць та метафоричних образів, які він втілює у своїх висловлюваннях. Навіть побіжний аналіз промов У. Черчілля («*House of Many Mansions*», «*Blood, Toil, Tears and Sweat*», «*Their finest hour*») засвідчує наявність у них значної кількості політичної та військової лексики. Превалювання лексики військової тематики пояснюється тим, що на час перебування У. Черчілля на посаді прем'єр-міністра Великої Британії розгорнулася Друга світова війна: *British and French convoys, minesweeping, U-boats, Air Force, troops, rifle, artillery, Navy, Admiralty, air reconnaissance, seaborne soldier, etc* [1, с. 132].

Цікавими також є інавгураційні звернення Барака Обами та Дональда Трампа. У зверненнях обох президентів зачіпаються такі теми, як процвітання країни в майбутньому, негативний досвід минулого, єдність нації, рівність. Ці теми зачіпаються політиками не випадково. Говорячи про негативні події в минулому, обидва президенти хочуть нагадати народу, що важкі часи вже були в історії Америки, але їх вдалося подолати. Для того щоб підняти національний дух, Барак Обама і Дональд Трамп згадують про велич їхньої країни, про винятковість американської нації: *What makes us exceptional, what makes us Americans*. Обидва президенти говорять про те, що краще в Америці попереду і що їхню країну чекатимуть процвітання і успіх.

У політичних виступах певне місце займає тема рівності. Політики хочуть сказати, що незалежно від того, де і в якій сім'ї ти народився, у всіх однакові

шанси на успіх, оскільки Америка – це об'єднання всіх мов і культур, привнесених з усієї земної кулі.

В інавгураційній промові Дональд Трамп активно використовував різні лексичні та синтаксичні стилістичні прийоми. Наприклад, для підняття морального духу громадян він використовував метафори, епітети, а також прийом градації і безліч лексичних повторів. При перекладі українською мовою деякі засоби виразності були опущені: *they fill their heart with the same dreams* (метафора) – вони... мріють про одне й те ж, *the breath of life* (енімет) – «життя», *young and beautiful students* (енімет) – молодь, *glorious destiny* (енімет) – майбутнє. Проте при їх опущенні істотно знижується вплив на публіку. І перекладачеві варто було б використати такі варіанти: *їх душі сповнені тих же надій, ковток життя, молоді та прекрасні студенти, видатне майбутнє* [2, с. 286].

У першій інавгураційній промові Б. Обама визначає роль президента, відштовхуючись від традиційного суб'єкта влади в Америці – народу: *At these moments, America has carried on because we the people have remained faithful to the ideals of our forebears* / *В ці моменти Америка трималася на плаву, тому що ми, народ, залишалися вірні ідеалам наших предків.*

Ця ж тенденція простежується й у першій інавгураційній промові Дональда Трампа: *Today we are transferring power from Washington, DC and giving it back to you, the American People.* / *Сьогодні ми передаємо владу з Вашингтона і віддаємо її вам, громадянам Америки* [2, с. 287].

Д. Трамп і Б. Обама виділяють такі характеристики особи, яка володіє вищою державною владою: рішучий, цілеспрямований, діяльний, переконаний у своїй правоті політичний лідер, який має певні зобов'язання перед співгромадянами.

Подальший аналіз промов політичних діячів є перспективним, зокрема з погляду встановлення комплексу взаємодії мовних засобів, притаманних різним періодам і етапам їх кар'єри та політичним ситуаціям в країні, що дозволить прослідкувати зростання політиків як мовної особистості та співвіднести комунікативно-прагматичні інтенції оратора з уживаними ними мовними засобами. Ці знання допоможуть виокремити основні принципи успішної політичної промови.

Література

1. Гавриленко В.М., Тітарова Д.Ю. Лінгвостилістичні особливості політичних промов Уїнстона Черчілля. *Молодий вчений*. Херсон, 2017. Вип. 4(44). С. 132-137.
2. Михайліченко Х. Лінгвостилістичні особливості перекладу політичного дискурсу США (на матеріалі промов Б. Обама та Д Трампа). *Науковий вісник ПНПУ ім. К.Д. Ушинського*. Одеса: Астропринт, 2020. Вип. 31. С. 278-293.

МОТИВНА СТРУКТУРА ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Валерія БОЛХОВЕЦЬКА

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент І. О. Подгурська

Поняття «мотив» постає об'єктом дискусій у літературознавстві. Із плином історії літератури поняття мотиву тлумачилось по-різному, відповідно до контексту і джерела тлумачення. Беручи до уваги останні дослідження, спробуємо уточнити суть поняття «мотив» для конкретизації його в рамках дослідження.

Мотив, як стійкий формально-змістовий компонент художнього твору чи критичної або літературознавчої праці або символічна ідея, що має певну частотність у творі, підкреслює важливі образи та ідеї в тексті і дозволяє автору створити більш поетичний та структурований наратив, натякаючи читачеві на символи більш високих ідей. Мотив у літературному творі сприяє реалізації його теми, але ототожнювати ці поняття не є доцільним. Тема твору являє собою поняття ширшого спектру.

Існує декілька типів літературних мотивів, і оскільки мотив – це категорія широкого спектру, вона може охоплювати кілька видів символічних понять. Мотивами можуть бути предмети, кольори, погодні умови й навіть цитати, яким властива певна повторюваність і образність, що реалізуються на рівні слів на словосполучень і має бути зрозумілою читачеві. Проаналізувавши роботи ряду літературознавців, чия увага була присвячена поняттю «мотив», Т. Кушнірова приводить умовну класифікацію мотивів за різними аспектами: походження, семантика, засоби втілення, традиція. У своїй науковій праці вона детально описує типи мотивів і закономірності їх вживання залежно від приналежності твору до того чи іншого жанру, напряму чи течії.

Попри багатогранність мотиву як складової частини тексту, слід відзначити, що він є лише частиною складної структурної ієрархії художнього твору. У цю систему окрім мотиву входять зміст, тема, ідея, художні засоби та безпосередньо сюжет, складовою одиницею якого і є мотив. У рамках теми варто детальніше розглянути, що представляє собою мотивна структура художнього тексту.

М. С. Заборна трактує мотивну структуру тексту як компонент глибинної його структури, пов'язаний зі зміною властивостей перцепції реальності, які безпосередньо зумовлені рядом параметрів мотиву. Ці властивості (модуси) відтіняються лінгвальними сигналами в текстових одиницях структури. Тобто, за допомогою мотивної структури автор виокремлює на основному тлі твору одну або ряд ідей, які виступають рушієм для донесення думки читачеві.

Щоб визначити поняття мотивної структури, необхідно розуміти, що мотиви самі по собі не є одиничними елементами, а навпаки, розкриваються і працюють в тандемі один з одним та іншими структурними одиницями тексту. Для кожного художнього твору мотивна структура є неповторною і має унікальне сенсове підґрунтя, хоча існують і певні патерни, за якими мотивні елементи вживаються та застосовуються у творах. До вищевказаних патернів

можна віднести жанри, течії, авторську ідею та навіть авторський стиль. Варто також зазначити, що мотивна структура не є явищем лінійним. Для окремих жанрів, течій або авторів притаманні характерні головні мотиви, які або повторюються в ході твору, або є лейтмотивами саме у творчості окремо взятого автора.

Взаємозв'язок мотивів у структурній ієрархії полягає в тому, що другорядні мотиви підтримують та балансують центральний мотив або лейтмотив, тим самим відтіняючи його та додаючи тексту художньої виразності і багатогранності, не виконуючи сюжетотворну роль.

Мотивний ряд художнього твору є важливим літературним аспектом для вивчення, як з точки зору поглиблення в авторські, течійні або жанрові концепти з метою осмислення та системного аналізу ідей, так і з більш локальної парадигми – для комплексного розгляду творчості, художнього підходу, ідіостилю та навіть ідіолекту певного автора.

СЕМАНТИЧНІ КЛАСИ АНГЛІЙСЬКИХ ДІЄСЛІВ І ДІЄСЛІВНА СИНОНІМІЯ

Артем БОРИСОВ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор Н. В. Тучина

Актуальність теми зумовлена необхідністю розглядати явище синонімії в антропоцентричній парадигмі і визначити вихідну теоретичну позицію щодо дієслівної синонімії. Важливість синонімії підкреслюється багатьма дослідженнями цього явища вітчизняними і закордонними вченими: Ю. Апресяном, Л. Васильєвим, В. Солнцевим, І. Стерніним, У. Куком, Б. Левін, Р. Лонгакром, У. Чейфом, З. Вейндлером та ін. Проте критичний аналіз наявних джерел свідчить про певну розбіжність думок щодо дієслівної синонімії. Частина дослідників вважає, що синоніми взагалі відсутні серед дієслів, натомість інші вчені стверджують, що синонімія у дієслів дуже добре розвинута з багатьма диференціальними семами і відтінками значення. Питання дієслівної синонімії тісно пов'язано з тими семантичними класами, що їх виділяють різні дослідники. Отже, розглядаємо ті дві проблеми разом.

Існує чимало класифікацій дієслів: за їх структурою, за значенням і синтаксичною роллю, за сполучуваністю, за наявністю певних граматичних категорій тощо. Виділення семантичних класів дієслів відбувається на основі різноманітних критеріїв і вражає значними розбіжностями. Наприклад, на основі ядерних тематичних ролей Лонгакр виділяє 11 основних класів і два периферійні, Кук виокремлює 4 основні класи (ядерні, експерієнційні, бенефакторні та локативні) і розподіляє кожен з них на 3-4 підкласи. Левін спирається на зв'язок між семантикою дієслів і їхньою синтаксичною поведінкою, описуючи приблизно 200 класів. World Net рекомендує лексикографам розрізняти 15 класів, які базуються суто на семантиці дієслів.

Підсумовуючи ці підходи, можемо зазначити, що головною метою семантичної класифікації дієслів є структурування лексики і надання краще

організованого і більш однорідного опису семантики дієслів. Це дозволяє визначати компоненти значення і ті семи, за якими розрізняються дієслова, що близькі за своїм значенням, а також виявляти взаємозв'язок між синтаксисом і семантикою. Виходячи із практичності згаданих класифікацій для нашого дослідження, обираємо ті, які базуються на семантиці дієслів і не є надто розгалуженими, отже, зупиняємося на класифікації, поданій у World Net.

Пристаючи на думку про наявність дієслівної синонімії, зазначимо, що виділення синонімічних ланцюгів серед дієслів ускладнюється багатозначністю переважної більшості дієслів, гнучкістю значень, які вони реалізують у різних контекстах. На наш погляд, синонімічні зв'язки між дієсловами характеризуються як двосторонністю і симетричністю, так і утворюють достатньо розгалужену ієрархічну систему. Більш того, дієслова одного класу демонструють семантичні модифікації у певних типах текстів (наприклад, науковому, науково-популярному, науково-фантастичному).

ЗОБРАЖЕННЯ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Яна БУЛАТОВА

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Ю. О. Шпак

Осмишуючи та аналізуючи особливості тоталітаризму та його впливу на суспільну свідомість, а також ідентичність наступних поколінь, текст сучасної художньої літератури постає метафоричним медіумом поміж пам'яттю історичною та теперішньою. Літературний твір, описуючи травматичний досвід посттоталітарного суспільства, сьогодні найповніше розкриває проблеми, які мають вирішальний вплив на геокультурну політику посттоталітарної держави.

Історично тоталітаризм має тісний зв'язок з теократією. Держава контролює суспільство, використовуючи цінності релігії. Тоталітаризм, як відомо, посягає передусім на свободу особистості, свободу думки та слова, які мали велике значення для розвитку літератури.

Тоталітарний режим бере на озброєння маніпулювання історичною та культурною пам'яттю, а художня література виявилася дієвим інструментом у реалізації такої практики. У той самий час завдяки творам художньої літератури ми дізнаємося про те, яким був тоталітарний режим (твори про тоталітарний режим у Радянському Союзі – роман А. Дімарова «І будуть люди») або яким він може бути (антиутопії). Маніпулятивні функції держави – тема, яка в художній літературі ХХ століття виникала неодноразово, зображені у таких класичних зразках жанру, як романи Є. Замятіна «Ми», Дж. Орвелла «1984», О. Гакслі «Прекрасний новий світ» та Р. Бредбері «451° за Фаренгейтом». У кожному з цих творів робиться акцент на якусь певну характерну ознаку тоталітарного режиму.

«Оповідь служниці» Маргарет Етвуд – роман-антиутопія, що ілюструє тоталітарну Республіку Галаад (Гілеад, що походить від івр. גלגל, Гіль'ад; Перея). Своєрідною ознакою цього твору є те, що він фокусує увагу читача на

дегуманізації жінки в умовах тоталітаризму, знецінення її ролі як особистості, зведення її життя до виконання функцій інкубатора.

Тоталітаризм є політичною концепцією державного устрою, яка обмежує індивідуальну опозицію до держави. Ця система вважається крайньою формою авторитаризму. Тоталітарний лідер використовує таємну поліцію, щоб створити атмосферу страху серед людей і знищити опозицію. Тоталітаризм протистоїть таким цінностям, створеним демократами, як індивідуальні цінності, свобода та людська гідність. Тоталітарні лідери вигадують методи контролю і переконання громадян, які включають індоктринацію, релігійні або етнічні переслідування, терор, цензуру та пропаганду. У цьому романі Маргарет Етвуд викриває тоталітаризм, побудований на маніпулюванні людською свідомістю, психікою, віруваннями. Використання християнського вчення, Біблії, як ґрунту для зміни політичного устрою з переосмисленням ролі жінки в житті суспільства та держави є жанровою особливістю роману.

«Оповідь служниці» – твір, де зображено вигадані та реальні історичні події, які подекуди важко відрізнити, та у фіналі якого висловлено думку про неприпустимість обмежень прав і свобод людини, зокрема й тих, що стосуються її тіла та свідомості. Деградація людини може бути страшною катастрофою, але остаточний занепад настане, коли зникне повага до прав людини. В умовах посттоталітарної дійсності важливо всіляко розвінчувати цю порочну традицію. Сучасні тексти покликані не лише виправити ситуацію, а й відкрити ті модифіковані пропагандою сторінки минулого, які дають можливість травмованим тоталітаризмом суспільствам повернути собі власну ідентичність.

Література

1. Армстронг, Дж. К. Чому «Розповідь служниці» не втрачає своєї актуальності. 2018. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/vert-cul-43992881> (дата звернення: 17.12.2022).
2. Подгурська, І. Проблема автора та авторської модальності в романі Маргарет Етвуд «Оповідь служниці». *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Т. 3, № 28. С. 33–39.
3. Соловйова, А. С. Антиутопія як символічна модель суспільства тотальної деперсоналізації : *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили*. Сер. : Політологія. 2011. Вип. 150. С. 57-63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2011_162_150_13 (дата звернення: 17.12.2022).

ЗАСОБИ ОБРАЗНОСТІ ТА ВИРАЗНОСТІ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ ПРИТЧІ

Олександра ГАВРЮЧЕНКО

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Т. М. Кошечкіна

За допомогою лексичних засобів образності та виразності тексти притч стають яскравими, унаочненими, а їхні висновки переконливими; при цьому посилюється прагматичний ефект переконання адресата. Засоби виразності в художніх текстах прийнято розподіляти на лексичні (метафора, метонімія, гіпербола та ін.) і синтаксичні, що пов'язані з фігурами мовлення (інверсія, контраст, риторичне запитання та ін.), хоча не існує жорсткої межі між цими двома класами.

Саме тропи у німецькомовній притчі сприяють вираженню складних уявлень за допомогою аналогій, іносказань, протиставлень.

Тексти німецькомовних притч містять розповсюджений засіб виразності – епітет. Епітет є тематично обумовленим і може інтерпретуватися читачем у залежності від асоціацій та настрою. У текстах німецькомовних притч зустрічаємо найчастіше конкретизуючі епітети, які викликають різні чуттєві уявлення: „...*runden und viereckten Fenstern ...*”; „... *öffnende graue Zukunft ...*”; „...*Der blinde und der lahme Bettler ...*”.

У текстах притч зустрічається досить багато порівнянь з прямим та переносним (метафоричним) значенням. За частотою вживання ці порівняння можуть бути як індивідуальними, так і загальноновживаними, а своєю структурою – короткими або розгорнутими. Значну роль у засобах виразності притчі відіграє алегорія і взагалі – символізація, які досягаються за допомогою метафори, непрямого порівняння.

Деякі приклади порівнянь : „...*da dies so ist, legt der Galeriebesucher das Gesicht auf die Brüstung und, im Schlußmarsch wie in einem schweren Traum versinkend, weint er, ohne es zu wissen...*”; „...*sie es liegen wie eine Münze, die in den Schmutz gefallen ist*”.

Ефективним засобом створення образності в текстах притч є різновид метафори – персоніфікація, суть якого полягає у перенесенні рис і характеристик живої істоти (насамперед людини) на неживий предмет. Наприклад: „...*Der Neid sah es und knirschte...*”; „...*Der Hochmut ging eines schönen Tages spazieren...*”; „*schnaubte er und warf sich wütend auf den Beleidiger...*” (у притчі „Eine Begegnung” М.ф. Ебнер-Ешенбах).

Німецькомовна притча при своєму багатстві лексико-стилістичних засобів та творчому підході авторів до створення притч несе в собі глибоко закладені думки; алегорично забарвлені образи тісно сплітаючись з метафоричністю дають змогу дослідникам глибоко поринути у цей вид літератури та чітко розкривати задумані авторами думки.

Саме лексичний, стилістичний потенціал притчі, її глибинна сутність і змістовність є передумовою і причиною використання текстів притч для розвитку мовлення і мислення у навчанні мови, зокрема іноземній.

Суто мотиваційні фактори оволодіння іноземною мовою стають ефективними лише у випадку їхньої підтримки з боку якісно розробленої дидактики. Остання залишається досить однобокою, якщо у навчанні спиратись лише на навчальні тексти, які містять підказки до перекладу і є достатньо штучними. Виходом із положення є використання літературних текстів, зокрема, байки і притчі, в яких мова не є складною, але добре відображає мовно-літературний потенціал Німеччини.

У разі залучення до навчання літературних текстів-оригіналів мотиваційні фактори оволодіння іноземною мовою конкретизуються і підсилюються бажанням до комунікації між учнями і викладачами та носіями мови, спробами до вільних висловлювань іноземною мовою.

КОНЦЕПТ У ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

Єлизавета ГОЖИНСЬКА

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент В. Л. Лаврухіна

Проблеми взаємозв'язку мови, культури та етносу не нові. Оскільки мова одночасно виступає у ролі продукту культури, її важливої складової, та умовою існування культури, то за допомогою спілкування ми пізнаємо світ через репрезентації людей, бачимо його крізь призму культури і мови народу. Нові наукові гіпотези і теорії виникають і формуються на основі взаємопроникнення і аналізу різних наук, об'єктом уваги яких є людина.

Лінгвокультурологія є однією з граней перспективних та цікавих підходів щодо взаємозв'язків сучасної науки і мови. У безпосередній взаємодії з цілою низкою інших наук вона одночасно вивчає і сферу мови, і культуру. «Концепт» – це багатозначний термін. У сучасній лінгвістиці, термін «концепт» відноситься до декількох категорій, відповідно до його сутнісних ознак. Серед таких категорій можна виокремити концепт як лінгвокогнітивне, психолінгвістичне та лінгвокультурне явище, абстрактне наукове поняття та базова одиниця культури.

Термін «концепт» (від лат. *conceptus* – поняття) вперше використовувався у середньовічній схоластичній філософії та логіці та позначав загальне в одиничних предметах, на основі якого виникає поняття, виражене словом. Термін «концепт» введений у філософію Абелярмом у зв'язку з аналізом проблеми універсалій. Підґрунтям для терміна є дослідження семантичної системи мови. Серед науковців, які займалися вивченням цієї галузі мовознавства, відомі Аристотель, В. фон Гумбольдт, Р. Карнап, К. Льюїс, О. Потебня, Б. Рассел та інші. Концепт — це загальний розумовий зміст, також званий значенням. Концепт як лінгвокультурний феномен є одиницею, що має на меті злиття в одне ціле широкого спектру наукових досліджень у галузі культури, свідомості та вивчення мови. Він є базовою категорією лінгвокультурології. Як базова одиниця культури, концепт – це те, у вигляді чого культура входить до ментального світу людини.

Головним у лінгвокультурологічному підході до розуміння концепту є визнання його основною одиницею національної культури. Концепт у цьому

сенсі відрізняється від інших одиниць, що досліджуються при вивченні мови та культури, своєю духовною природою. Оскільки свідомість поєднує мову та культуру в їх взаємодії, усі дослідження мови та культури є водночас когнітивними. Тож під терміном лінгвокультурний концепт розуміємо багаторівневу ментальну одиницю, що використовується в комплексному вивченні мови, свідомості й культури. Лінгвокогнітивний і лінгвокультурний підходи до розуміння концепту не виключають один одного оскільки трактування концепту як ментального утворення в свідомості індивіда є кроком у концептуальну сферу мовної спільноти, яка є показником рівня культурного розвитку людини. Існує давня традиція такої інтерпретації смислу мовних виразів, такими вченими як В. Гумбольдт, Г. Фреге, Б. Рассел та А. Черч. Лінгвокультурний концепт досліджували такі вчені як, А. Вежбицька, В. Долинський, В. Жайворонок, В. Карасик, Л. Чернейко, та інші.

Слушною вважаємо думку В. Жайворонка, який вживає термін «концепт історико-культурної свідомості народів» та вбачає в концептах не просто словесні символи, а мовні одиниці, наповнені етнокультурним змістом, переважно в культурному контексті, який функціонує і формується образами та етнічними символами.

Дослідження лінгвокультурного концепту сприяє оптимізації і поглибленню розуміння лінгвокультурних концептів у мовленнєвій комунікації в цілому. Перспективою подальшого дослідження є вивчення вербалізації лінгвокультурного концепту у медійних текстах, що на наш погляд є актуальним, бо медійні тексти є відображенням світогляду нації у різних сферах життя.

Література

1. Чернейко Л.О., Долинский В.А. Имя Судьба как объект концептуального и ассоциативного анализа. *Вестн. Моск. ун. Серия. 9.* 1996. № 6. С. 20–41.
2. Жайворонок В.В. Проблема концептуальной картины світу та мовного її відображення. *Культура народів Причорномор'я.* 2002. №32. С. 51–53.

КОНЦЕПЦІЯ ІСТОРІЇ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЧНІЙ МЕТАПРОЗІ

Анна ГОРДІЄНКО

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент О. С. Лазарева

Концепція історії в сучасній англійській історіографічній метапрозі базується на розумінні історії як процесу та взаємодії різних факторів, які формують суспільство та його історію.

У цій концепції історія розглядається як складний і багатогранний процес, який залежить від культурних, соціальних, економічних та політичних чинників. Вона не розглядається як просте перерахування фактів або подій, а сприймається як аналіз цих факторів та їх взаємодії між собою, що допомагає зрозуміти динаміку розвитку суспільства [1; 2].

Сучасна англійська історіографічна метапроза активно використовує різні теоретичні підходи та методи, такі, як постмодерністський, феміністський, гендерний, національний [3]. Вони дозволяють розглядати історію як складну та багатогранну дисципліну, яка не обмежується лише фактами, але має суспільну та культурну значущість.

Англійський історичний роман кінця ХХ століття втілює прагнення авторів поглянути на історію з оригінальної, інколи навіть нетрадиційної точки зору. Такі творчі сучасної метапрози, як Роберт Грейвз та Дуглас Стюарт, вступають у відверту полеміку з офіційною історіографією, обираючи для своїх творів матеріали легенд, міфів і переказів поряд з письмовими і матеріальними свідченнями минулого, що дійшли до наших днів.

Представники модернізму та постмодернізму використовують історію у руслі гри із традицією, для них навіть суттєві властивості жанру стають об'єктом переосмислення, нового прочитання. Часопростір, що має для жанру історичного роману основне значення, у творах такого типу свідомо спотворюються, трансформуються відповідно до внутрішньої логіки розповіді.

У рамках сучасного англійського інтелектуального роману відбувається осмислення жахливої дійсності, пошук шляхів порятунку або констатація того, що знайти цей порятунок неможливо. Інтелектуальний роман, представниками якого є О. Хакслі, Дж. Фаулз, У. Голдінг, А. Мердок, суттєво змінив жанр історичного роману. У історичному оповіданні наведених авторів актуалізуються метаісторичні проблеми, які пов'язують людей різних епох.

Ключовим у концепції історії є поняття «контексту», яке означає взаємодію історичного матеріалу зі своїм соціальним, культурним та політичним оточенням. Важливим елементом є також розуміння історії як конструктивного процесу, який формується на основі різних інтерпретацій та підходів [4].

Отже, можна зробити висновок, що концепція історії в сучасній англійській історіографічній метапрозі є перспективною для дослідження. Використання різних теоретичних підходів та методів дозволяє дослідникам розглядати історію як складну дисципліну, яка має велику суспільну та культурну значущість. Важливо також зазначити, що історіографія є динамічною галуззю знань, яка постійно розвивається та змінюється, залежно від нових винаходів, досліджень та суспільних тенденцій.

Література

1. Burke, P. History and social theory. Cambridge, UK: Polity Press, 2008. 224 p.
2. Evans, R. J. In defense of history. New York: W.W. Norton & Company, 2001. 304 p.
3. Jenkins, K. Re-thinking history. London: Routledge, 1991. 128 p.
4. Iggers, G. Historiography in the twentieth century: From scientific objectivity to the postmodern challenge. Middletown, CT: Wesleyan University Press, 1997. 198 p.

КОГНИТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ БІНАРНИХ КОНЦЕПТІВ GLORY ТА DISGRACE В АМЕРИКАНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

Ганна ГРЕЗЕВА

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Я. Е. Левченко

На сучасному етапі розвитку лінгвістики актуальними є праці, які базуються на дослідженнях концептів мовної картини світу, які є результатом розвитку взаємозв'язку між культурою та мовою певного етносу. Дослідження фрагмента мовної картини світу базується на логіко-філософській теорії бінарності, згідно з якою структура бінарних опозицій виступає однією з найголовніших характеристик людського мислення.

Під поняттям «концепт» розуміється багатозначне ментальне утворення, в якому виділяються декілька якісно відмінних складників: понятійний, асоціативно-образний / перцептивно-образний / ціннісний, образний, значимий. Понятійний складник характеризує дефініційну та ознакову структуру концепту; образний (також перцептивно-образний чи асоціативний) фіксує когнітивні метафори; ціннісний – засвідчує суб'єктивно-оцінне ставлення до відображеного; значимий – визначає місце, що займає ім'я концепту в лінгвістичній системі (Ф. Бацевич, В. Карасик, А. Лисиченко).

До значущих характеристик відносять семантичний опис синтагматичних і парадигматичних зв'язків слова-імені концепту, побудову синонімічного й антонімічного рядів імені концепту, встановлення його словотвірної продуктивності.

У дослідженні розглядаються бінарні концепти Glory та Disgrace в американській мовній свідомості на понятійному, образному та ціннісному рівнях. Так, на понятійному рівні опозиційний тип відношень концептів встановлюється завдяки виявленню низки семантичних ознак, що утворюють бінарні опозиції на основі певних протилежних за своєю суттю понять: позитивне, світле, добре/погане, темне, злочинне.

Ціннісні характеристики концептів Glory та Disgrace встановлюються на основі аналізу ціннісно-маркованих висловлювань (прислів'їв, афоризмів, приказок, відомих цитат та авторських суджень). Ціннісні уявлення американського народу в контексті досліджуваних концептів можуть бути зведені до наступних норм поведінки: людям властиво бажання мати славу; слава – явище минуле; не слід гнатися за славою; честь та гідність легко втратити; своїми вчинками людина сама вирішує піднятися їй до вершин слави або впасти на дно; завжди приходиться розплата за погані вчинки; не слід піддаватися нападам люті; у суспільстві панують хибні ідеали.

У дослідженні здійснюється лінгвокультурний аналіз концептів Glory та Disgrace, які є ціннісними домінантами американської картини світу, що об'єктивуються у великій кількості прислів'їв, афоризмів, приказок, відомих цитат, та вербалізуються значною кількістю лексичних одиниць та активно апелюють до численних різноманітних образів в американській свідомості.

ДО ПОНЯТТЯ МЕТАФОРИ В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

Віта ГРИЦЕНКО

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент В. А. Борисов

Основним мотивом для утворення словесних образів стала неспроможність людської думки сприйняти деякі явища навколишньої дійсності. У сучасному мовознавстві метафору визначають як мовне і мисленнєве явище, що полягає в перенесенні властивостей одного предмета (явища, дії) та його мовного знака на інший предмет (явище, дію) за принципом аналогії або контрасту. Метафоризація – це процес, який призводить до отримання нового уявлення про світ шляхом використання вже наявних в мові назв. У цьому процесі активно взаємодіють з одного боку суб'єкти метафори і досвід про світ, а з іншого – знання мовних значень і їх асоціативні поєднання. Сучасна когнітивна лінгвістика розглядає метафору як форму мислення, а метафоричну модель – як засіб пояснення дійсності та пізнання.

У царині стилістики та риторики традиційно метафора розглядалась як засіб впливу на аудиторію та досягнення образності. Однак із розвитком лінгвістичної науки метафоризація стала природним талантом людини. Це визнається дослідженнями Х. Блуменберга, І. Канта, Х. Вайнріха, М. Редді, І. Річардса та ін.

Т. Стретович узагальнює наявну низку класифікацій метафор:

- за поширеністю в мові метафори поділяють на загальномовні та індивідуальні;
- за способами ускладнення вторинного значення слова в метафорі (за кількістю одиниць носіїв метафоричного образу) розрізняють прості, ускладнені та складні метафори;
  - за структурою існує класифікація на одночленні та двочленні;
  - за ступенем цілісності внутрішньої форми: образні, стерті;
  - за функціональною ознакою: номінативні, декоративні, оцінні;
  - за подібністю предметів, явищ чи властивостей, на основі якої формуються метафори: за формою, розміщенням у просторі, розміром і кількістю, звучанням та ін.

Отже, метафора знаходиться в постійному розвитку, з'являються її нові види та новаторські підходи до дослідження. Вона має здатність до вербальної реалізації: від традиційної видозміни до моделі, що бере участь у побудові тексту або дискурсу. Вона дає можливість осмислювати об'єкти і явища, має продуктивність у мові та спілкуванні. Метафора прикрашає текст, робить його зміст більш ясним, виразним і зрозумілим, впливає на почуття співрозмовника, є ефективним засобом мовного вираження.

МУЛЬТИМОДАЛЬНА ПРИРОДА ГУМОРУ

Олександр ГУЗЕНКО

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Л. Є. Красовицька

Останнім часом все більшої популярності набуває мультимодальна лінгвістика, у фокусі уваги якої опиняється взаємодія слова, зображення, звуку/музики, а також невербальних засобів комунікації.

З лінгвістичної точки зору, гумор є одним із найскладніших випадків спілкування як з точки зору створення, так і розуміння. І хоча більшість людей можуть розпізнати гумор, з'явилось, що для наукового визначення його природи потрібно залучати дослідження з різних галузей когнітивної лінгвістики, психології, соціології, антропології тощо. Будь-яка комунікативна подія ґрунтується на дискурсі, і її можна аналізувати з двох точок зору, а саме, як вона концептуалізується та як вона виражається. Маючи це на увазі, мета подальшого дослідження полягає в тому, щоб отримати уявлення про те, як гумор, створений мультимодальними засобами, сприймається аудиторією під час презентацій TED Talks.

Мультимодальність гумору – це ідея про те, що гумор можна виразити кількома способами, наприклад словами, образами, жестами та мімікою. Дослідження мультимодальності гумору є важливим, оскільки воно допомагає зрозуміти, як гумор працює в різних середовищах, таких як вербальне, візуальне та фізичне. Також актуальними є питання, які функції виконує гумор в різних контекстах і як його можна використовувати для створення більш ефективної комунікації.

Мультимодальний характер комунікаційного процесу змушує нас досліджувати, як різні семіотичні системи, такі як мова, жести, положення тіла та погляд очей одночасно розгортаються під час виступу спікерів TED Talks. С. Аттардо та ін. [1] виділяють два типи гумористичних зворотів у розмові: «консервований» жарт, який являє собою розповідь, частково відокремлену від решти розмови, з яскравою фразою в кінці тексту; і розмовну дотепність, яка є короткою послідовністю (однорядковим текстом), яка часто підтримується на попередньому етапі іншим оратором або просто вводиться спонтанно; її також називають «кульмінацією жарту» (“punch line”).

Наш аналіз показав, що спікери TED Talks підбирають фрази та слова, які вони використовують у своїх промовах, щоб викликати сміх у аудиторії, і цей процес не можна назвати імпровізацією. Вони використовують декілька типів вербальних засобів (слова з перебільшеним значенням, інтонація, паузи та наголос, щоб виділити певні фрази), паралінгвальних ресурсів (вирази обличчя і жести), а також візуальні елементи (ілюстративний матеріал слайдів або наочність). Більшість гумору, виявленого в TED Talks презентаціях, дуже важко зрозуміти, просто прочитавши скрипт, оскільки більшість невербальних ресурсів залишається поза межами тексту промови і позбавляє можливості адекватного сприйняття жарту.

Література

1. Attardo S., Pickering L., Baker A. Prosodic and multimodal markers of humor in conversation. *Pragmatics & Cognition*. 2011. Vol. 19. No 2. p. 224–247.

TOURISM ADVERTISING DISCOURSE AND ITS CHARACTERISTICS

Oleksiy GUTNEV

Research Advisor – Nataliia Tuchyna, Full Professor, PhD (Education)

Tourism advertising texts present a special kind of advertising discourse that integrates informative, sociocultural, psychological, verbal and visual components that create a positive image of the object advertised and lure potential tourists. As M. Cronin puts it, tourism texts play a fundamental role in “transforming sites into sights” [1, p.22]. Tourist advertising texts become effective if they accurately represent the country experience, appeal to a wide range of interests and preferences of potential tourists understanding their motivations and expectations. Thus, it can help advertisers to tailor their messaging to specific audiences.

Since a tourism text is built through multiple semiotic modes, both verbal and non-verbal, there may be different combinations of them, language and images may fade into each other but their impact depends a lot on the cohesion and coherence in their presentation [3, p. 101]. Scholars [1; 3] distinguish the following main structural elements in tourism advertisements: visual ones that serve as a means to attract the customers’ attention and provide the necessary information while increasing the impact of the verbal part, verbal element subdivided into the headline (attractive function as well) and the text itself which serves as the main means of persuasion.

Informative and advertising character of tourism texts predetermines its composition and linguistic resources to be used. The necessity to provide detailed information results in using geographical names, terms, historical facts and national and cultural realia that help to create some precise background since the destination identity is connected with local values, cultural heritage, and natural resources. On the other hand, to create a positive image of the tourist object, a lot of positively marked lexical units are employed, in particular numerous qualitative adjectives, the emotional and expressive connotation of which contributes to praising the chosen object. As in other advertising texts, tourism ones include imperative sentences, which express call to action (buy a tour with us, book a hotel, visit the place we are writing about), frequent shifts between various tense forms that depict rich historical past, comforts at present and possible perspectives and future benefits, lexical repetitions that are used for more strong suggestive effect and better memorizing, etc. [2]. This can help to create an authentic and sustainable identity that resonates with potential visitors and promotes positive word-of-mouth recommendations.

References

1. Cronin, M. *Across the lines, travel, language, translation*. Cork: Cork University Press. 2000. 198 p.

2. Dann, G. M. S. *The language of tourism: a sociolinguistic perspective*. Wallingford, Oxon, UK: CAB International, 1996. 298 p.
3. Denti, O. *Building the Tourist Destination Through Multiple Semiotic Modes*. *International Journal of English Linguistics*. Vol. 11, No. 4. 2021. P. 83–104.

СВОЄРІДНІСТЬ КОНЦЕПТУ DRINKING В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Ірина ДЕРІД

Науковий керівник – професор, доктор педагогічних наук Я. Е. Левченко

У лінгвістиці концепт має складну структуру. Зміст концепту поділяється на мовне та культурне значення. Тому його часто називають одиницею знання, абстрактною ідеєю або ментальним символом. Концепти є посередниками між словами та екстралінгвістичною реальністю. Поняттям можуть стати лише ті явища, які мають відношення і цінність для певної культури, яка має велику кількість мовних одиниць, які в цій культурі закріплюються, про які складають прислів'я та приказки, вірші та прозу. Вони є своєрідними символами або емблемами, які конкретно вказують на текст, ситуацію чи знання, які їх створили. Загально відомим у англійській мовній картині світу є концепт DRINKING в значенні процесу вживання рідини та у більш вузькому значенні: вживання алкоголю. Англійські культурні традиції залишаються незмінними. Країна, яка проваджує монархічний устрій правління, донині зберігає свою культуру вживання чаю. Щодня британці випивають величезну кількість чаю, тому чаювання знаходить своє відображення в англійських мовних концептах. Концепт DRINKING в контексті алкоголю також тісно вплетений в британську картину світу, адже в країні існує «British Pub Culture». Пабна культура є невід'ємною частиною британського життя. Зважаючи на це, у роботі розглядається своєрідність концепту DRINKING. Дослідницький інтерес до концепту DRINKING обумовлений, з одного боку, його суттєвим значенням у британській культурі, а з іншого – різноманіттям лексем, які походять від нього. У роботі ми розглядаємо концепт DRINKING у таких напрямках його вербалізації: лексичному (лексеми концепту, їх синонімічні ряди та похідні від них, метафоричні лексико-семантичні варіанти лексем); синтаксичному (словосполучення, зокрема фразеологізми, речення, художні тексти, пов'язані з концептом DRINKING). Методології вивчення мовних концептів присвячені роботи І.В. Давиденко, А.К. Нестеренко, А.М. Приходько, І.С. Шевченко. Фразеологізми, пов'язані із концептом DRINKING, ми досліджуємо, базуючись на працях вітчизняних науковців (Я. В. Григошкіна, Л.М. Комар, І. Крикніцька, В.Л. Поліщук, Е.В. Стрига, Т.В. Тупікова). Процеси метафоризації являють собою виникнення нових, переносних значень слова на основі схожості об'єктів за зовнішнім виглядом чи формою. Номени, пов'язані із вживанням алкоголю в англійській мовній картині світу реалізуються в численних прикладах метафоричної актуалізації концепту DRINKING, які можна знайти в словниках традиційних англійських метафор (Н.В. Таценко, І.В. Третьак). У дослідженні

збирається мовний матеріал щодо концепту DRINKING в англomовних художніх творах. З цією метою використовуємо ресурс «British National Corpus».

ГЛОБАЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПІД ВПЛИВОМ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Катерина ДОВГАЛЬ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О. А. Коваленко

Сучасна англійська мова, як мова міжнародного спілкування, активно розвивається. Зокрема, вона зазнає впливу та певних трансформацій і під тиском тих умов та факторів, які притаманні глобалізованому світу сьогодні. Одним із вагомих факторів впливу на англійську мову є мережа Інтернет, Інтернет-комунікація та соціальні мережі. У наш час англійська мова стала основною мовою спілкування у всесвітній мережі та Інтернет-користувачі на всіх континентах і куточках нашої планети формують не тільки лексичний склад і змінюють граматичні структури своїх рідних мов за рахунок запозичень з англійської, а й змінюють саму англійську мову.

Мова в мережі Інтернету активно взаємодіє з розмовною мовою, що робить величезний вплив на письмову мову. Для опису мови, використовуваної Інтернету, Д. Кристал використовує поняття «Netspeak». Певною мірою, це поєднання «мови + письма + комп'ютерно-опосередкованих властивостей». Текст у цифровій комунікації відрізняється від інших видів текстів, це щось більше, ніж просто суміш мови та письма; він перевершує традиційні обмеження поширення тексту [1, с. 212]. Можна виділити кілька особливостей, притаманних Інтернет-комунікації як виду мови:

- 1) особливості графічного оформлення письмової мови (дизайн сторінки, інтервали, використання ілюстрацій, колір тощо);
- 2) орфографічні особливості (алфавіт, великі літери, орфографія, пунктуація та шрифти);
- 3) граматичні особливості як численні можливості синтаксису та морфології (структура речення, порядок слів та словозміни);
- 4) лексичні особливості – словниковий обсяг мови (набір слів та ідіом, що використовуються у різних формах);
- 5) особливості дискурсу як структурна організація тексту (послідовність, актуальність, структура абзаців та логічний розвиток ідей) [1, с. 212].

У наші дні спілкування в соціальних мережах за допомогою мовлення стало звичайним явищем, наприклад, голосові повідомлення та голосові чати. Таким чином, крім перерахованих вище п'яти характеристик, можна виділити ще дві:

- 6) фонетичні характеристики (голоси, мовний реєстр та модальність голосу);
- 7) фонологічні особливості – звукова система конкретної мови (характерне використання голосних, приголосних, інтонації, наголоси та паузи) [1, с. 212].

На лексичному рівні для англійської мови як засобу електронного спілкування притаманні такі зміни: акроніми, створені в Інтернеті, неологізми, активне вживання комп'ютерної термінології стосовно областей, які не мають відношення до комп'ютера – надгенералізація і т. д. Приклади таких аббревіатур та акронімів наведені у мережевому енциклопедичному словнику комп'ютерного сленгу «Jargon File» Е. Реймонда, наприклад: *BBL* – *be back later* (повернуся пізніше); *BRB* – *be right back* (скоро повернуся); *LOL* – *laughing out loud* (голосно регочу); *ROTF* – *rolling on the floor* (катаюся по підлозі); *ROTFL* – *rolling on the floor laughing* (катаюся по підлозі регочучи) тощо [2].

Характерним також є вживання усно-розмовних елементів у електронній формі комунікації, що підтверджується широким вживанням дієслів з прийменниками: *sent off*, *find out* і т. д. та скорочень: *pcs.*, що відповідає «*pieces*», *pls.* – «*please*», *Please reply asap* – «*as soon as possible*». *fwd (forward)*, *I've*, *she's*. При цьому аббревіатури типу *tnks & rgs* – «*thanks and regards*», *u* – «*you*», *2* – «*Too*», *4* – «*for*» справедливо вважаються сленгом, оскільки вони не є нормативними в електронній комунікації.

Пов'язаний із орфографічними особливостями електронного спілкування також аграматизм – (від гр. *agrammatos* – нерозбірливий) порушення мовлення людини, що виявляється у неправильному використанні граматичних елементів і форм. Ерративи, тобто навмисне порушення орфографічної норми, різного роду компресиви та аббревіатури (наприклад, *smmr (summer)*, *hols (holidays)*, *tht (that)*, *up 2 N (up to now, etc.)*) стали відмінною рисою мережевого соціолекту. У англійському Інтернет-мовленні порушення орфографії зазвичай має на меті спрощення письма для економії часу користувача на набір тексту. Прикладом такого спотворення є наступні варіації написання англійських слів: *Love = luv*, *to you = 2U*, *forever = 4ever*, *Congratulations! = Congrats!*

Іншою відмінністю є велика кількість граматичних помилок в мовленні, що наближає цей жаргон до безграмотної, простонародної англійської мови [3, с. 15]. Наприклад, речення *I can haz a cheezburger?*, є спотворенням від *Can I have a cheeseburger?* На граматичному рівні можна відзначити порушення питальної інверсії, використання невідповідної форми дієслова «*to have*». Інший приклад – *Lemme chex mah mailz*, є спотворенням від *Let me check my mail*. Граматичні порушення виражаються у вживанні невідповідної дієслівної форми (*chex = checks*) і використанні форми множини іменника замість однини.

У цілому, мовна картина цифрової комунікації емоційно насичена – користувачі використовують фонетичні, лексичні, морфологічні та синтаксичні одиниці мови задля досягнення своїх цілей. Невід'ємною частиною цифрової комунікації є словотворчість, до якого вдаються комуніканти, щоб створити нове поняття або додати певні риси старим словам.

Література

1. Crystal D. *Language and the Internet*. Cambridge, 2001. 212 p.
2. Raymond E. *The Jargon File*, version 4.4.8. URL: <http://www.catb.org/~esr/jargon/>

3. Tagliamonte S. A., Derek D. Linguistic ruin? LOL! Instant messaging and teen language. *American Speech*, 2008. Vol. 83. №1. P. 3-34.

ДИСКУРС СУЧАСНИХ ПОПУЛЯРНИХ АНГЛОМОВНИХ ПІСЕНЬ

Катерина ЗАВАДСЬКА

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор Н. В. Тучина

До англомовного пісенного дискурсу ми включаємо тексти пісень англійських і американських авторів, що мають прагматичні, соціокультурні і психологічні особливості, а також відрізняються за ситуаціями пред'явлення пісень адресату. Ю. Плотницький вказує на розмаїтість і неоднорідність функцій пісенного тексту, з яких одні (емотивна, контактовстановлювальна, спонукальна) претендують на роль основних, а референтивна та естетична – на роль допоміжних [3].

Практично всі дослідники погоджуються з поліфункціональністю пісенного дискурсу, проте перелік цих функцій та їх інтерпретація не завжди суголосні. Так, О. Шевченко виокремлює три жанри сучасних пісень, спираючись на їх тематичну своєрідність і головні функції: рок (апелятивна функція), реп (нарративна і конвінсивна функції) і поп (емотивна функція) [4].

Філологи Л. Дуняшева і О. Гриценко описують шість функцій: емотивну (що поєднує і самовираження автора, і апеляцію до емпатії слухачів), конативну, референтну, поетичну, фатичну і етноконсолідаційну [1]. Вкажемо, що предметом дослідження цих авторів були реп і блюз, проте для популярних пісень функція етноконсолідації навряд чи характерна.

Деякі дослідники (І. Морозова, О. Степаненко, О. Пожарицька та інші) поділяють сучасні популярні англійські пісні на три групи на основі специфічної синтаксичної організації: 1) пісні сюжетно-баладної структури; 2) пісні, написані "в ритмі людського серцебиття", в основному для вечірок, дискотек; 3) емоційно-ударні пісні, створені переважно у стилі хард-рок [2].

Незважаючи на описані відмінності, більшість авторів схильні називати емоційну функцію провідною у сучасних популярних піснях.

Література

1. Дуняшева Л.Г., Гриценко Е.С. Конструирование гендера в блюзе и рэпе: глобальное и локальное: Монография. Нижний Новгород, 2013. 213 с.
2. Морозова І.Б., Степаненко О.О., Пожарицька О.О. Психологічний вплив сучасної англомовної поп-пісні на аудиторію: синтаксичні чинники. *Функціональна лінгвістика: сб. науч. работ.* Том № 2. Симферополь, 2011. С. 77-79.
3. Плотницький Ю.Е. Лингвостилистические и лингвокультурные характеристики англоязычного песенного дискурса: автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки»: Самарский гос. пед. ун-т. Самара, 2005. 21с.
4. Шевченко О.В. Тематическое своеобразие песенных текстов как способ реализации функций жанров песенного дискурса. *Известия Российского*

КАТЕГОРИЯ СУБ'ЄКТИВНОЇ МОДАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Ігор ІГНАТЕНКО

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Ю. В. Невська

Стрімкий розвиток психолінгвістики, соціолінгвістики та комунікативної лінгвістики обумовлюють глибоке вивчення різноманітних лінгвістичних категорій та їх функціонування в мовних парадигмах. Однією з таких категорій є модальність. Модальність як явище вивчається в контексті різних категорій таких предметних галузей, як от: психологія, логіка, філософія, лінгвістика, музика. Термін «модальність» походить від латинського “modus” – міра, кількість, величина, рід, засіб, манера. Це поняття вперше з'явилося в Метафізиці Аристотеля, який виокремив три базові модальних поняття: необхідність, можливість та реальність. Згодом ця категоризація стала основою репрезентації модальності у філософській науці. У мовознавстві поняття модальності має широкий діапазон значень: його використовують для позначення явищ з різними граматичними та семантичними характеристиками на всіх рівнях мови, що в свою чергу, робить модальність однією з найскладніших та найсуперечливіших явищ серед мовних універсалій.

Незважаючи на те, що лінгвістична наука вже давно вивчає модальність, природа останньої, зв'язок мовної та логічної модальності, реалізація суб'єктивної модальності у різних дискурсах ще потребують змістовного дослідження. Великий внесок у вивчення категорії модальності зробили такі вчені як В.В. Виноградов, О.І. Беляєва, Дж. Ван Дер Авера, Ф.Р. Палмер та ін. Завдяки працям цих лінгвістів були визначені основні поняття, пов'язані з модальністю, засоби її вираження в лексичних та граматичних парадигмах англійської мови. Сьогодні інтерес до модальності та засобів її реалізації у різних лінгвістичних доменах зростає.

Дефініція модальності також є складною проблемою для науковців, існують неоднозначні й різнопланові визначення й їх інтерпретації. На думку Н.Й. Вус, сьогодні найвідомішими є три тлумачення терміну «модальність» у лінгвістиці:

1. Модальність – це відношення змісту висловлення до дійсності. Прихильниками такого тлумачення є В.В. Виноградов, А. Мірович, та К. Свобода;
2. І. Беллерт, А. Богуславський, А. Вежбицька та В. Малджієва розуміють модальність як ставлення мовця до змісту висловлювання;
3. Модальність як комбінація відношення змісту висловлення до дійсності та ставлення мовця до змісту висловлювання розглядається такими вченими як У. Гаєвська та В. Шмілауер. Вони стверджують, що модальність є

досить складним багатоаспектним поняттям, яке включає в себе декілька явищ, що накладаються одне на одного.

Такі визначення здебільшого поєднують семантико-семантичний і прагматичний підхід до модальності. Водночас, з комунікативного погляду, існують й інші тлумачення. Так, Ю.С. Правдівцева визначає модальність як категорію, яка виражає повідомлення з погляду мовця.

Мовознавці виділяють два типи модальності: об'єктивну та суб'єктивну. Об'єктивна модальність демонструє ставлення мовця до дійсності з погляду особи, яка говорить; суб'єктивна модальність відображає засоби кваліфікації мовцем об'єктивного змісту свого повідомлення. Суб'єктивна модальність застосовується для вираження почуттів, переконань та суджень мовця. На відміну від об'єктивної модальності, яка більш поширена в науковому та публіцистичному стилі, за спостереженнями науковців, суб'єктивна модальність має широкий спектр застосування в художньому та розмовному стилях, де вона представлена в різних типах дискурсу.

Зауважимо, що останнє десятиліття позначено стрімким розвитком інтернет-комунікації, а надто – інтернет-блогів. Популярність інтернет-блогів постійно зростає, що створює можливості для мовознавців проаналізувати реалізацію категорії модальності у цьому типі дискурсу. Саме у цьому ми вбачаємо перспективи подальшого дослідження.

ОСОБЛИВОСТІ ВОЄННОГО МЕДІАДИСКУРСУ В ОНЛАЙН-ЗМІ

Анастасія ІЛЬЧЕНКО

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Т. В. Подуфалова

Супроводжені процесами вербального опису та аналізу, збройні конфлікти набувають усвідомлення суспільством – визнаються війнами – лише після їхнього дискурсивного осмислення, в мас-медіа зокрема, правильно підібрані, винесені на сторінки яких слова суттєво впливають на перебіг воєнних дій, створюючи єдність усередині групи та конструюючи образ її ворога, а також легітимізуючи застосування смертоносної сили в очах внутрішньої та міжнародної аудиторії.

Породжений у соціально-ситуативному контексті подій, які розгортаються на полі бою – віддалено чи буквально за вікном, – воєнний дискурс є соціально-професійним дискурсом про військову діяльність, що має на меті відображення війни незалежно від форми її ведення на тлі повсякденних реалій цивільного населення. Враховуючи факт невіддільності воєнного дискурсу від мас-медіа, ми виокремлюємо поняття **воєнного медіадискурсу**, під яким, насамперед, розуміємо тексти, опубліковані в ЗМІ, що висвітлюють війну в певній країні та питання, нерозривно пов'язані з нею, а також включають конкретні висловлювання про війну та бойові дії в її межах, поєднують ціль надати суспільству достовірну інформацію з метою донесення емоційних та маніпулятивних повідомлень і передбачають використання професійної лексики для опису фрагментів воєнної реальності. Це актуалізоване в межах воєнного

конфлікту й репрезентоване в ЗМІ писемне мовленнєве утворення, яке, завдяки своєму специфічному прагматичному потенціалу, бере участь у створенні, вираженні, поширенні та встановленні певних думок, суджень, стереотипів щодо соціальних, політичних, етнічних та інших груп, а також пов'язаних із ними подій та ситуацій.

З огляду на гібридність воєнного медіадискурсу – поєднання рис власне воєнного та медійного дискурсів, – можемо визначити такі його специфічні риси: 1) монологічність з ознаками опосередкованої діалогічності, що призводить до його асиметричності з точки зору відносин між автором та його аудиторією, яка не тільки не має змоги відповідати безпосередньо, а й має доступ до значно меншого обсягу релевантної інформації у порівнянні з автором; 2) особистісність, оскільки передані повідомлення з великою вірогідністю можуть містити упередження автора, що також призводить до високої вірогідності виникнення розходжень у висвітленні одних і тих самих подій; 3) водночас, інституційна обмеженість через безпосереднє відношення до представників військової сфери та вплив цього на виклад інформації; 4) аргументативність, конфліктність та націленість на дискусію – створення умов для публічної дискусії в разі виникнення суперечностей – з невеликим потенціалом до гармонійності; 5) інформативність і фактографічність, поєднані з емоційністю та маніпулятивністю, які в комплексі визначають суспільні погляди та транслюють громадянські цінності; 6) актуальність, підсилена масовістю (орієнтацією на масового адресата) та публічністю, що виражається у свідомому прагненні автора вплинути на кілька цільових аудиторій одночасно, поділяючи певні погляди та цінності низки цільових або потенційних реципієнтів повідомлення через медіа, відкрито висловлюючись в останніх.

Серед жанрів, у яких втілюється воєнний медіадискурс, можна виділити новинні статті, у тому числі ті, у яких подаються експертні коментарі, а також аналітичні статті та редакційні матеріали, що підпадають під категорію воєнної журналістики. Незважаючи на те що війна є їхньою головною темою, спектр дотично висвітлених підтем досить різноманітний, включаючи політичний розвиток країни в умовах воєнного стану, її економіка та зовнішня політика тощо.

Виконання двох основних функцій воєнного медіадискурсу: інформування та вплив на суспільство – стає можливим завдяки використанню певних дискурсивних формул. Вони охоплюють стилістично марковані вирази, зокрема професіоналізми, до яких належать військові терміни та специфічні аббревіатури, наприклад, на позначення назв зброї, сленгові слова та неологізми, а також лексичні одиниці з виразною негативною конотацією, у тому числі для того, щоб сформувані у свідомості читача опозиції «свій – чужий» та «ми – вони» й продемонструвати суб'єктивне ставлення автора до подій, ідей та образів, та стилістичні прийоми, зокрема метафори, що здійснюють емоційний вплив на читача та створюють яскраві образи, і сталі вирази. Дискурсивні формули, однак, включають не лише набір певних лексем, що використовуються, але й їхнє

специфічне розташування в реченні для того, щоб представити певну інформацію саме так, як вона має бути засвоєна аудиторією.

Евфемізація є ще однією особливістю досліджуваного дискурсу, що виникає внаслідок необхідності уникати вживання небажаних і незручних слів і словосполучень, замінюючи різкі слова їхніми більш доречними еквівалентами, нібито щоб уникнути негативних конотацій та пом'якшити характерні для воєнного медіадискурсу розповіді про людські жертви, руйнування інфраструктури й інші болючі проблеми, спричинені війною. Поряд із евфемізацією власне воєнних реалій, у мас-медіа також спостерігається ширша тенденція до стилістичної синонімізації – взаємозамінного використання семантично різних понять для висвітлення воєнних дій потрібних чином через гру конотацій.

Як підсумок, будучи актуалізованим у контексті війни й репрезентованим у ЗМІ, зокрема тих, що представлені онлайн, воєнний медіадискурс має такі особливості: монологічність та опосередкована діалогічність, асиметричність, особистісність разом із інституційністю, аргументативність та конфліктність, а також націленість на публічну дискусію, поєднані з емоційністю й маніпулятивністю інформативність та фактографічність, актуальність, орієнтація на масового адресата та публічність. Охоплюючи цілу низку дотичних до війни та інспірованих нею тем, він реалізується передусім у новинних та аналітичних статтях і редакційних матеріалах. Характерними для нього мовними особливостями є використання професіоналізмів, неологізмів, сталих виразів, сленгу та слів із традиційно негативною конотацією, а також загальна евфемізація мовлення та стилістична синонімізація.

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ МІСТА МАЙБУТНЬОГО В РОМАНІ-АНТИУТОПІЇ ХХ СТ.

Неллі ІЩЕНКО

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Ю. С. Гетман

Упродовж ХХ ст. створюється велика кількість антиутопічних оповідань, романів, новел та ін. Художня література разом із фотографією та живописом, є потужним транслятором історичних подій. В останні десятиліття письменники все частіше звертаються до жанру антиутопії. Вивчення роману-антиутопії є актуальною проблемою. Упродовж ХХ століття створюється велика кількість антиутопічних оповідань, романів, новел та інших творів.

Численні військові конфлікти та суспільно-політичні події: Перша світова війна, революція, встановлення радянської влади, Друга світова війна, катастрофи загальносвітового масштабу – вимагали переосмислення і переоцінки суспільних процесів.

У ХХ ст. антиутопічні твори створюють письменники по всьому світу Олдос Хакслі, Джордж Оруелл, Рей Бредбері, Ентоні Берджес та ін. Твори зазначених авторів унікальні і мають особливі якості, які дозволяють віднести їх до культових творів зарубіжної літератури. Кожна історія яскраво демонструє ту

чи іншу проблему суспільства майбутнього. Звернувшись до кожного з творів, можна вивчити образ міста майбутнього в антиутопічних світах, виявити схожі та відмінні риси міста в залежності від проблематики антиутопічного твору.

У романі О. Хакслі «О дивний новий світ» зображено місто майбутнього із суспільством тотального споживання. Автор зобразив високотехнологічний генетично запрограмований світ майбутнього, де панує відчуття щастя і задоволення життям. Але в ньому відсутні такі поняття, як родина, любов, вірність та ін.

У романі «1984» Дж. Орвелла міста відокремлені, не пов'язані між собою транспортними та інформаційними зв'язками. Автор протиставляє білі адміністративні будівлі управління житловим районам нетрів зі старими будинками.

Місто антиутопічного роману «451 градус за Фаренгейтом» є великим, та розвиненим мегаполісом. Воно багатофункціональне. Його центр суспільно-діловий, а житлове передмістя малоповерхове та непримітне. Центр і житлові райони сполучаються за допомогою вдосконаленої мережі метро, обладнаної безшумними поїздами, та за допомогою розвиненої мережі магістралей, якими пересуваються швидкісні автомобілі.

У романі «Механічний апельсин» Е. Берджес зобразив звичні для більшості міст вулиці та бульвари, кафе та ресторани. Автор заглиблюється у морально-етичні питання майбутнього і не акцентує увагу на зовнішньому вигляді міста.

ТОПОГРАФІЧНІ ПАРАМЕТРИ ОПОВІДАННЯ Б. Д. ПЕНКЕЙКА “TRILOBITES”

Ігор КАПІНОС

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Т. М. Старостенко

Художній світ оповідань Бріса Ді Джей Пенкейка, що у свій час порівнюються із роботами Е. Хемінгвея, В. Фолкнера, С. Бекета та репрезентують американську літературу другої половини ХХ сторіччя, є текстами із вираженою топографічністю. Час і простір як координати, в межах яких формується та актуалізується та чи інша реальність, виступають конструктивними елементами дійсності, зокрема художньої. М. Бахтін виділяє час як провідне мірило художнього світу, тоді як Ю. Лотман, навпаки, фокусується на просторі (відкритому – закритому; лінійному – статичному; реальному – магічному; своєму – чужому тощо). При цьому зарубіжні дослідники, такі як Ж. Женетт, нарративну лінію характеризують за допомогою таких темпоральних понять як аналепсис, пролепсис та еліпсис; а П. Рікер спирається на мімесис Аристотеля.

У текстах Пенкейка простір превалює над часом, перетинаючи кордони реальності та нерідко переходячи у категорію умовності. За С. Цікавим, умовність категорії «простір» відбивається у тексті, слідуючи за «поданнями автора, його задумом та художнім методом» [1, с. 7]. Визначимо описові властивості цієї категорії, що особливо виділяються у творчості Ді Джей

Пенкейка, а саме: просторова топографія (абстрактність – конкретність); спрямованість просторової топографії (горизонтальність – вертикальність); просторова довжина (стиск, розтяг, розширення); просторова локалізація (відкритість – замкнутість).

Умовно розділений простір в оповіданнях Б.Д. Пенкейка, зокрема “Trilobites” («Трилобіти»), на абстрактне та конкретне є важливою властивістю для цієї категорії. Простір конкретний актуалізується у вказівці на топографічні параметри зображеного світу. Це географічний простір, територіальний, речовий, які не просто «прив'язують» зображені події до певного місця, а й «активно впливають на суть зображуваного» [1], і тоді він (простір) стає в оповіданні художнім образом. Наприклад, в оповіданні «Трилобіти» (1977): “*Hell, girl’s age never stopped your dad and me in Michigan*” [2]; “*Me either – always wanted to – there or Germany – just to look around*” [2]. Таким чином, наративні події виступають як зумовлені певним локусом. Незважаючи на те, що сюжет розгортається у чітко окреслених локальних параметрах, оповідач намагається розширити просторовість до глобального топосного коду, вийшовши за рамки одної держави, хоча цей вихід умовний, удаваний, мрійний.

Абстрактний простір прийнято сприймати як простір «глобального узагальнення», який характеризується існуючою загальністю («скрізь» і «ніде») та нереальністю. Ця властивість художнього простору містить у собі символічне узагальнення, що виражає «універсальний зміст і містить при цьому національно-історичну конкретність. Як художній образ абстрактний простір «черпає деталі реальної дійсності, передаючи національно-історичну специфіку як пейзажу, речового світу, а й людських характерів, наприклад: “*I take up my sack and gaff for a turkle. Some quick chubs flash under the bank. In the moss-dapples, I see rings spread where a turkle ducked under. This sucker is mine. The pool smells like rot, and the sun is a hardish brown*” [2], де автор описує процес риболовлі. Основною рисою, що відрізняє цей простір від конкретного, є його вплив на характер, дію персонажів і конфлікт твору.

Властивості горизонтальної та вертикальної спрямованості пов'язані із загальними питаннями естетичного моделювання простору та розкриваються найчастіше у природних топосах. Природний простір у оповіданнях Б.Д. Пенкейка речовинний, матеріальний, наповнений обрисами рельєфу місцевості, річками, горами, рослинністю: “*I look a long time at that hill. My first time with Ginny was in the tree-cap of that hill. I think of how close we could be then, and maybe even now, I don’t know. I’d like to go with Ginny, fluff her hair in any other field*” [2].

Плоскісний простір, що виникає в цьому зв'язку, має горизонтальну і вертикальну спрямованість, тобто розгортається не тільки вдалину, по горизонталі, але і по вертикалі. У сенсовому відношенні «вертикаль – горизонталь» у художньому тексті вибудовує цілу низку опозицій: верх – низ, пекло – рай, темрява – світло, зовнішнє – внутрішнє. Горизонтальна орієнтація простору у оповіданнях Б.Д. Пенкейка виявляється у топосах «відкритого

простору», це поле, дорога, океан, степ, пустеля тощо: *“Inny’s sports car hisses east on the road, honking as it passes”* [2].

Прикладом вертикального топосу служать, наприклад, гори, тобто всі конструктивні компоненти вертикалі, що вимагають погляду вгору. За вертикаллю художній простір розбитий у оповіданнях Б.Д. Пенкейка на три рівні: небесний світ – «верх» (наприклад, небо, сонце), реальний, матеріальний світ – «середина» (земля, гори, річки, селище, місто тощо) і світ підземний – «низ» (земні надра). Наприклад: *“The rain slows, and for a long time I sit watching the blue chicory swaying beside the road. I think of all the people I know who left these hills. Only Jim and Pop came back to the land, worked it”* [2]. У цій моделі буття виявляється «близькість з космічною схемою, що представляє собою вертикальну (ієрархічну) тріаду: Олімп (небо) – світ безсмертних, абсолютний верх; Земля – світ смертних, діалектика «верха – низу»; Аїд (земні надра) – світ мертвих, абсолютний низ. Однак в оповіданнях Б.Д. Пенкейка ці простори не відповідають архаїчній моделі, оскільки не створюють єдиної тріади [1].

У своїх оповіданнях автор співвідносить персонажі насамперед із життям земним і підземним світом, хоча в кожній сфері виникають вертикаль (небо), але не як простір, в якому існує персонаж. Переживання персонажа в кожній точці простору еквівалентне моральному стану, руху героя за його моральною траєкторією є сходження або сходження, або зміна того й іншого: *“I feel way too mean to say anything. I look across the railroad to a field sown in timothy. There are wells there, pumps to suck the ancient gases. The gas burns blue, and I wonder if the ancient sun was blue. The tracks run on till they’re a dot in the brown haze. They give off clicks from their switches. Some tankers wait on the spur. Their wheels are rusting to the tracks. I wonder what to hell I ever wanted with trilobites”* [2].

Таким чином, пластичність, рухливість, трансформація просторової форми в літературному тексті Б.Д. Пенкейка віддзеркалює сутність я-наратора, що контрастує зі статичним світом Західної Вірджинії. Простір у його оповіданнях має здатність деформуватися, тобто виходити за межі певних для нього меж. Цей процес деформації простору досягається за допомогою героя-оповідача, який легко та вільно може розширювати та розтягувати його.

Література

1. Цікавий С. Особливості художнього простору в літературі: деякі філософські і нейрофізіологічні аспекти [Електронний ресурс]. URL:https://www.researchgate.net/publication/321038404_Osoblivosti_hudoznogo_prostoru_v_literaturi_deaki_filosofski_i_nejrofiziologichni_aspekti (дата звернення: 23.02.2023).
2. Breece D’J. Pancake. “Trilobites” [E-resource]. URL: <https://biblioklept.org/2018/02/13/read-trilobites-a-short-story-by-breece-dj-pancake/> (accessed 20 February, 2023).

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ HAMMER У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Карина КАТРИЧ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Я. Е. Левченко

У сучасному світі мова є суспільним явищем, у якому відображається широкий вплив культури. Контекст мови слугує цінним джерелом інформації і допомагає розібратися із лексичним та семантичним значенням слів, фраз, ідіом тощо. Когнітивна лінгвістика досліджує зв'язок мови, свідомості і культури, відображення ментальності етносу в національній мові. Концепт як семантико-когнітивне утворення представляє собою низку окремих знань. Поняття є основною складовою частиною концепту, яке набуває різних смислів та асоціацій під впливом культурного, національного, релігійного та індивідуального досвіду.

У ході аналізу найбільш важливим є структурування, виокремлення найхарактерніших ознак та окреслення досліджуваного концепту в контексті. За основу беремо прийоми та методики, що були раніше застосовані у працях Н.Е. Агаркової, М.П. Клименко, В.Ф. Старко, В.Л. Іващенко, В.В. Левицького, Л. В. Адоніної.

Поняття HAMMER може набувати широкого лексичного та семантичного значення на понятійному, образному та ціннісному рівнях, в залежності від контексту в якому він є використаний. Концепт розглядається як семантико-когнітивне утворення, що представляє собою низку певних знань (як індивідуальний досвід, так і колективне розуміння) про поняття HAMMER у свідомості людей. Метод дослідження концептів, репрезентації їх змісту в когнітивній лінгвістиці отримав назву «концептуальний аналіз». На різних етапах нашого дослідження застосовуються різні традиційні методи: метод суцільної вибірки – відбір досліджуваних номінацій; дефініційний та компонентний аналіз – встановлення базових значень імені концепту, щоб виокремити семи зі значень цієї лексеми; етимологічний аналіз – встановлення внутрішньої форми імені концепту; структурно-семантичний аналіз застосований для структурно-семантичної класифікації мовних засобів вираження концепту; а також кількісний і компаративний аналіз. Дослідження найближчих синонімів, що вербалізують концепти, дає можливість конкретизувати основні ознаки та розкрити складові поняття, з метою встановлення їхнього місця у цілісній картині світу.

Концепт як семантико-когнітивне утворення представляє собою низку окремих знань, що впливає на свідомість і принцип комунікації в соціумі. Способи бачення та сприйняття людиною об'єктивної реальності визначаються за допомогою концептів, що зберігаються в її свідомості. Контекст є невід'ємною складовою якісної комунікації, яка включає всю значиму інформацію, що обумовлює можливість різних підходів до опису концепту. Розуміння концепту формується на підставі включення в нього уявлень, образів і понять.

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ВИСВІТЛЕННЯ ВІЙНИ В УКРАЇНІ В АНГЛОМОВНІЙ ПРЕСІ

Олександр КИСІЛЬ

Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор Л. М. Корнільєва

Сьогодні не можна недооцінювати роль преси у висвітленні подій, пов'язаних із війною, адже вона є надважливою. Традиційно під час військових конфліктів засоби масової комунікації використовуються як у позитивних, так і в негативних цілях. Широкий спектр тем, від ролі преси у формуванні громадської думки про війну до способів використання її як інструменту пропаганди урядами та іншими впливовими особами, викликає велику зацікавленість [1, с. 4].

Війна в Україні, що розпочалася у 2022 р., вносить значні корективи до комунікативної стратегії преси. Завдяки розвитку сучасних технологій з'явилися нові можливості для висвітлення військових подій, наприклад, використання безпілотних літальних апаратів для отримання відео та фотоматеріалів. Новини транслюються практично в режимі реального часу, оскільки майже кожен учасник бойових дій має під рукою смартфон та доступ до мережі інтернет. Наявність кореспондентів на місці подій тепер не відіграє такої важливої ролі, як то було раніше.

Однією з особливостей омовлення подій війни в Україні в сучасній англійській пресі є яскраво виражені ідеологічні та політичні наративи. У статтях, коментарях, аналітичних оглядах фіксуємо розмаїття лексичних засобів, серед яких найбільші групи становлять метафори, порівняння, епітети, емотивна лексика та військова термінологія.

З'явилася велика кількість слів та виразів, що відображують нові реалії життя соціуму. Так, наприклад, в англійській пресі є вираз *himars o'clock*, що означає вечірній час доби, впродовж якого передані західними союзниками системи GMLRS Himars виїжджають виконувати бойове завдання. Мовні новотвори також з'являються у Twitter, наприклад, слово *bledina*, що позначає ракетну атаку, було додано до міжнародного сленгового словнику Urban Dictionary [2, с. 12]. Ці неологізми знаходяться в полі особливої уваги мовознавців та є об'єктом їх досліджень.

Процес медійного висвітлення війни в Україні є складним й багатогранним, тому все більшої актуальності набувають дослідження, присвячені тому, як саме йде процес омовлення військових подій у пресі, і як використовуються уроки минулого для інформування майбутнього.

Література

1. Haridakis P., Hugenberg B., Wearden S. *War and the Media: Essays on News Reporting, Propaganda and Popular Culture*. London: McFarland & Company, 2014. 265 p.
2. Гриценко С. Мовні інновації російсько-української війни 2022 року. *Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. Київ. 2022. № 2(32). С. 9–13.

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ТА ГЕНДЕРНІ РОЛІ В РОМАНІ «УЩЕЛИНА» ДОРІС ЛЕССІНГ

Марія КОЛЕСНИК

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Ж. О. Кононова

Доріс Лессінг – видатна письменниця та учасниця феміністських кампаній усіх часів. Різноманітність її творів розкриває значну індивідуальність авторки щодо негнучких філософських ідей. Фокусування на важливих суспільних проблемах, що виникають через утиски жінки в суспільстві, де домінують чоловіки, відображає її пильну увагу до жіночих питань. Її художні твори являють собою докладне дослідження подружніх, суспільних, етнічних, грошових, догматичних, емоційних, культурних конфліктів і сексуальних домагань, з якими стикаються жінки в контрольованій чоловіками структурі суспільства. Через своїх головних героїнь – Мері Тернер, Клефтс і Анну Вульф, вона відкриває нові обрії для активізації сили, свободи, привілеїв та автентичності жінок тієї епохи, завдяки чому набула чудової репутації, захоплення та всесвітньої індивідуальності серед спостерігачів, бібліофілів, спеціалістів, дослідників і критиків.

У своєму романі під назвою «Ущелина» (2007) Доріс Лессінг перевертає міфи про створення світу, зображуючи жінок як перших людей. Хоча Лессінг представляє жінок як перших людей, уважне прочитання роману показує, що письменниця значною мірою використовує традиційні гендерні стереотипи й гендерні ролі.

У романі переосмислено міф про створення світу, Лессінг представляє три фази на початку історії людської раси. На першому етапі, коли суспільство складається тільки з самок, клефтів, і коли народжуються перші діти чоловічої статі, яких клефти називають чудовиськами, клефти подані як ледачі істоти, що ніколи не залишали берег, де вони живуть.

На другому етапі читачі стають свідками створення спільноти самців і появи гендерних ролей. Більше того, якщо в першій фазі жінки представлені як перша створена стать, то в другій фазі письменник змальовує сцену, в якій самців захищають орли. У цей період самки змальовані в той момент, коли вони виховують дітей і чистять помешкання самців, тоді як самці зображені мисливцями. Тим авторка показує, що гендерні ролі не є культурно зумовленими, їм не навчаються, але вони є наслідком притаманних чоловікам і жінкам особливостей. Крім того, тоді як фізичні навички чоловіків, їхню любов до незалежності та боротьби підкреслюють, і їх презентують як виконавців, винахідників і дослідників, емоційні аспекти жінок підкреслюють, і такі характеристики, як лагідність, легкість, плаксивість, жалісливість, приписують жінкам.

На третьому етапі читач бачить суспільство, у якому домінують чоловіки. Це може означати, що хоча жінки були створені першими, оскільки чоловіки фізично перевершують жінок, у суспільстві домінують чоловіки.

Таким чином, це може навести нас на думку, що в останнє десятиліття свого життя Лессінг обстоювала соціобіологічні уявлення про гендерні стереотипи та диференціацію гендерних ролей, а не теорії, які стверджують, що гендерні стереотипи та ролі є культурно створеними та набутими.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Дарина КОНОВАЛОВА

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Ю. В. Лактіна

Жоден політичний режим не може існувати без комунікації. Мова необхідна для того, щоб переконувати, дати інформацію, накази тощо. Специфіка політики, на відміну від інших сфер людської діяльності, полягає переважно в її дискурсивному характері: більшість політичних дій є речовими діями за своєю природою.

Стиль політичної мови (політичний мовний стиль) – це мовні особливості використання національної мови, властиві певному політику, певній політичній партії чи організації. Особливості політичного мовного стилю можуть бути пов'язані з перевагою тих чи інших мовних засобів.

При перекладі політичних текстів враховується висока майстерність, глибокі та великі знання перекладача у різних галузях. Починаючи роботу над текстом, перекладач, перш за все, повинен визначити спосіб перекладу та виявити, як має бути представлений переклад: повно чи скорочено [3, с. 86].

Перекладач використовує перекладацькі трансформації з метою передати комунікативний намір автора, щоб оригінал тексту був функціонально тотожний перекладу. Причинами використання перекладацьких трансформацій є культурні відмінності носіїв мов, відмінності граматичних, синтаксичних структур тощо. Також причинами можуть бути авторський стиль перекладача та недостатня кількість часу для усного перекладу.

Існує три основні групи перекладацьких трансформацій: лексичні, граматичні та лексико-граматичні [1, с. 3]. Лексичні трансформації використовуються в тому випадку, коли в тексті оригіналу представлені слова характерні для вихідної мовної культури і відсутні в мові на яку перекладають. Наприклад, власні імена, терміни у професійній діяльності, явища, поняття, предмети типові для вихідної культури і ін. Основними лексичними прийомами перекладу є транслітерація/транскрибування, калькування, лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція) [2, с. 120].

Граматичні трансформації використовуються, коли вихідний текст обтяжується нестандартними для перекладу граматичними конструкціями. Найбільш поширені граматичні прийоми: синтаксичне уподібнення (дослівний переклад), членування речень, об'єднання речень, граматичні заміни [4, с. 99].

Лексико-граматичні трансформації є перетворенням синтаксичних конструкцій і лексики одночасно. До основних видів лексико-граматичних

трансформацій відносяться: антонімічний переклад, експлікація (описовий переклад) та компенсація.

При перекладі політичних промов українською мовою було виявлено різні види трансформацій:

Конкретизація:

- *The government should be separated from the parliament which, in turn, should be separated from court so that power is not concentrated in any person or body.*
- *Виконавча влада має бути відокремлена від законодавчої влади, яка, у свою чергу, має бути відокремлена від судової гілки влади, щоб влада не була зосереджена в руках однієї людини чи органу*

Тут power конкретизовано у тексті вузькими значеннями гілок влади – виконавчої, законодавчої та судової. Прийом конкретизації поєднується з прийомом додавання.

Додавання:

- *In 2008 UN has proposed a world conference on food supplies.*
- *У 2008 році ООН запропонувала скликати всесвітню конференцію з питань забезпечення людства продовольчими ресурсами.*

Транслітерація:

- *Estiven Rodriguez could not speak a word of English when he moved to New York City at age nine.*
- *Переїхавши до Нью-Йорка у дев'ять років Естівен Родрігес не знав навіть слова англійською.*

Через транслітерацію перекладаються імена та прізвища.

Заміна іменника дієсловом:

- *UN is the main legal body that acts as a check on sovereignty.*
- *ООН – головний законний орган, який контролює суверенність (держав).*

Заміна прикметника іменником:

- *The Ukrainian Government – уряд України.*

Таким чином, при перекладі політичної лексики використовувалися такі перекладацькі трансформації, як конкретизація, генералізація, додавання, транслітерація та граматичні заміни. При перекладі перекладач повинен орієнтуватися на сферу політики та мати необхідні для роботи з нею знання.

Література

1. Івашкова О., Крилова Т. Синтаксичні трансформації на рівні речення в англо-українському перекладі роману С. Моема «Theatre». С. 3. URL : <https://bit.ly/3miDAJd>
2. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську: навч. посіб. для ВНЗ. Вінниця: Нова Книга, 2003. 605 с.
3. Клименко І. М. Лексичні трансформації при передачі англійської політичної термінології українською мовою. *Філологічні студії. Науковий*

вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2012. Вип. 8. С. 84–90.

4. Корунець І. Вступ до перекладознавства: підручник. Вінниця: Нова книга, 2008. 504 с.

ПОРТРЕТНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГОЛОВНИХ ГЕРОЇВ У НОВЕЛАХ СТЕФАНА ЦВЕЙГА

Дар'я КОПИЛОВА

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент С. В. Черкашин

Постановка проблеми та її актуальність. Питання творчості Стефана Цвейга, одного з найвідоміших австрійських письменників минулого століття, залишається актуальним попри відносно значну кількість наукових робіт, і є нагальним для багатьох науковців (О. Бондарчук, Д. Гавес, М. Гелбер, Т. Жукова, Т. Лазірко, О. Тереховська, С. Файн.) У своїх працях вони звернули увагу на особливості портретних характеристик персонажів С. Цвейга, їхній психологізм, співвідношення духовного стану героїв із їх зовнішністю.

Особливістю творчості С. Цвейга є лаконічна подача портретних характеристик героїв. При цьому лаконічний опис зовнішності персонажів з поданням лише їхніх загальних рис дозволяє максимально сфокусувати увагу читача на внутрішній світ героїв, мотиви їхніх вчинків, переживань, сутність їхніх особистісних або світоглядних проблем. Адже читач заглиблюється у розуміння психологічних деталей кожного героя, при цьому знаючи лише обриси його зовнішності; приблизні дані про вік, ріст, склад тіла, що, тим не менш, не заважає читачеві сформувати цілісний образ героя попри мінімалістське подання опису його зовнішності. Саме тому цікавим є завдання дослідити стислість портретних характеристик персонажів новел С. Цвейга як мовно-літературного явища, визначити його як особливість авторського стилю і простежити закономірності вибору автором певних мовних засобів, які він використовує в процесі створення портретних характеристик своїх героїв. За нашими даними, ці характеристики ще не були об'єктом окремого дослідження, а тому вважаємо обрану нами тему актуальною.

Мета дослідження полягає у практичному розкритті особливостей портретних характеристик головних героїв у новелах С. Цвейга як специфіки його індивідуального авторського стилю та у теоретичному обґрунтуванні висновків.

Результати дослідження. Проаналізувавши новели Стефана Цвейга можна стверджувати, що зовнішності героїв приділена незначна увага [1, с.3].

Так, у більшій частині новел портретні характеристики подано лаконічно: старий, молодий, дитина, худий, повний, високий, низький [2, с.8]. Однак у певних творах («Гувернантка», «Страх», «Лист незнайомки») навіть такі характеристики відсутні. Так, у новелі «Літня новелета» головна героїня, за якою ведеться спостереження, описана наступним чином: «Дівчинка була не надто вродлива, занадто худа і ще не сформована» [4]. Тобто, тут можна визначити, що

зображується дівчина-підліток, років 13-15. Головний же герой описаний як: «Один немолодий чоловік» [4].

У іншому творі «Пеуча таємниця» головний герой представлений як красень: «Один із прибулих був симпатичним юнаком» [4; 3, с.315]. У новелі «Пломбований поїзд» головного героя було схарактеризовано так: «Цей невеликий на зріст і кремезний чоловік настільки непомітний і живе настільки ж непомітно» [4]. При цьому робиться акцент на тому, що саме невисокий зріст впливає на те, що оточення не сприймає його серйозно, фактично вважаючи людиною другорядною.

У творі «Страх» головна героїня описується як красива тридцятирічна жінка: «Чоловіки досі лише належно оцінювали в ній «вродливу жінку» [4, с.]. У цьому випадку опису того, що вона є привабливою, вже достатньо для того, щоб зрозуміти, як їй вдалося вийти заміж за найуспішнішого в місті адвоката та забезпечити своє матеріальне благополуччя [5, с.5].

Тобто зовнішність героїв здебільшого зображена досить лаконічно. До характеристик відносяться вік, ріст, склад тіла. Часто параметрами виступають критерії привабливий/непривабливий. При цьому зовнішність переважно описується задля того, щоб читач міг сформулювати розуміння соціального статусу персонажу. Крім того, головними героями здебільшого є привабливі молоді люди, які використовують свою красу у власних цілях. Під час опису зовнішності він переважно зображує героїв як красивих та симпатичних, у межах 20-30 років, невисоких, худих.

Висновки та перспективи. Таким чином, можна стверджувати, що у творчості С. Цвейга портретним характеристикам головних героїв приділена лише незначна увага. Це обумовлено тим, що письменник фокусував увагу на внутрішньому світові персонажів, що може стати об'єктом подальшого дослідження.

Література

1. Бондарчук О. Психологічні особливості та емоційна навантаженість новел Цвейга. *Вісник ВНУ*. 2020. Вип. 3. С. 1-3.
2. Жукова Т. Стельові ознаки новел Цвейга. *Література та переклад*. 2013. Вип. 3. С. 7-10.
3. Лазірко Н. Творчість Стефана Цвейга в літературознавчій оцінці Юрія Клена. *Вісник Дорогобича*. 2012. Вип. 3. С. 311-321.
4. Стефан Цвейг. Повні тексти творів. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/author.php?id=490> (дата звернення: 02.01.2023).
5. Тереховська О. Ініціація як поетикальна ознака новел Цвейга. *Султанівські читання*. 2019. Вип. 8. С. 1-11.

НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ КОМУНІКАЦІЇ

Тетяна КОПТЄВА

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О. В. Єгорова

Невербальна комунікація посідає значне місце в житті людини і суспільства, без невербальної комунікації співрозмовники можуть не порозумітися і внаслідок цього опинитися в конфліктній ситуації. Тому останні роки активізовано дослідження саме цього виду спілкування задля покращення розуміння і використання невербальних засобів комунікації у будь-яких сферах суспільства. Особливо актуальним постає питання репрезентації невербальних засобів комунікації при дослідженні художніх текстів, оскільки у процесі відображення невербальних засобів комунікації у тексті автори творів художньої літератури використовують механізм трансформації невербального у вербальне і це сприяє ліпшого розуміння читачем художнього тексту написаного автором [1, с.17].

Невербальні засоби комунікації вже було досліджено у працях: Ю.Бабія, Ф. Бацевича, М. Гавриш, І. Горелова, Н. Киселюк, І. Ковалинської, Т. Коваль, О. Криницької, Л. Синявської та інших.

Так, на думку І. Ковалинської, невербальна комунікація є обміном та інтерпретацією між людьми невербальних повідомлень, закодованих і переданих особливим способом, а саме: за допомогою виразних рухів тіла, звукового оформлення мовлення; певним чином організованого мікросередовища та оточення людини; використання матеріальних предметів, що мають символічне значення [3, с. 82].

Поняття невербальних засобів комунікації у лінгвістичних дослідженнях має різні визначення. Вони визначаються як: 1. несловесні засоби, які супроводжують мовне спілкування та беруть участь у передаванні інформації [2, с. 6]; 2. набір компонентів немовного характеру, які мовець створює в результаті фізичної (жестово-рухової та голосової) діяльності під час комунікації та використовує поряд із вербальними засобами через набуття ними комунікативної значущості в процесі спілкування [4, с. 14]; 3. елементи комунікативного коду, які мають немовну (але знакову) природу і разом із засобами мовного коду служать для створення, передавання і сприйняття повідомлень [2, с. 59].

На думку учених-лінгвістів І. Ковалинської, С. Голощук, Л. Синявської, Л. Солощук та ін., враховуючи простір, час, рух як головні характеристики невербальних засобів та системи їх сприйняття і відображення (зорова та акустична), виділяться три групи невербальних комунікативних компонентів: кінетичний комунікативний компонент, проксемічний комунікативний компонент, просодичний комунікативний компонент [1, ст.14].

Так, кінесика – мова жестів, міміки, рухів всього тіла і вміння їх сприймати є важливими аспектами комунікації, як і проксеміка, що вивчає не тільки дистанцію, а й взаємну орієнтацію людей у просторі та їхні взаємовідносини у часі. Просодика ж займається вивченням інтонації, тону, наголосу, ритму, темпу, пауз і т.ін. Досліджено, що невербальна комунікація несе велике інформаційне

навантаження: за допомогою зазначених вище компонентів передається до 2/3 всієї інформації в процесі спілкування.

Література

1. Бабій Ю. А. Невербальні компоненти спілкування як засоби вираження емоцій та вивчення невербалістики у ЗЗСО (на матеріалі творів М. Коцюбинського) : дипломна робота. Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 2021. 88 с.
2. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ : Академія, 2004. 344 с.
3. Ковалинська І. В. Невербальна комунікація. Київ : Вид-во «Освіта України», 2014. 289 с.
4. Солошук Л. В. Взаємодія вербальних і невербальних компонентів комунікації у сучасному англomовному дискурсі : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04 «Германські мови». Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2009. 469 с.

ДО ПИТАННЯ СТРУКТУРНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ТЕРМІНІВ

Дар'я КОРЖ

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент В. А. Борисов

У сучасному англomовному науковому дискурсі термін є невід'ємним складником фахової комунікації. Лексико-семантичні властивості термінів та їхнє структурне моделювання є важливими питаннями, що потребують детального вивчення. Дослідженням у цьому напрямі приділено значної уваги мовознавцями, серед яких І.М. Кочан, Т.Р. Кияк, П.О. Селігей, Т.І. Панько, Р.Ю. Кобрін та ін.

Поняття «термін» у мовознавстві походить від латинського слова *terminus*, що має значення «кордон, межа». Лексема «термін» у словниках та енциклопедіях трактується як слово або словосполучення, що позначає поняття певної галузі чи науки. Оскільки термін є основою метамови професійно орієнованого дискурсу, у сучасному мовознавстві висуваються певні вимоги до терміна: точність, системність, однозначність, мотивованість, експресивна й стилістична нейтральність. Кожна галузь знання оперує власними термінами, які й складають термінологічну систему даної науки.

Дослідження моделювання термінів, виокремлення основних структурних моделей є необхідним складником їх комплексного аналізу й обов'язковим для розуміння фахової метамови. Учені-мовознавці поділяють терміни за своєю будовою на прості – складаються з одного слова (*program, skill*); складні – складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс (*audiovisual, blackboard*); терміни-словосполучення, які складаються з декількох компонентів (*academic degree, mental action*) [1, с. 164]. Прості терміни є однокомпонентними та поділяються на дві групи: термін з однією основою (*student*) та термін з одним або кількома афіксами (*scholarship*). Усі складні терміни та терміни-словосполучення за кількістю компонентів поділяються на однокомпонентні,

двокомпонентні, трикомпонентні, терміни-скорочення, акроніми та аббревіатури [2, с. 354-355]. Кожна галузева терміносистема має певні однокомпонентні (синтетичні) та складні (аналітичні) терміни, які є її невід'ємною частиною.

Термін є невід'ємним складником фахової комунікації у сучасному науковому дискурсі. Вивчення лексико-семантичних властивостей термінів та їхнього структурного моделювання є суголосним часові та важливим для ефективної комунікації у професійно орієнтованому дискурсі.

Література

1. Костенко Н. Д. Структурно-семантичні та функціональні параметри англomовних інновацій семантичного поля «Навчання»: дис. канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». Запоріжжя, 2016. 309 с.
2. Синдега Р. Є. Структурні особливості функціонування термінів в англomовних текстах з проблем комп'ютерних наук та інформаційних технологій. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Острог, 2009. С. 354–355.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР БРИТАНЦІВ У КАРТИНІ СВІТУ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

Юліана КОРНЄЄВА

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент В. Л. Лаврухіна

Поняття «картина світу» відноситься до індивідуального та загального уявлення про світ, яке формується у людини на основі її життєвого досвіду, знань, переконань та соціокультурного середовища, в якому вона перебуває.

Картина світу є важливим об'єктом вивчення для різних наук, зокрема для філософії, соціології, психології, антропології, культурології та інших галузей. Лінгвокультурологія – наука, яка вивчає взаємозв'язок мови та культури, також пов'язана з цим поняттям.

Мова впливає на формування картини світу індивіда, оскільки за допомогою мови людина виражає свої думки, переживання та сприйняття світу. Культурні особливості мови впливають на сприйняття різних аспектів життя та світу навколо нас. Мова та культура є нерозривно пов'язаними поняттями, оскільки мова є важливим засобом передачі та збереження культурної інформації, традицій, цінностей та ідентичності культурного співтовариства. Культура визначається своєю мовою, яка є показником спільної історії та ідентичності культури. Мова впливає на сприйняття світу та формує картину світу, що є характерною для даної культури. У свою чергу, культура впливає на мову, формуючи нові лексичні одиниці та визначаючи її розвиток.

Таким чином, коли ми вивчаємо мову нації, ми можемо пізнати її особливі риси, оскільки мова є важливим елементом культури та ідентичності кожної нації. Кожна мова має свою власну граматику, лексику та фонетику, що відображають особливості сприйняття світу та мислення представників даної нації. Мова також містить в собі історичну та культурну інформацію про дану націю, її традиції, звичаї, цінності та історію. Тому вивчаючи мову нації, ми

можемо зрозуміти її культурну спадщину та історію. Значний внесок у розвиток лінгвокультурології зробили такі вчені: Едвард Сепір, Бенджамін Уорф, Майкл Холлідей, Георг Мельник та інші.

Особливості національного характеру британців є складною та багатогранною темою, оскільки ця нація має довгу історію та багату культуру. У своїй книзі «Спостерігаючи за англієцями» авторка К. Фокс звернула увагу та виокремила деякі типові характеристики британського національного характеру. Тож британці схильні до звернення уваги на деталі, вони дуже дисципліновані, прагнуть до самообмеження і помірності, а також вони часто використовують гумор як спосіб спілкування і розрядки напруги. Вона також зазначає, що у британській культурі прийнято не висловлювати свої емоції яскраво та відкрито, а приховувати їх під маскою ввічливості та дистанційності. Британці приділяють велике значення приватності та вважають її важливою складовою особистої свободи та безпеки. У зв'язку з цим, вони не люблять нав'язувати свої думки, і багато з них віддають перевагу уникненню конфліктів та сперечань, уступаючи в різних ситуаціях. Щодо ставлення до чаювання, яке авторка називає «святим обрядом», то це символ солідарності, гостинності та соціальної приналежності.

Дослідження національного характеру британців є складною та багатогранною задачею, оскільки ця група людей є дуже різноманітною, а суспільство, у якому ці люди існують, потерпає постійних змін. Потерпає змін і їхня мова. Саме тому дослідження національного характеру, культурних та соціальних аспектів британського суспільства крізь призму мови є перспективою нашого подальшого дослідження.

Література

1. Фокс Кейт. Спостерігаючи за англієцями. Львів: Видатництво Старого Лева, 2018. 608 с. URL: <https://coollib.net/b/470540-keyt-foks-spsterigayuchi-za-angliytsyami/read> (дата звернення: 20.02.2023).

ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІ ОНІМИ ЯК ОСОБЛИВИЙ ТИП ВЛАСНИХ НАЗВ

Сергій КРАВЕЦЬ

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент О. В. Зосімова

Об'єктом вивчення ономастики є різні типи власних назв – антропоніми (імена, прізвища, псевдоніми, прізвиська та інші іменування людей), топоніми – географічні назви, космоніми (назви планет, зірок, сузір'їв тощо), теоніми (назви божеств), зооніми (клички тварин), ергоніми (назви підприємств, компаній, організацій, спілок) та ін. Ономастика вивчає дериваційну структуру, історію виникнення й розвитку значень власних назв, особливості їх функціонування. Розділ ономастики, об'єктом якого є оніми в художньому творі, називають літературною, або поетичною ономастикою, або ж ономапоетикою [5, с. 120–123]. Відповідно, у цій сфері вживаються такі терміни, як «літературний онім», «літературна онімія» та однослівні позначення «поетонім», «поетонімія». Імена реально існуючих людей, які функціонують у текстах художніх творів,

називають реальними іменами або іменами історичних осіб, а вигадані імена – фіктонімами, тобто іменами, створеними уявою письменника. Фіктонімами можуть бути як добре всім відомі імена персонажів, так і менш знані. Це, наприклад, *Romeo* і *Juliet* В. Шекспіра, і менш відомі, як-от *Stella* в поезіях Ф. Сідні та *Genevra* в поезіях Дж. Байрона [2, с. 71].

Усталеного терміна в мовознавстві досі не існує, адже кожен із них має свої переваги та недоліки. Наприклад, термін «літературна ономастика» (англ. literary onomastics) дещо обмежує сферу вивчення, оскільки власні назви активно функціонують і мають свою специфіку не лише в літературі, але й в інших творах мистецтва, зокрема кінофільмах та мультиплікації. Терміни «поетонім» та назви відповідних галузей знань також уживати не завжди доречно, адже не всі власні назви, що використовують у художніх творах, є власне поетичними у вузькому розумінні цього слова. Л. Белей наполягає на означенні «літературно-художня», а не просто літературна ономастика [1, с. 3], що справді є більш доцільним.

У будь-якому разі літературна / поетична ономастика належить до актуальних напрямів лінгвістики, являючи собою важливу ланку теорії тексту та лінгвостилістики. Літературні оніми виконують конкретне ідейно-естетичне та інші завдання письменника, реалізуючи його задум. Поетоніми мають низку лінгвістичних й екстралінгвістичних характеристик, а їх зміст стає зрозумілим у художньому описі образу, який вони номінують [4, с. 84].

Серед літературних онімів домінують, звісно, антропоніми, які зазвичай охоплюють особові імена, прізвища, імена по батькові (у певних мовах), прізвиська, псевдоніми тощо. Реальні імена, які автори доповнюють специфічними онімами, наприклад, у художніх творах для дітей і юнацтва, позначають вигаданих денотатів. За функційними ознаками художні оніми можуть бути іменами-актантами, номінуючи головних героїв (людей, тварин), іменами-фонами на позначення героїв, що слугують лише елементами довколишнього середовища, на яких письменник не зосереджує уваги, та «іменами-характеризаторами, які не входять до складу ядра образів твору, однак є характеризувальними й мають конотативне забарвлення» [6, с. 143].

Літературно-художній онім стає фактом мови лише в тому разі, коли він ніби виходить із твору й починає вживатися за його межами як продуктивний образ (*Гамлет* В. Шекспіра) чи найменування реалії, певного типу (*Дон-Кіхот* М. Сервантеса), поступово перетворюючись в останньому випадку на загальну назву: укр. *донкіхот* тощо [2, с. 70].

Лінгвістичний аналіз художніх онімів передбачає виявлення таких характеристик: 1) їхні денотати конструюються на основі досвіду художника, письменника, музиканта, але не обов'язково існують у дійсності; 2) вони створюються за моделями імен реальних або нереальних предметів з урахуванням їх належності до певного ономастичного поля [3, с. 148].

Власні назви в художньому творі, насамперед імена героїв, є потужним виражальним і характеристичним засобом, які допомагають митцеві створити художній образ, викликати в читача певні почуття й емоції.

Отже, літературно-художні оніми є багатофункціональними одиницями: вони виконують не лише притаманну всім власним назвам номінативну, але й емоційно-стилістичну та характеризувально-оцінну функцію.

Література

1. Белей Л. Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії XIX–XX ст. Ужгород: б. в., 1995. 120 с.
2. Карпенко О. Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження. *Записки з ономастики*. Одеса: Астропринт, 2000. Вип. 4. С. 68–74.
3. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного. Москва: Наука, 1973. 368 с.
4. Сушко М. Функціональне навантаження оніма в художньому тексті. *Студентський науковий альманах факультету іноземних мов ТНПУ імені В. Гнатюка*. Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2019. № 1 (16). С. 83–86.
5. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови. Хмельницький: Авіст, 2008. 543 с.
6. Шитик Л. В., Юлдашева Л. П. Специфіка літературних онімів сучасних творів для дітей і юнацтва. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31 (70). № 4. Ч. 1. С. 142–147.

МОВНА ОБ'ЄКТИВАЦІЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ГАЗЕТНОМУ ТЕКСТІ

Ірина КРИВОРУЧКО

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Д. В. Колода

Актуальність дослідження полягає у потребі розуміння рівня та способів висвітлення війни в Україні в іноземних друкованих виданнях.

Об'єкт дослідження – концепт ВІЙНА в сучасному газетному тексті Великої Британії.

Предмет дослідження – мовні одиниці та стилістичні явища, які актуалізують концепт ВІЙНА.

Мета – простежити лексико-семантичну об'єктивацію концепту ВІЙНА в сучасному англomовному газетному тексті.

Завдання:

- простежити концепт ВІЙНА в описі російсько-української війни;
- проаналізувати газетні тексти різних видань Великої Британії;
- виокремити мовні засоби, використані в описі російсько-української війни у газетному тексті видань Великої Британії;
- виявити стилістичні прийоми як методи популяризації уваги іноземців до війни в Україні.

Актуальне висвітлення подій у засобах масової інформації є чи не одним із найголовніших засобів впливу на людський розум та привернення її уваги до

останніх новин сьогодення. Газети, попри свою інформативну функцію, виконують переконливу роль. У дослідженні проаналізовано стилістичні мовні засоби, такі як оцінні прикметники, модальність, яка виражена використанням непрямої мови, ідіоматичні вирази, риторичні питання, ідіоми, використані у статтях газет “The Daily Mirror”, “The Sun”, “The Daily Express”, “The Times” в описі подій, місць, жертв, думок, президентів країн-учасниць війни, наслідків тощо. Методами впливу засобів масової інформації будується ставлення до тих чи інших подій та персон. Для людей, які власне пройшли крізь досвід військових подій у країні, здається, що всі розуміють значення та біль війни, але для тих, хто дізнається про війну лише із засобів масової інформації, концепт створюється штучно. У процесі дослідження виокремлено елементи концепту ВІЙНА в таких газетах, як “The Sun”, “The Daily Express”, “The Times”: путін, мирне населення, армія, держава-агресор Росія, ворог.

ДО ПИТАННЯ ЕВФЕМІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Марія КУДІЙ

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент В. А. Борисов

Питанням вивчення політичного дискурсу присвячені праці українських та зарубіжних мовознавців, серед яких персоналії Дж. Брауна, О. Луньової, К. Серажим, М. Фуко, З. Харріса та ін. Учені виокремлюють функції та ознаки політичного дискурсу, вивчають особливості політичної мови та мовлення, розглядають політичний дискурс під різними радикалами (власне лінгвальний, соціолінгвістичний, психолінгвістичний та ін.).

Політичний дискурс визначають як вербальну комунікацію в певному соціально-психологічному контексті, в якому комуніканти наділені соціальними ролями відповідно до їхньої участі в політичному житті, яке і є предметом комунікації. Такі особливості політичного дискурсу, як інтенціональність, мас-орієнтованість, національно-культурна специфіка, ідеологічність, інформативність, суб’єктивність створюють необхідні передумови для маніпуляції суспільною свідомістю.

Більшість представників сучасної мовознавчої науки відзначають, що політичний дискурс пристосований до прикрашення дійсності, маніпуляції свідомістю (як індивідуальною, так і суспільною). Маніпулятивний потенціал передусім зумовлений інтенціональною настановою політичного дискурсу – завоювання, реалізація та збереження влади. Для приховання реальних цілей послуговуються різними способами, замінюючи неприйнятні слова більш нейтральними відповідниками, тобто використовують евфемізми. Евфемістичність не є власне характеристикою слова, оскільки навряд чи можна говорити про евфемізми як про особливі лексичні пласти. Евфемія – це способи чи особливі категорії використання слова, які становлять частину більш широкої комунікативної стратегії.

У сучасній англійській мові існує цілий корпус евфемізмів, що вживаються для маскуванню сутності позначуваного явища. Таким чином, із посиленням тенденції до евфемізації англомовного політичного дискурсу набуває актуальності потреба їхнього дослідження.

Як відомо, мова політики – одна з найбільш динамічних. Вибір слів для номінації політичних реалій визначається екстралінгвальними факторами, пов'язаними зі змінами в політичному житті. Разом із тим суттєвий вплив на мову політики кінця ХХ–початку ХХІ століття справили ідеї політичної коректності. Евфемізація є стратегією приховання небажаної інформації, яка дозволяє зробити менш явними певні факти. Евфемістичне перейменування, на думку дослідників, є результатом певного компромісу між семантикою і прагматикою.

USING INTERNET RESOURCES FOR DEVELOPING ENGLISH COMMUNICATIVE COMPETENCE

Roman LIPATNIKOV

Research Adviser – O. A. Chekhratova, PhD (Pedagogical, Educational Sciences)

The ability to communicate effectively in English has become a critical skill in today's globalized world. However, developing communicative competence in any language can be a challenging task, particularly for non-native speakers. Fortunately, the Internet offers a range of resources that can be used to improve English communicative competence.

Interactive language learning websites, such as Duolingo, Memrise, and FluentU, offer engaging and interactive ways to learn English. These websites provide learners with a range of activities, such as games, quizzes, and language exercises, to help develop their English language skills. They also provide opportunities for learners to practice their English skills in real-life situations, such as ordering food in a restaurant or booking a hotel room.

Online language courses, such as those offered by Coursera, edX, and LingQ, are a great way to develop English communicative competence. These courses provide learners with structured lessons and assessments to help them develop their English language skills. Online language courses also offer learners the opportunity to interact with other students and receive feedback from instructors.

Language exchange programs, such as italki and WeSpeak, provide learners with the opportunity to practice their English language skills with native speakers. These programs connect learners with native speakers who are learning the learner's language. Learners can then communicate with their language partner through text, voice, or video chat to practice their English skills and receive feedback.

English language learning apps, such as Lingoda and Busuu, provide learners with the convenience of learning English on the go. These apps offer a range of language activities, such as flashcards, quizzes, and games, to help learners develop their English communicative competence. They also provide learners with the opportunity to practice their English language skills with native speakers.

Online language communities, the ones that can be found on social networks, such as Facebook, Instagram, or Twitter provide learners with a platform to interact with other learners and native speakers of English. These communities offer learners the opportunity to ask questions, receive feedback, and practice their English language skills in a supportive environment.

The Internet offers a wealth of resources that can be used to develop English communicative competence. Interactive language learning websites, online language courses, language exchange programs, English language learning apps, and online language communities are just a few examples of the resources available to learners. By utilizing these resources, learners can improve their English language skills and develop the communicative competence necessary to succeed in today's globalized world.

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КІНОТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Вероніка ЛЮДКЕВИЧ

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Ю. В. Лактіна

Перекладацька діяльність є надзвичайно важливим аспектом життя сучасної людини та здійснення міжнародної діяльності державами світу. Саме відмінності мов та культур народів світу призвели до становлення перекладу як засобу комунікації, обміну традиціями та звичаями.

Аудіовізуальний переклад – це навчальна дисципліна та професійна діяльність, яка передбачає локалізацію аудіовізуального медіаконтенту за допомогою різних практик перекладу. Переклад такого типу матеріалів вимагає усвідомлення співіснування акустичних та візуальних каналів спілкування, за допомогою яких одночасно передається вербальна та невербальна інформація. В останні десятиліття складна семіотична текстура аудіовізуальних постановок викликала великий інтерес для науковців у галузі перекладознавства, і ця професія значно помножилася та урізноманітнілася з моменту появи цифрових технологій в останній чверті ХХ століття. Для деяких аудіовізуальний формат став найважливішим засобом комунікації у новому тисячолітті [1, с. 33].

Аудіовізуальний переклад включає в себе безліч перекладацьких практик, які відрізняються одна від одної за характером свого мовного матеріалу та техніками перекладу, на які вони спираються. Незважаючи на їхні внутрішні відмінності, загальною віссю, що лежить в основі всіх цих режимів, є семіотична природа вихідного та цільового текстів, що беруть участь у процесі аудіовізуального перекладу [1, с. 11].

Перекладаючи кінотекст, важливо не лише зробити фільм зрозумілим глядачеві, але й зберегти задум оригіналу, розкрити образи персонажів у заданому режисером стилістичному напрямку, передати засобами мови перекладу цілісний твір, не допустити порушення його впливової сили [2, с. 2].

У лінгвістиці існує багато класифікацій перекладацьких трансформацій і думок про способи їх застосування в процесі переказу. Найбільш поширеною є

класифікація: лексичні трансформації: транскрипція, транслітерація, калькування, лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція); граматичні трансформації: синтаксичне уподібнення, членування речення, об'єднання речень, граматичні заміни (форми слова, частини мови або члена речення); комплексні (лексико-граматичні) трансформації: антонімічний переклад, експлікація (описовий переклад), компенсація [3, с. 22].

Розглянемо особливості перекладу фільмів та серіалів. Для аналізу ми обрали фільми «Вбивство у Східному експресі» та «Король Лев».

Розглянемо переклад власних імен у фільмі «Вбивство у Східному експресі». У наступних прикладах в перекладі кінотексту спостерігаємо переклад власних імен за допомогою транскрипції:

- *You're the detective. Hercule Poirot?*
- *Ви ж детектив. Аркюль Пуаро?*

Як бачимо, в даному прикладі власне ім'я Hercule Poirot передали фонетичною транскрипцією на українську мову, тобто саме так як це ім'я звучить в оригіналі Monsieur Bouc! - Міс'є Буук! В цьому прикладі спостерігаємо передачу довгого звука «у» іноземного імені Bouc українською мовою.

У наступному прикладі ми розглянемо використання методу додавання, що пов'язано з тим, що коротші речення англійською мовою вимагають висловлення більш детальної думки українською. Як відомо, англійська мова характеризується стислістю, лаконічністю і стисненням мовлення засобів.

- *Not that he knew what it was all about.*
- *Хоча він, по суті, не розумів, що ж, власне, відбувалося.*

Перекладач додав вираз по суті, який характерний для розмовної української мови, в стилістичних міркуваннях.

На жанрово-стилістичному рівні загальними особливостями, властивими кінофільму, є:

- використання розмовної лексики:
  - *cool* - 'круто',
- епітетів:
  - *marvelous surprise* - 'вбивчий сюрприз';
- порівнянь:
  - *as mad as a hippo with a hernia* - 'зол, як бегемот, який наступив на колючку';
- фразеологічних оборотів:
  - *be back from the dead* - 'повстати з мертвих',
- ігри слів:
  - *leopards are in a bit of a spot* - 'Леопарди заплямували своє ім'я'.

При перекладі розмовної лексики, епітетів, фразеологічного обороту та порівняння перекладач застосував переклад за допомогою еквіваленту. Гра слів перекладена за допомогою аналогу.

Таким чином, ми виокремили наступні перекладацькі трансформації застосовані при перекладі англійськомовних фільмів та серіалів: аналог, еквівалентний переклад, додавання, транскрипція.

Література

1. Гудманян А. Г., Плетенецька Ю. М. До проблем кіноперекладу як виду художнього перекладу. Київ: Національний авіаційний університет. С. 1–6.
2. Демецька В. До проблеми перекладу кінотекстів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Лінгвістика»: збірник наукових праць. Розділ IV. Херсон : ХДУ, 2010.
3. Корунець І. Вступ до перекладознавства: підручник. Вінниця: Нова книга, 2008. 504 с.

ЛІНГВІСТИЧНИЙ СТАТУС ЕРГОНІМІВ

Євгеній МАКЄЄВ

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент О. В. Зосімова

Словникова система будь-якої мови містить дві групи іменників – апелятивну (загальні назви) й онімну лексику (власні назви). Головна функціональна різниця між ними полягає в тому, що загальні назви об'єднують номінації певних однорідних об'єктів, тоді як власні їх диференціюють і дають найменування окремим одиничним об'єктам. Також між онімною й апелятивною лексикою існують відмінності на морфологічному та граматичному рівнях мови. У певному мовленнєвому середовищі характеристики, притаманні загальним назвам, можуть бути відсутніми в онімному просторі та навпаки. Це знаходить вираження у своєрідних структурно-граматичних моделях онімів, особливостях орфографії.

Онімний простір сьогодення – це доволі розгалужена система власних назв, яка поділяється на макрокласи онімів із певною семантикою та дериваційною структурою. Зокрема, одним із таких класів є ергоніми.

Укладачі «Словника лінгвістичних термінів» Д. Ганич та І. Олійник визначають термін «ергонім» як «... власне ім'я ділового об'єднання людей, у тому числі спілки, організації, підприємства, товариства, закладу» [1, с. 77].

За Н. Подольською, ергонім – це «власна назва ділового об'єднання людей, зокрема спілки, організації, установи, корпорації, підприємства, товариства, закладу, гуртка» [3, с. 151]. При цьому, багато сучасних дослідників, зокрема М. Торчинський, наголошують, що, наприклад, релігійні об'єднання, навчальні заклади – від дитсадків до університетів – тощо, не можна кваліфікувати як ділові, тому слід визначати ергоніми як назви будь-яких об'єднань людей [5, с. 272].

Тому, варто зауважити, що хоча термін “ергонім” (від грец. “діяльність, праця”), був офіційно закріплений в ономастиці саме Н. Подольською ще в 1979 році для позначення найменування ділового об'єднання людей [3, с. 151], а також термін “ергонімія” для позначення сукупності назв ділових об'єктів (за аналогією з давно існуючими термінами ергоурбонімія, топонімія та ін.), але й дотепер серед ономастів точаться дискусії щодо єдиного спільного визначення

для таких найменувань та остаточної фіксації лінгвістичного статусу цього поняття в мовленнєвому просторі.

Оскільки крім терміна “ергонім” різні дослідники для позначення об’єднань людей пропонували такі лексеми, як ергонізм, урбонім, урбанонім, фірмонім, ктематонім, ойкодомонім, мікротопонім, на сучасному етапі є необхідність в уточненні терміна “ергонім”, у визначенні основних розрядів власних назв, що входять в ергонімічне поле, і позначення цих розрядів поняттями, які б органічно входили в існуючу в ономастиці терміносистему [4, с. 276].

Зважаючи на вищесказане, ергонімна лексика становить неабиякий інтерес для сучасних лінгвістів. О. Сидоренко стверджує, що «увага дослідників саме до цього класу онімів ґрунтується перш за все на тому факті, що ергоніміка як самостійна наука формується на перехресті різних розділів ономастики. Аспект вивчення принципів, мотивів, способів і засобів творення назв підприємств та інших ділових об’єднань дозволяє виявити, крім загальних ознак, специфічні риси того чи іншого регіону, де вони утворені, що є досить важливим не тільки в мовознавстві» [6, с. 65].

Термін “ергонім” також використовує у своїх дослідженнях Н. Кутуза, «оскільки він за своєю структурою відповідає наявним онімним кліше, а за сутністю – відбиває риси, що покликані віддзеркалювати особливості номінованого об’єкта» [2, с. 6]. Ще одним аргументом на користь доцільності вживання саме цього терміна авторка вважає його етимологію (гр. ἐργάζομαι “працювати, трудитися, створювати, творити” й ἔργον “справа, діяльність, обов’язок”), яка «тісно пов’язана з його сучасними тлумаченнями» [2, с. 6].

На думку С. Шестакової, термін “ергонім” дозволяє об’єднати в межах одного онімного класу такі групи слів: назви різноманітних підприємств виробничої сфери, назви закладів споживчої сфери, назви підприємств сфери послуг, назви акціонерних товариств тощо [7, с. 9].

Така вузькоспеціалізована семантика терміна “ергонім” лише в межах економічної сфери дає підстави деяким лінгвістам трактувати клас ергонімів як периферійний компонент системи онімів, але наразі існує набагато більше аргументованих досліджень, які, навпаки, підтверджують його масштабність, важливість і специфічність у структурі сучасного онімного простору.

Н. Кутуза констатує, що однією зі специфічних рис ергонімів є «унікальність творення, де мовним матеріалом можуть слугувати різноманітні типи онімів (відантропонімний, відтопонімний, відтеонімний та ін.), загальні назви (відапелятивний тип), аббревіатури та цифри (комбінований тип)» [2, с. 13]. Ергоніми, як правило, є результатом таких словотвірних процесів, як онімізація, трансонімізація та аббревіація. Ці типи власних назв можуть бути представлені однокомпонентними, двокомпонентними й багатоконпонентними (описовими) конструкціями «як традиційних, усталених моделей, так і у вигляді інноваційних утворень: європеїзованих форм – нанизування називних відмінків, тричленних антропонімних формул, цифрових комбінацій тощо» [2, с. 13–14].

Отже, ергоніми – це специфічний клас власних назв, унікальних з точки зору їх творення, семантики та функціонування, який постійно оновлюється й розвивається, що й зумовлює потребу у продовженні всебічного дослідження цих лексичних одиниць на матеріалі різних мов.

Література

1. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 360 с.
2. Кутуза Н. В. Структурно-семантичні моделі ергонімів (на матеріалі ергонімікону м. Одеси): автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Одеса, 2003. 19 с.
3. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. Москва: Наука, 1988. 192 с.
4. Позніхиренко Ю.І. Місце ергоніма у понятійно-термінологічному апараті сучасної ономастики. *Сучасні дослідження з іноземної філології: зб. наук. праць*. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2013. Вип. 11. С. 273–276.
5. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: Монографія. Хмельницький: Авіст, 2008. 548 с.
6. Сидоренко Е. Н. Экономическая, правовая и идеологическая обусловленность номинационных процессов. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки*. 2011. № 2 (22). С. 64–70.
7. Шестакова С. О. Лексико-семантичні інновації у системі сучасної української номінації (на матеріалі ергонімів і прагмонімів): автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Харків, 2002. 24 с.

ПЕЙОРАТИВНА ЛЕКСИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ МАНІПУЛЯЦІЇ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Катерина МАКІТРЕНКО

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор Н. В. Тучина

Пейоратив або пейоративна лексика – це слова та словосполучення, які висловлюють негативну оцінку будь-чого або будь-кого, невдоволення, засудження, іронію або презирство. За даними дослідників, словникові одиниці з негативно-оцінювальним (пейоративним) значенням становлять більш численну групу, ніж семантична підгрупа лексичних одиниць з позитивно-оцінювальним значенням, або меліоративи [2].

Лінгвістами вироблено декілька класифікацій пейоративної лексики залежно від того, що обирається в якості головного параметру. Наприклад, на рівні диференціації мови і мовлення виділяють абсолютні і релятивні пейоративні лексичні одиниці, останні набувають пейоративного значення безпосередньо у мовному спілкуванні. Дослідниця Л.А. Білоконенко розглядає семантичну деривацію пейоративної лексики української мови і пропонує поділяти її на такі групи: 1) узуальні пейоративи, які мають негативно-оцінну

сему у значенні, зафіксовану словниками; 2) узуальні пейоративи з переносним (метафоричним або метонімічним) значенням; 3) слова, стилістичне пейоративне маркування яких не зафіксовано словником; 4) оказіональні пейоративи, що виникають у певних контекстах [1]. Дослідниця наголошує на важливій особливості пейоративів – надавати «градуйовану» характеристику, тобто визначати «міру вияву» якості, що негативно оцінюється мовцем.

Політичний дискурс, як такий, що виконує потужну впливову функцію, намагається використувувати всі засоби для посиленого логічного, емоційного та емоційно-психологічного впливу на реципієнта. Політичний вплив на думку суспільства здійснюється 4 шляхами – авторитетом, аргументацією, маніпуляцією і силою, при чому спостерігається зміщення від методів переконання до методів впливу на емоції електорату. За висловом К. Серажим, у дискурсі політичної боротьби перемагає той, «чий дискурс найбільш дискредитував дискурси опонентів» [3, с. 347]. Пейоративна лексика виконує сугестивну функцію, тому ми споглядаємо динаміку її кількості у політичному дискурсі.

Література

1. Білоконенко Л.А. Семантична деривація пейоративної лексики конфліктної комунікації. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. Дрогобич: ДДПУ ім. Івана Франка. 2013. С. 22-28.
2. Космеда Т. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів : вид-во ЛНУ імені Івана Франка. 350 с.
3. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність. Київ: 2002. 580 с.

ЗАСОБИ ЕКСПРЕСІВІЗАЦІЇ У БЛОГАХ ДЖОННІ ВЕЙРА

Єлизавета МАРЦИН

Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор Л. М. Корнільєва

Сьогодні блогінг є важливою складовою сучасної культури та медіасередовища. Завдяки Інтернету та соціальним мережам блогери мають можливість ділитись своїми думками, ідеями та досвідом зі світом. Наразі блогосфера (сукупність інтернет-щоденників) досягла такого розвитку, що надає невичерпний матеріал для філологічних досліджень. Цей напрям лінгвістичних розвідок у вітчизняному мовознавстві можна вважати відносно новим, але в переважній більшості праць основна увага зосереджена на таких проблемних питаннях, як мережева комунікація та її засоби, особливості інтернет-спілкування, медіапростір та його вплив на комунікативні зміни, специфіка інтернет-дискурсу, особливості англomовних блогів, профілів і акаунтів тощо. У працях С. Зайцевої [1] та М. Столярової [2] об'єктом їхніх наукових розвідок стали україномовні блоги відомих людей, або тревел-блоги, тому актуальним видається дослідити лінгвостилістичний потенціал англomовних блогів, зокрема функціонування в них риторичних фігур.

Прикметною рисою сучасної інтернет-мови є її відкритий характер. Про це свідчить широке використання в блогах лексичних, синтаксичних та стилістичних засобів, спрямованих на передання експресії різноманітних образів, які відповідають сучасним цілям і мотивам мовного спілкування. Зокрема, риторичні фігури – це особливі синтаксичні конструкції з виразною авторською інтонацією, яскравим емоційним забарвленням. Риторичні фігури можуть виражати найрізноманітніші почуття: урочисту піднесеність, радість, гнів, обурення, презирство, розпач і под.

У текстах блогів можна спостерігати всі ознаки усного мовлення, хоча це й письмова форма. Дж. Вейр вводить в інтернет-мову численні риторичні звертання, питання, вигуки. Великою частотністю використання відмічаються анафори, тавтології, гіперболи та порівняння. Виявлені також порушення порядку слів у реченні і в узгодженні підмета й присудка. Крім того, в інтернет-спілкуванні використовується велика кількість неповних речень, опущення допоміжного дієслова й відсутність присудка в реченні.

Отже, спостерігаючи за мовними особливостями блогу Дж. Вейра, можна зробити висновок, що в контенті присутні всі риси усномовного характеру, а саме використання риторичних фігур, різних видів тропів, інверсії та неповних речень. Всі вони застосовуються для того, аби привернути увагу, зробити переконливішою висловлювану думку, підвищити емоційний вплив на читача, а також допомагають самовираженню автора блогу.

Література

1. Зайцева С. В. Інтернет спілкування як нова форма міжособистісної комунікації. *Дослідження з лексикології і граматики української мови*: зб. наук. пр. Дніпропетровськ: ДНУ. Вип. 11. 2012. С. 45–53.
2. Столярова М. О. Етикет у віртуальній англійській комунікації (на матеріалі чатлайнових сесій): автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04. Київ, 2005. 20 с.

«ВТОРИННІ» СТИЛІ В РОМАНІ ДЖОНА ФАУЛЗА «МАГ»

Олена МАТУШЕК

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Ж. О. Кононова

Літературознавці давно послуговуються теорією Генріха Вельфліна, за якою у культурі існують первинні й вторинні стилі. Показова частина цієї концепції щодо запозичень, згідно з якою кожен наступний період формується на принципах, контрастних до попереднього етапу й типологічно подібних до того, який був перед ним. Відтак романський стиль, ренесанс, класицизм, реалізм і неокласицизм – це одна гілка розвитку культурного процесу, а готика, бароко, романтизм, модернізм і постмодернізм – інша. Вертикаль запозичень вторинних стилів яскраво представлена у постмодерністській літературі взагалі й у романі зокрема. Його автори, з одного боку, надихаються й працюють з усією культурною спадщиною, а з другого – відбір культурних джерел і принципів художнього представлення часто йде по осі вторинних стилів.

На нашу думку, Джон Фаулз – один із тих письменників, чії тексти є яскравим прикладом вторинного стилю у розумінні Д. Чижевського. Романи цього представника англійської літератури великі за обсягом, складні за будовою, насичені внутрішніми антитезами, тяжіють до загадковості, неясності й заплутаності, характеризуються незавершеністю або «безмежністю перспективи». Часто Д. Фаулза зараховують до репрезентантів готичної традиції в літературі, маючи на увазі при цьому поетику й художні функції готичного роману, чи ширше – готичної прози. Дійсно, дія роману «Маг» відбувається в частково «готичному хронотопі» – на острові, її розгортання іноді ковзає між минулим і теперішнім, читач перебуває у стані постійного хвилювання за героя, один із персонажів є членом товариства з виразними ознаками групи посвячених і т. ін.

Насправді ж зв'язок із готикою у Д. Фаулза значно глибший, ніж здається на перший погляд. При розгортанні художньої тканини роману автор вдається до різних засобів і прийомів середньовічної, барокової, романтичної й модерністської поезики, причому це не статичний набір ознак, а динамічна картинка, яка стрімко розвивається й змінюється. Тому готичну традицію ми розуміємо у широкому плані.

Дія роману часто представлена як театральна вистава. Вона передається через метафору лабіринту, топоси шахової гри, матчу, перегонів. Практично постійно читачу нав'язується сценарій того, що відбувається.

Сам головний герой помічає, проговорює й передбачає наступні дії через алюзії й ремінісценції низки п'єс В. Шекспіра, повість Теодорідиса «Три серця», праці З. Фрейда, «Великі сподівання» Ч. Діккенса й т. ін. Автор розраховує на ерудицію читача, щедро насичуючи текст літературними й культурними кодами.

Особливо семантично насичена картина суду. Вона схожа на кульмінацію роману, але у тексті це послідовно заперечується підкресленням важливості інших моментів. Ця частина вибудована за поезикою карнавалу, законами перевернутого світу: суддю (Ніколас) приводять на суд як ув'язненого, суд спрямований на присяжних, які б не мали бути в такій ролі, усі присутні – у знакових костюмах і масках, суддя не тільки оголошує вирок, але й покликаний його виконати. Ця сцена, візуально гротескова, є підвищено сатиричною у діалозі з дійсністю.

У романі – низка протиставлень і зіставлень: Лілі / Жулі, Жулі / Алісон, сестри-близнючки, Алісон / Джоджо та ін. Зіставлення цих персонажів градаційне. Воно послідовно контрастне. Але іноді автор урівнює деяких персонажів, робить їх функціонально й морально тотожними, шокуючи цим читача й захоплюючи продовженням процесу заглиблення в текст.

Отже, поезика вторинних стилів щедро насичує роман «Маг» атмосферою загадковості, заплутаності й складності. За її допомогою розкривається або ставиться низка екзистенційних проблем, вирішення яких мерехтить на далекому невизначеному обрії.

ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ НЕПОРОЗУМІННЯ ЯК СКЛADOVA КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Ірина МІРОШНІЧЕНКО

Науковий керівник – професор, доктор педагогічних наук Я. Е. Левченко

Лінгвістичні засоби можуть бути ефективним інструментом для вираження непорозуміння в мовленнєвій взаємодії співрозмовників. До таких засобів можна віднести: повторення, уточнення, використання синонімів, використання аналогій, використання мови тіла.

Актуальність лінгвістичних засобів вираження непорозуміння полягає в тому, що вони допомагають уникнути невдач у мовленнєвій взаємодії, підтримують зв'язок між співрозмовниками та забезпечують взаєморозуміння. Використання таких засобів може допомогти зберегти час, запобігти непорозумінням, виключити можливість конфлікту.

Дослідження лінгвістичних моментів у вербальному спілкуванні, є актуальним та розглядалося такими вченими як: Г. Перміндер, Ю. Кравченко, В. Шепеленко, N. Chomsky, D. Tannen, E. Goffman.

Поняття «мовленнєвий акт» є ключовим поняттям в лінгвістиці і відноситься до теорії мови, що вивчає, як мовлення функціонує як діяльність, тобто яким чином мовлення може впливати на оточуючу дійсність. В англійській лінгвістиці термін «мовленнєвий акт» описує будь-який вислів або вираз, який має певний цільовий ефект або спрямований на досягнення певної мети у спілкуванні. Мовленнєвий акт може бути висловлюванням, запитанням, обіцянкою, вибаченням, попередженням, наказом, зверненням. Отже, мовленнєвий акт в англійській лінгвістиці є способом визначення мовного висловлення як дії з метою досягнення певної цілі в спілкуванні.

Непорозуміння в мовленнєвій взаємодії співрозмовників виникає, коли співрозмовники не розуміють один одного повністю або неоднозначно інтерпретують мовні висловлювання один одного. Лінгвістичні непорозуміння – це непорозуміння, що виникають у мовленні через невірне розуміння мовних засобів, які використовуються у спілкуванні. Прикладами лінгвістичних непорозумінь є: недостатність слів, полісемія, омоніми, граматичні помилки, фразеологізми та ідіоми, недостатня вимова та акцент.

Лінгвістичні моменти грають важливу роль у вербальному спілкуванні. Головні з них: правильна вимова; коректне використання граматики та лексики; настрої та емоції, які передаються в мовленні. Ці лінгвістичні моменти взаємодіють між собою, щоб створити ефективне та зрозуміле мовлення. Їх використання є важливим елементом у будь-якій формі вербального спілкування.

Знання та вміння використовувати лінгвістичні засоби вираження непорозуміння як складової комунікативної компетенції – є необхідними для успішної мовленнєвої взаємодії в різних сферах життя: в професійній, соціальній та особистісній. Отже, практичне значення вивчення непорозумінь – у

покращенні якості комунікації та зменшенні кількості конфліктних ситуацій між співрозмовниками.

ПОНЯТТЯ ОПОЗИЦІЇ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Максим МІШНЬОВ

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Л. Є. Красовицька

Політична комунікація і політичний дискурс залишаються одними з популярніших сфер застосування лінгвістичного аналізу. Традиційним ракурсом вивчення політичного дискурсу є дослідження мовних ресурсів з точки зору їх здібності виконувати персуазивну і маніпулятивну функції. Другим популярним напрямком є вивчення політичного дискурсу з точки зору конструювання в ньому системних протиставлень, які є базовими у формулюванні поняття «свій – чужий». Науковці вже розглядали опозиції та встановили їх функції в газетному дискурсі [1; 3], але бурхливий розвиток новітньої журналістики, зміни у її форматах, засобах риторики, стратегій впливу на глядачів/читачів, з одного боку, і надбання когнітивно-дискурсивного підходу до розглядання політичної комунікації зумовлюють перегляд деяких положень попередніх досліджень і подальший їх розвиток в царині політичної лінгвістики.

Відповідно до Л. Джефферіс [2] і М. Дейвіса [1], опозиційні відношення, що сконструйовані в конкретному текстовому оточенні між парами сутностей/подій, які не є протилежними за значенням, називаються *тимчасовими протилежностями, сконструйованими протилежностями, текстовими протилежностями, створеними протилежностями* або *неканонічними протилежностями*. У нашому дослідженні ми віддаємо перевагу останньому терміну, оскільки він найбільш точно передає суть явища.

Базовою для нашого аналізу стала класифікація синтаксичних моделей, яка була запропонована С. Джоунсоном [3]. Означені синтаксичні моделі разом з семантичними опозиціями виконують функцію тригерів для неканонічних протиставлень, запускаючи процеси їх взаємодії і прирощення смислів в конкретному контексті політичної комунікації. Основними положеннями для нашої наукової розвідки стали наступні здобутки зарубіжних лінгвістів, зазначених вище:

1. Опозиційні пари мають як лексичну, так і концептуальну основу; ці пари існують як частина системи лексичних семантичних відношень і оновлюються через їх використання у певних контекстах.

2. Нові опозиції можуть генеруватися, спираючись на свій опозиційний статус: на принцип відносин еквівалентності та відмінності.

3. Важливість «канону», тобто розуміння серед мовленнєвої спільноти спільного «ядра» опозицій, полягає в тому, що нові опозиції можна зрозуміти лише через посилання на канонічні концептуальні опозиції вищого рівня, приблизно так само, як створюються нові слова з існуючих.

4. Деякі опозиційні пари можна розглядати як більш канонічні приклади, ніж інші, через частоту використання та їхнє закріплення в

лінгвістичній культурі, при цьому допускаючи можливість того, що будь-яка пара слів/фраз/речень може бути класифікована як діюча в опозиційний спосіб; те, як ми розуміємо неканонічні опозиції, може базуватися на обробці серії канонічних опозицій, що накладаються або змішуються, на вищому концептуальному рівні.

Література

1. Davies, M. The Attraction of Opposites: The ideological function of conventional and created oppositions in the construction of in-groups and out-groups in news texts. *Stylistics and Social Cognition* / edited by Jeffries, L., McIntyre, D. and Bousfield, D. Amsterdam – New York, 2007. P. 79-100.
2. Jeffries, L. *Opposition in Discourse: The Construction of Oppositional Meaning*. London. Bloomsbury Academic, 2011. 160 p.
3. Jones, S. *Antonymy: A Corpus-based perspective*. London. Routledge, 2016. 212 p.

ОМОВЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КАРТИНИ СВІТУ В СУЧАСНОМУ ДИСКУРСІ (ЧАСОВА МЕТАФОРА)

Карина МОМОТ

Науковий керівник – доктор філологічних наук, доцент Я. Ю. Сазонова

Серед способів політичного впливу в засобах масової інформації застосовують різні методи: публікацію статистичних даних, що стосуються діяльності політика, політичної партії, організації, держави тощо; демонстрацію дій політичного суб'єкта, наслідків цієї діяльності або реалій, із цією діяльністю в певний спосіб пов'язаних, тощо. Але очевидним є той факт, що саме метафора в сучасному політичному дискурсі становить невід'ємний і яскравий елемент системи технологій мовленнєвого впливу. Метафора є універсальним знаряддям мислення та пізнання світу. З точки зору когнітивної лінгвістики метафора – це ідеальна модель мовного відображення базового когнітивного процесу.

На думку Х. Дацишин, теорія часової метафори у політичному дискурсі виникла в процесі двох визначальних напрямів сучасного мовознавства – метафорології та політичної лінгвістики. Зближення цих двох напрямів зумовлено як активним розвитком досліджень, що присвячені політичній комунікації, так і переосмисленням поняття метафори, новим розумінням її ролі в організації ментальних процесів і мовної картини соціальних відносин [1, с. 210].

У сучасній науці сформовано уявлення про політичну метафору як засіб впливу на соціальну свідомість і про часову метафору як про інструмент усвідомлення, моделювання та оцінки політичних процесів. У політиці метафора – основний «постачальник» альтернатив вирішення проблемних ситуацій.

На підставі аналізу різних думок науковців про метафору та на основі конкретного вивчення цього мовного явища в сучасній політичній комунікації можна припустити, що, часова метафора є досить ефективним мовним засобом впливу. Джерелом часової метафори може бути будь-який проміжок часу, подія

тощо. Часові метафори мають специфічний характер, оскільки стосуються певних проміжків часу у суспільно-політичному житті, також можуть виступати актуальними чинниками творення дискурсу в політичній сфері.

Дискурс є складною когнітивно-комунікативною подією, що відбувається між автором і реципієнтом у процесі комунікативної дії у визначеному часовому та просторовому контекстах: тут і зараз. У політичному дискурсі, зокрема, виражено весь комплекс взаємозв'язків між людиною та суспільством, його аналіз передбачає передусім дослідження текстів у комплексі з екстралінгвальними чинниками.

Наприклад, розглядаючи часові метафори в англomовному політичному дискурсі, можна виокремити такі логічні зв'язки в побудові метафоричної моделі:

- політика – час – можливості

1. *The time is ripe for royal commissions, but the reforms we need now will be resisted* [3];
2. ....*if the moment for diplomacy between Russia and Ukraine had passed...* [4];
3. *Rebuilding in a warzone: no time for grand visions in Ukraine...* [2];
4. *is a situation very ahead of its time* [2];

- політика – час – часові терміни у промовах політиків

.... *although this breakdown could change in coming years* [4].

Отже, важливість вивчення часової метафори в контексті політичного дискурсу зумовлена тим, що когнітивні процеси беруть активну участь у формуванні сприйняття світу людиною крізь призму часу, і тому на їх основі можна краще зрозуміти, як людина пізнає дійсність. Наведений перелік метафоричних моделей не є вичерпним, оскільки потребує ширшого мовного матеріалу й більш ґрунтовних теоретичних засад, в чому вбачаємо перспективу дослідження.

Література

1. Дацишин Х. П. Нова категоризація поняття «вибори» засобами сучасної політичної метафорики (за матеріалами періодичних видань). *Studia iszkiceslavistyczne*. Opole, 2015. Т. 6. С. 210–215.
2. The Guardian. 31.01.2023. URL: <https://www.theguardian.com/world/2023/jan/31/rebuilding-warzone-no-time-grand-visions-ukraine> (дата звернення: 28.02.2023).
3. The Guardian. 10.02.2023. URL: <https://www.theguardian.com/politics/2023/feb/10/the-time-is-ripe-for-royal-commissions-but-the-reforms-we-need-now-will-be-resisted> (дата звернення: 28.02.2023).
4. The Guardian. 16.02.2023. URL: <https://www.theguardian.com/world/live/2023/feb/16/russia-ukraine-war-live-critical-infrastructure-hit-in-russian-strikes-on-western-region-of-lviv> (дата звернення: 28.02.2023).

МУЛЬТФІЛЬМИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРИ ФОРМУВАННІ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

Юлія ОСІТРОВА

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент А. В. Будко

Розглядаючи дану тему, я вважаю, що потрібно спочатку розглянути що таке лексична компетентність. У “Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти: вивчення; викладання, оцінювання” надається таке визначення: це знання і здатність використовувати словниковий запас. Вона складається з лексичних (стійкі вирази, однослівні форми) та граматичних (артиклі, займенники, частки, сполучники, прийменники) елементів. У пункті 6.4.7.2 даного документу зазначається, що обсяг, діапазон і контроль лексичного запасу є основними ознаками оволодіння мови, а, отже, є такими і для оцінювання учнівського рівня володіння мовою, і для планування процесів вивчення та викладання мови. Тобто ми бачимо, що опанування певної кількості слів є першочерговим завданням при вивченні мови.

Говорячи про лексичну компетентність на уроках англійської мови, ми маємо справу з іншомовною лексичною компетентністю. Основною метою якої є формування продуктивних та рецептивних лексичних навичок.

I.S.P. Nation, вчений у галузі лінгвістики та методології викладання, запропонував розглядати поняття іншомовна лексична компетентність як сукупність трьох типів знання: 1) форми (усна, письмова, частини слів); 2) значення (пряме і переносне); 3) використання слів (граматична функція, сполучення слів, обмеження щодо вживання тощо).

Більшість вчених наголошують, що формування іншомовної лексичної компетентності складається з трьох етапів: ознайомлення (презентація мовного матеріалу), тренування (закріплення пройденого) та практика спілкування (використання лексики).

Як свідчить практика, одним з ефективних засобів формування лексичної компетентності учнів є перегляд мультфільмів. Я вважаю, що це є важливою складовою, адже через відсутність природної мотивації учнів до вивчення мови, вчитель повинен вміти використовувати сучасні методи, засоби, що будуть цікавими для класу і водночас корисними. Саме мультфільми – один із найбільш популярних медіапродуктів для дітей.

Перевагою використання мультиплікаційних фільмів на уроках є те, що вони не містять складних оборотів мови, мають легкий зміст та нешвидкий темп мовлення. Школярі мають змогу перебувати в іншомовному оточенні, поповнюючи словниковий запас та сприймаючи вимову. Завдяки технічним засобам та візуалізації, яскравим образам та сильним емоціям, учні з зацікавленістю запам'ятовують нову лексику та конструкції.

У 2018-2019 році було проведено дослідження в одній зі шкіл, розташованій у південній провінції В'єтнаму. Було обрано два класи п'ятикласників по 35 осіб з однаковим рівнем володіння англійською мовою.

Одна група була експериментальною (окрім сталої програми було додано перегляд мультфільмів), в той час, як інша мала звичайні уроки. В кінці експерименту було проведено тест для оцінки навичок аудіювання та говоріння. Експериментальна група набрала значно більше балів, ніж інша в обох навичках. Була статистично значуща різниця. Результати цього дослідження підтверджують педагогічну цінність мультфільму як джерела, який міг би сприяти розвитку мовних навичок молодих студентів.

Сьогодні існує велика кількість різноманітних видів мультиплікації: автентичні (підготовлені, начитані спеціалістами – носіями мови, що дає зразкові й незмінні еталони вимови, які можна багаторазово відтворювати), інтерактивні (з використанням новітніх анімаційних комп'ютерних технологій), повнометражні та короткометражні мультфільми... Незалежно від обраного виду, важливо, щоб робота з ними на уроці дозволяла реалізувати виконання вправ і завдань, орієнтованих на пошук, виділення та фіксацію певного мовного матеріалу. Тобто було досягнута головна ціль перегляду – засвоєння пройдених та нових слів.

Можемо зробити висновок, що використання мультиплікаційних фільмів на уроках англійської мови є цінним інструментом для вчителя при формуванні лексичної компетентності, адже має багато плюсів: зацікавлення учнів, утримання уваги, підвищення мотивації, вивчення живої мови носіїв, ефективне формування навичок мовленнєвої діяльності тощо.

НАЦІОНАЛЬНИЙ КОЛОРИТ ТА ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ЗАСОБИ ЙОГО ТВОРЕННЯ У «ДАНЦИЗЬКІЙ ТРИЛОГІЇ» ГЮНТЕРА ГРАССА

Ольга ПОПОВА

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент С. В. Черкашин

Постановка проблеми та її актуальність. Об'єктом нашого дослідження є «Данцизька трилогія» відомого німецького письменника другої половини ХХ і початку ХХІ ст. Гюнтера Грасса (1927–2015), а предметом – мовні засоби творення національного колориту у його ранніх творах («Бляшаний барабан» (1959), «Кіт та миша» (1961) та «Собачі роки» (1963), які саме складають цю трилогію. У вищезгаданих творах Г. Грасс описав події, що розгорталися у колишньому німецькому Данцигу (сучасному польському Гданську) у широкий проміжок часу, який охопив кінець ХІХ – середину ХХ ст. На початку цього періоду місто перебувало під владою ІІ Німецької імперії, після першої світової війни набуло міжнародно-правового статусу «вільного міста», а після ІІ світової війни увійшло до складу Польщі. Данциг часів ІІ німецької імперії був свого роду «плавильним котлом», у якому досить мирно співіснували три етнічні громади (німці, поляки та кашуби, отже германці та слов'яни), взаємодоповнювали одна одну та взаємозбагачувались культурно. Саме у цьому місті народився та провів своє дитинство та частину юності письменник (1927 – 1944). На фоні історичних змін, які відбувались у цьому регіоні, розташованому на межі двох держав (Німеччини та Польщі), Г. Грасс розповідає з певною долею іронії або навіть

сарказму про долі своїх співвітчизників – місцевих жителів, створює яскраві персонажі, відтворює їхню специфічну мову, їхні звичаї та спосіб життя, поринає у глибину історичних подій, які дозволяють зрозуміти сучасне життя міста, дає деталізований опис місцевості, архітектури Данцигу. Усе це дозволяє письменнику створити яскравий образ Данцигу, застосовуючи певний набір лексичних, фонетичних, граматичних та графічних мовних засобів як інструментарію творення національного та історичного колориту у цих ранніх творах.

Мета дослідження – виявити й описати у творах Г. Грасса лексико-граматичні засоби творення національного колориту в романах, що входять до Данцизької трилогії, скласти їхній перелік, виявити серед них найбільш характерні, які сформували індивідуальний авторський стиль Г. Грасса.

Результати дослідження. На попередньому етапі дослідження нами було здійснення аналіз термінів, які використовуються для опису колориту у літературних творах, аналіз теоретичних джерел, які розкривають поняття колориту у філології та літературознавстві. Під час дослідження мовних засобів творення національного колориту у творах Г. Грасса ми виходили із того, що самий термін «колорит» означає сукупність мовних засобів (лексичних, граматичних, фонетичних), які, з одного боку, дозволяють створити узагальнений образ країни, населення в цілому та його окремих представників, їхню картину світу, специфічну для певної країни, етносу, окремих верств населення, географічних особливостей місцевості, у якій розгортаються основні події роману на певному етапі історичного розвитку суспільства. Цю картину світу сприймає читач і формує своє особисте уявлення про тип людей, який сформувався на певній території під впливом традицій, звичаїв, умов життя і праці, моральних норм, релігії тощо, які детально описує автор художнього твору. Читач, таким чином, краще розуміє природу, причини і наслідки вчинків персонажів, формує свої власне уявлення про описану автором картину світу завдяки контексту творів і вжитих письменником лексичним, граматичним, фонетичним (графічним) мовним засобам.

Варто зазначити, що основним лексичним засобом творення національного колориту виступають реалії, тобто найменування географічних, етнографічних, суспільно-політичних та історичних явищ, згадування яких у купі створює картину світу «данцизького народу», із якого походить самий Г. Грасс. Автор деталізовано і з великою повагою до цього народу і міста вимальовує цей світ у творах, які входять до «Данцизької трилогії». Хоч романи, які входять до згаданої трилогії, були написані вишуканою літературною німецькою мовою, Г. Грасс використовував у висловлюваннях своїх персонажів місцевий діалект – данцизький, який сформувався під впливом багатовікових культурних контактів німців, кашубів і поляків. Цей діалект характеризується певною контамінацією німецької, польської та кашубської мови, вживанням певних польських або кашубських лексичних та фразеологічних одиниць замість німецьких, які передають певні реалії життя «данцизького» народу, використанням історизмів

та архаїзмів, діалектизмів та жаргонізмів, і власних назв, способів відмінювання дієслів та порядку слів, графічних засобів передачі вимови деяких фонем.

Висновки та перспективи. Отже, мовні засоби творення національного колориту як характерна риса ранніх творів Г. Грасса стали предметом нашого дослідження. Однак знайомство з іншими творами, написаними автором у більш пізній період творчості («Камбала» (1977), «Щуриха» (1986), «Райкання жаб» (1992) та інші), дозволяє нам стверджувати про національний колорит як наскрізну особливість творчості письменника, завдяки якій Г. Грасс набув популярності серед німецьких читачів, у німецьких та світових літературних і мистецьких колах, отримав світове визнання як лауреат Нобелівської премії у галузі літератури (1999). Проте дослідженням національного колориту наші наукові інтереси не вичерпуються через філософську глибину, психологізм, яскравість образів та стилістичну оригінальність літературних творів Г. Грасса.

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ У ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ

Катерина ПРОКОПЧУК

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Г. О. Князь

Появу теорії інтертекстуальності відносять до другої половини ХХ ст., і досі це є одна з найбільш обговорюваних проблем у межах лінгвістики, стилістики та літературознавства. Найбільш точно суть інтертекстуальності можна подати як наявність у тексті взаємозв'язку між літературними текстами, їх взаємодію, а також співіснування в одному тексті різних жанрів. Аналізуючи наукові праці, присвячені проблемі інтертекстуальності, можна зазначити, що практично кожному тексту властива інтертекстуальність, оскільки вона формується у вже створеному до нього текстовому середовищі. Більш того, всі тексти перебувають у діалогічних відносинах. Ця думка виразно простежується у роботах В.А. Просалової, яка визначає інтертекстуальність як «особливу якість певних текстів, які спеціально орієнтовані на зв'язок з будь-якими іншими текстами, діалог з конкретною чужою смисловою позицією, виступає як особливий спосіб текстопобудови» [2].

Дослідження інтертекстуальності продовжує проблематику діалогічного мовлення, що ґрунтується на розумінні тексту як відкритої структури. Діалогічність полягає в тому, що кожне висловлювання може розглядатися як відповідь на всі попередні висловлювання за даною тематикою.

Поліфонія проявляється в амбівалентності та дисонансі голосів, текст має відкриту структуру як потенційно незакінчений діалог і покликається на позатекстові системи норм і цінностей, що виявляються в цих голосах [2]. Іншими словами, створення мовних конструкцій «текст у тексті» пов'язане з активною установкою автора на діалогічність, що дозволяє йому не обмежуватися лише сферою своєї суб'єктивної, індивідуальної свідомості, а вводити у текст одночасно кілька суб'єктів висловлювання, які виявляються носіями різних культурних та соціальних систем.

Концепт інтертекстуальності на сьогоднішній день прийнято розглядати як у широкому сенсі, так і у вузькому. У широкому розумінні інтертекстуальність співвідносять із поняттям «семіосфера», запропонованим Ю. Лотманом, і поняттям «ноосфера», запропонованим В. Вернадським. Ці поняття виходять на перший план тоді, коли основного значення в процесі розуміння набуває розум людини, і текст вже існує не просто як набір знаків, а окрема система, що підпорядковується більшій системі, в яку вбудовані культурні цінності, соціальні установки, фонові знання тощо [1].

У вузькому розумінні інтертекстуальність розуміється як взаємодія одного тексту з іншим, попереднім, який, можливо, також існує окремо. Зазвичай інтертекстуальність тоді може виражатися у алюзіях, цитатах, ремінісценціях тощо [3].

Найбільш традиційним у лінгвістичних вченнях вважають трактування інтертекстуальності, надане Р. Бартом: «Кожен текст складається з інтертекстів, які можуть існувати і взаємодіяти у ньому на різних рівнях та у різних формах. Це можуть бути тексти, створені раніше, які належать до надбань культури, так і сучасні тексти, що відображають особливості сьогодення. Тому, по суті, будь-який текст – це нова форма існування старих цитат. А інтертекстуальність представляє собою поле цитат та формул різного походження, як підсвідомих та автоматичних, чиє джерело неможливо визначити, так і загальновідомих» [3].

Однак такий погляд на сьогоднішній день видається дослідникам дещо штучно обмеженим, оскільки феномен інтертекстуальності вміщує не лише факт запозичення елементів існуючих текстів, а й наявність спільного єдиного текстового простору. Саме за умови існування єдиного текстового простору стає очевидною можливість для текстів вільно проникати один в одний за допомогою елементів інтертекстуальності: цитат, алюзій, ремінісценцій тощо. При інтертекстуальності відбувається поглинання вторинним текстом первинного тексту, при цьому логіка осмислення вторинного тексту, нав'язується автором даного вторинного тексту, що знаходить вираження в його прагматичній структурі.

У рамках теорії інтертекстуальності також переосмислюються взаємини автора та тексту, а також функції автора та реципієнта по відношенню до самого тексту. Такі зміни в розумінні авторства, на нашу думку, безпосередньо пов'язані з розумінням проблеми сприйняття тексту. Текст почав сприйматися як об'єкт вільної інтерпретації реципієнта, який однаково допускає як «правильні», так і «неправильні» тлумачення.

Оскільки текст має багаторівневу структуру, у процесі інтертекстуальних взаємодій актуалізуються його різні складові. План мовної актуалізації передбачає розгляд лексико-граматичних та стилістичних засобів вираження складових всіх інших планів художнього тексту. План композиції можна назвати «субстанційною формою» тексту, оповідальною структурою, що виражає зв'язок мовних елементів у безперервному русі і має власну специфіку їх поєднання [2].

Таким чином, можна зазначити, що інтертекстуальність невіддільна від самої текстуальності, оскільки текст не може повністю залежати від різних

запозичень і впливів. Він є самостійною структурою, однак функціонує як відкрита система, що нерозривно пов'язана з іншими текстами, а також з усім культурним простором певної мовної спільності.

Література

1. Генералюк Л. Взаємодія літератури і мистецтва. Начерк теорії словесно-візуальних інтеракцій. *Studia methodologica*. Тернопіль, 2009. Вип. 29. С. 81–89.
2. Просалова В. А., Бердник О. С. Інтертекстуальність художнього тексту: текстотвірний і рецептивний аспекти: монографія. Донецьк: Норд-Прес, 2010. 152 с.
3. Шаповал М. Інтертекстуальність: історія, теорія, поетика. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2013. 167 с.

ТЕРМІН ЯК МОВНА ОДИНИЦЯ І ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

Анастасія РОМАНЧЕНКО

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент І. М. Каминін

Завдяки стрімкому розвитку сучасних технологій та науки з'являється потреба в чіткому визначенні ключових понять у науці, а це, у свою чергу, сприяє появі спеціальних найменувань, які позначають нові об'єкти, процеси та явища в кожній із наукових галузей. Терміни виходять на новий план у повсякденному житті людей та займають визначне місце у світі професіоналів у тій чи іншій сфері. Термінологія забезпечує ясність та точність у розумінні наукової думки. У сучасному світі поняття «термін» застосовується в різних сферах науки, таких як: астрономія, біологія, географія, лінгвістика тощо.

Узагальнюючи думки сучасних лінгвістів можемо визначити термін як слово або словосполучення, яке називає різні реалії, наукові поняття та відповідно до сучасного рівня знань виражає їх зміст. Термін знаходиться в певних зв'язках тільки з іншими термінами та власною опозицією як виразник спеціальних понять. Поняття «термін», як одиниця мови, відповідно до тенденцій мовного знаку існує у відповідності з різними закономірностями природних мов. Відсутність модальності, експресії, естетичних характеристик постає у якості особливостей термінів як виразників спеціальних понять.

Серед вимог та особливостей до термінів в залежності від його зв'язків з іншими мовними одиницями можна виокремити наступне:

- у термінологічних одиниць має бути лише одне значення, щоб вони не займали завдяки полісемії місця інших термінів;
- два чи кілька термінів з однією мовною формою, тобто омонімічні, не повинні існувати;
- систематичність у співвідношенні термінів, які позначають видові та родові поняття, а також одновидові терміни, повинна зберігатися;

- термін повинен легко та просто вступати в граматичні співвідношення з іншими термінами завдяки своєму мовному оформленню;
- одне спеціальне поняття не слід трактувати різними синонімічними словами.

Отже, можемо дійти до такого висновку, що термін має точно позначати співвідношення, а також спеціальне поняття з іншими поняттями певної галузі техніки, виробництва, мистецтва, науки, а також суспільного життя. Поняття «термін» в ідеалі повинно бути стилістично нейтральним, однозначним у межах певної системи понять. Завдяки калькуванню іншомовних термінів, запозиченню з інших мов, а також шляхом термінологізації повсякденних слів, створюється все більше і більше термінів. Терміни можуть також утворюватися завдяки фонетичним, граматичним та словотвірним правилам тієї чи іншої мови.

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ РЕАЛІЙ

Анастасія САБАТ

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент І. М. Каминін

Слова та словосполучення, які відображають найменування предметів, понять та явищ, характерних для культури, побуту та суспільно-історичних особливостей певного народу, називають реаліями. Реалії притаманні кожній мові. Вони відрізняються від інших лексичних одиниць тим, що існують у межах культурного поля лише одного народу, нації або, навіть, спільноти.

Саме тому відтворення реалій викликає чи не найбільше проблем у роботі перекладачів. Це пов'язано, по-перше, з відсутністю еквівалента в мові перекладу через те, що у її носіїв немає об'єкта чи явища, який ця реалія називає. По-друге, з необхідністю передати національний колорит при перекладі реалії. Дослідники давно розглядають ці проблеми та пропонують різні способи відтворення реалій.

Виокремлюють такі основні методи перекладу реалій: транскодування, застосування неологізмів, приблизний переклад, контекстуальний переклад.

Транскодування – спосіб перекладу реалій, який полягає у передачі звукової та/або графічної форми слова вихідної мови за допомогою алфавіту мови перекладу. Розрізняють два основних види транскодування: транслітерація (передача графічної форми лексичної одиниці вихідної мови літерами мови перекладу) та транскрибування (передача звукової форми елемента вихідної мови літерами мови, якою перекладають). Транскодування часто використовується для відтворення реалій, які позначають власні та географічні назви в художньому перекладі. Наприклад, метод транскодування використав В. Морозов у перекладі серії романів про Гаррі Поттера: Malfoy – Мелфой, Harry Potter – Гаррі Поттер, Sirius Black – Сіріус Блек.

Ще одним методом відтворення реалій є вживання неологізмів, тобто створення нового слова або словосполучення. Калька – це спосіб створення таких нових слів шляхом дослівного перекладу. При цьому реалія зберігає своє

семантичне значення, хоча і з періодичною втратою колориту. Інший спосіб – напівкалька – частковий переклад. Він полягає в тому, що відтворення реалії відбувається наполовину через буквальний переклад, а наполовину через застосування елементів перекладеної мови. Приклад запровадження неологізмів можна знайти у перекладі серії романів про Гаррі Поттера: *Wormtail* – Червохвіст, *Crookshanks* – Криволапик.

Приблизний переклад використовують найчастіше. Він допомагає передати предметне значення реалії, проте її національний та історичний колорит часто втрачається. Генералізація – один із способів приблизного перекладу, у якому родові поняття замінюється видовим, зміст реалії передається більш поширеним або вузьким значенням. Наприклад, *the brougham stopped and a tall lady went out* – «карета зупинилася і з неї вийшла жінка високого зросту». *Brougham* – «броги» (двох- або чотиримісна карета, запряжена одним конем). Запровадження функціонального аналогу – ще один спосіб приблизного перекладу, який передбачає передачу слова з семантичним значенням, незнайомим читачу, замінивши його іншим, характерним культурному полю читача. Функціональний аналог застосувала Н. Тисовська в перекладі роману Дж. Мартіна «Пісня льоду та полум'я»: *others* – «чужі».

Контекстуальний переклад полягає у використанні слова вихідної мови не в його «словниковому перекладі», але так, що воно вписується в контекст. Наприклад, *the adoption of the defensive does not necessarily imply weakness or inferiority* – «перехід до оборони не обов'язково означає слабкість тих, хто обороняється чи перевагу сил противника». Тут переклад слова *inferiority* (неповноцінність) замінюється словом з антонімічним йому значенням, але все ще передає смислове і стилістичне значення оригіналу.

При виборі способу перекладу реалій необхідно брати до уваги такі фактори, як тип тексту, характер реалії та її роль у контексті, особливості культури вихідної та перекладацької мов.

Отже, можна зробити висновок, що відтворення реалій у перекладі є справою нелегкою. Адже від обраного засобу їхньої передачі залежить адекватність перекладу реалії та всього тексту перекладу. Тому вибір того чи іншого методу відтворення реалій є особистою відповідальністю перекладача.

CAT NAMES IN CONTEMPORARY ENGLISH

Anhelina SVITLYCHNA

Research Adviser – Associate Professor O. V. Zosimova, PhD (Philology)

Cat names are a way to express the personality of the owner and individuality of the pet. The names given to cats can be inspired by various sources like pop culture, food, drinks, etc. This research focuses on the most trending cat names for both male and female cats as well as gender-neutral names, and the motivations behind them.

Having researched multiple websites that offer a plethora of options for naming your pet, we discovered that cat names can be formed in a variety of ways, ranging from simple descriptive names to more complex and imaginative ones. The most common types of contemporary cat names include:

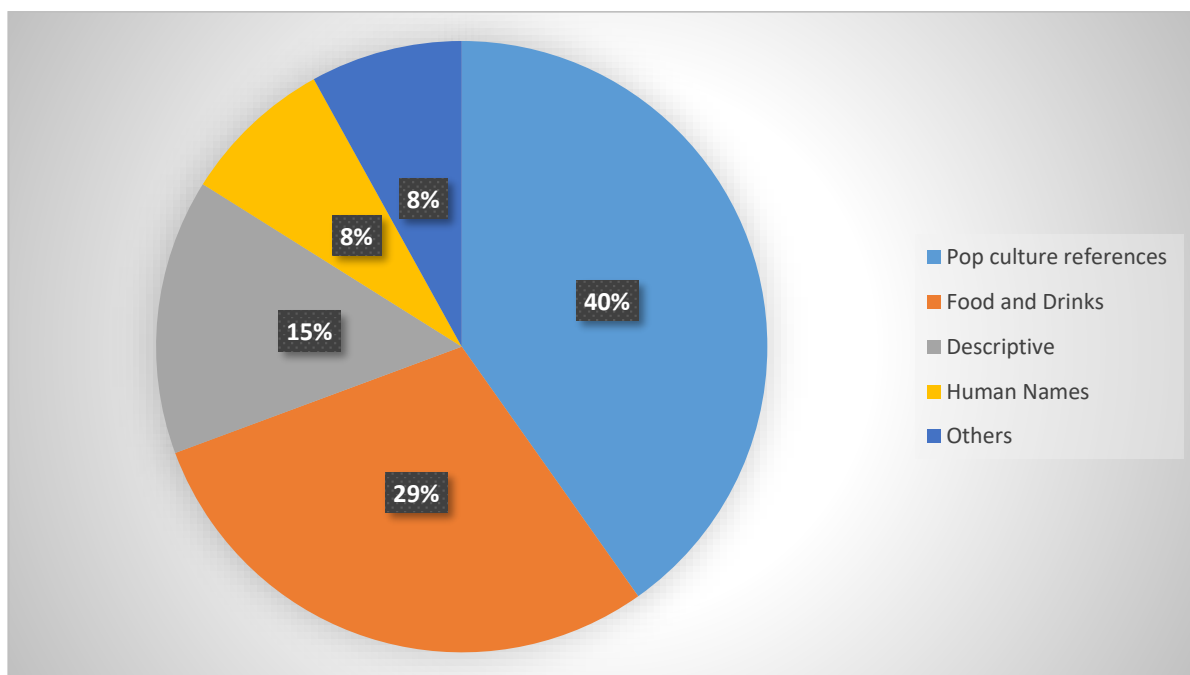
- Descriptive names: These names describe a cat's appearance or personality traits, such as *Fluffy*, *Smokey*, or *Spunky*. These names are often based on the cat's physical characteristics, such as their fur color, size, or the shape of their ears.
- Human names: Some cat owners choose to give their cats human names, such as *Oliver*, *Sophie*, or *Max*. This can be a way of personalizing the cat and making them feel like a member of the family.
- Pop culture references: Some cat owners prefer to name their cats after characters from favorite movies, TV shows, or books, such as *Simba*, *Garfield*, or *Luna* (from the *Harry Potter* series). Names of celebrities are also always enormously popular.
- Food and drink names: Some cat owners choose to name their cats after food or drinks, such as *Biscuit*, *Beef*, or *Peach*.
- Other names like *Fern*, *Goosebump*, *Karma*, *Jupiter*: The motivation behind these names is either unclear or some motivational factors are too rare and unusual to give grounds for singling out a particular group. This category also includes cat names that have recently gained popularity due to current events, some topical issues etc. For example, the weirdest cat names from 2021, according to Rover's annual list, are, among others, *Bitcoin*, *Covi*, *Covid* and *Vax*. We do not know whether they will remain popular in the future.

There is also a special group of playful names: these names are often puns, they are based on wordplay, e. g.: *Purrfect* – from 'perfect' and 'purr' (a soft low sound a cat makes when it is pleased), *Meowly Cyrus* – an allusion to the name of the American singer *Miley Cyrus* + 'meow' (the crying sound made by a cat). So, this name motivation is combined: on the one hand, it refers to the pop culture, on the other hand, the blend *Meowly* is coined to make it sound like a 'true' cat name. It should be noted that some of the names of this group can be also descriptive in a way, e. g. *Hairy Potter*. However, most of them are just playful because they do not describe a particular cat's appearance, behavior etc. but just emphasize certain features, characteristic of all cats, in a humorous way.

Lately on social networks, including TikTok, there has been a trend called "Show your pet and then what it was named after". So, we collected a sample of 199

English-language videos, representing this trend, to carry out a quantitative analysis and calculate the percentage of each cat name category.

Analyzing the results, represented by Diagram 1, we can claim that pop culture references are the most popular source of inspiration for pet names in the sample, accounting for 40% of the videos. The most common pet names in this category are *Stitch*, *Simba* and *Toothless*. Food and drinks were also a popular source of motivation (E. g: *Bean*, *Cookie*, *Ham*), representing 29% of the videos. Descriptive names like *Grey*, *Gold*, *Fire* were less common, making up 15% of the videos, followed by human names like *Lily*, *Oscar*, *Hector* at 8%. The category of “Others” which included names like *Fern*, *Concrete*, also accounted for 8% of the videos.

Diag. 1

In conclusion, it should be noted that cat names can be inspired by celebrities, movie and cartoon characters, food, etc. The choice of the name depends on both personal preferences of the owner and the current fashion. The most popular names for both male and female cats vary from year to year, while the trends towards using gender-neutral names and food-inspired names are gaining popularity nowadays.

ТИПИ ЗВОРОТНЬОГО ЗВ'ЯЗКУ В НАВЧАННІ ПИСЬМОВОГО МОВЛЕННЯ

Юлія СЕЛЬНІКОВА

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О. О. Українська

На сучасному етапі навчання англійської мови у закладах середньої освіти триває пошук ефективних шляхів розвитку писемного мовлення учнів. Як відомо, контроль керує процесом навчання, тому оновлення оцінювальних технологій сприятиме ефективнішому розвитку вмінь письма. Наразі все більшої популярності отримує формувальне оцінювання, якому присвячені роботи Морзе Н.В., Барної О.В., Вембер В.П., Дементієвської Н.П., Браун Г., Блек П., Ков'є Б., Белл Б. та ін. Про це також свідчать нормативні документи МОН України щодо запровадження формувального оцінювання в новій українській школі.

Одним із методів формувального оцінювання є зворотний зв'язок (*feedback*), який отримує учень від учителя у відповідь на свої навчальну активність. Відбувається як інформування учня про його навчання, так й вчителя про рівень досягнень учня.

Існують різні типи зворотнього зв'язку, що розрізняють за каналом та частотою його надходження, ступенем деталізації, формою подачі та впливом на навчальні досягнення учня. Розглянемо ті типи, що можливо застосувати до розвитку англійського писемного мовлення у середній школі.

Зворотний зв'язок може надаватися щодо виконання конкретного завдання або щодо стратегій навчання загалом, залежачи від об'єкта навчання.

Зворотний зв'язок буває простим і деталізованим, тобто вчитель може виправити помилки, позначити проблемні зони або поставити пошукову задачу перед учнем. Так, зворотній зв'язок може бути вербальним або невербальним. Учитель може підкреслити помилки в творі, малювати смайлики або написати деталізований відгук щодо вад та здобутків учня у роботі.

Розрізняють усний і письмовий зворотний зв'язок. Стосовно писемного продукту усний відгук займає багато часу, тому не може вважатися ефективним.

Сучасне навчання неможливо уявити без застосування комп'ютеру та інформаційних технологій. Однак, у реальному житті частіше шкільний вчитель залишає коментарі у роботі учня, написаної на папері. Тоді як інформаційні технології надають численні можливості надати якісний відгук онлайн із зазначенням посилань на ресурси, які допоможуть учню усунути недоліки, попрактикуватися у використанні певного матеріалу.

Зворотний зв'язок, який надає вчитель може окреслити проблемні зони, а може допомогти учню сформулювати перспективи подальшого розвитку. Учитель може порекомендувати джерела, типи вправ, стратегії навчання, що дозволять учню наздогнати інших.

Сьогодення висуває високі вимоги до надання зворотнього зв'язку, позначки «правильно»-«неправильно» або бальна система оцінювання не надають перспектив для розвитку, лише розгорнутий відгук про сильні та слабкі

сторони учня допоможе йому просунути до навчальної цілі. Вибір типу зворотнього зв'язку залежить від цілей навчання, можливостей учня та вчителя.

СИМВОЛІКА ПІТЬМИ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Євгенія СЕРДЮК

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О. В. Єгорова

Питання символіки п'ятьми в художньому дискурсі є одним із цікавих і складних напрямків дослідження. У різних культурах та традиціях п'ятьма виступає як символ різних значень та концепцій. П'ятьма може бути символом загадки, таємниці, мрії, страху, смерті та іншого. У той же час, автори художніх творів створюють певний настрій, відтворюють певні зміни у героях або підкреслюють конфлікти за допомогою п'ятьми.

Перш ніж розглянути питання символіки в художній літературі, необхідно надати визначення поняттю п'ятьми. Так, п'ятьма – це відсутність світла, освітлення; темнота, що настає з наближенням ночі; глибокі сутінки [1]. У художніх творах можна знайти різноманітні синоніми поняття «п'ятьма», зокрема морока, ніч, глибина, таємниця, чорнота та ін. Це може бути фізична п'ятьма, яка створює загрозливу атмосферу, або метафорична п'ятьма, яка символізує невідомість чи загрозу.

У художній літературі найчастіше зустрічаються два символи: п'ятьма і світло. П'ятьма слугує для передачі негативу: зла, смерті або невідомості, тоді як світло – для передачі чогось позитивного: добра, життя чи надії [2]. Проте в художньому дискурсі п'ятьма може бути символом не лише смерті, гріху, невігластва та зла, але і народження нового життя – як п'ятьма землі, з якої проростає насіння. Цей символ може також відображати страх перед невідомим, загадковість, таємничість та трансформацію. Проте слід пам'ятати, що п'ятьма може бути символом і зла, наприклад, чаклунства та чорної магії. Тому п'ятьма, темрява, морок має негативне значення лише в зіставленні зі світлом, коли виникає необхідність вибору, – лише тоді вони виявляються символом негативних сторін буття.

У містиці п'ятьма і світло є важливими компонентами світобудови. П'ятьма слугує символом таємниці, невідомості та замовчування, що передує світлу, як смерть передує відродженню. У художній традиції п'ятьма пов'язується з материнством та народженням, і ця символіка може пояснити значення зображень, що асоціюються з Чорною Дівою. У контексті повсякденного життя, п'ятьма може символізувати таємницю (наприклад, «темна конячка»), замовчування (наприклад, «темні сторінки біографії»), або невідомість (наприклад, «стрибок у темряву»).

У романі Скотта Фіцджеральда «Великий Гетсбі» п'ятьма є символічним елементом, який використовується для передачі ідей жадібності, корупції та поганої сторони міста. Наприклад, Меєр Вольфсхайм, азартний гравець, вперше знайомиться з оповідачем роману в темному підвалі ресторану. Вольфсхайм і темрява, з якої він виходить, символізують ці негативні якості:

“Mr. Carraway this is my friend Mr. Wolfshiem.

A small, flat-nosed Jew raised his large head and regarded me with two fine growths of hair which luxuriated in either nostril. After a moment I discovered his tiny eyes in the half darkness” [3, с. 47].

У віршах Роберта Фроста зустрічаються численні образи світла та п'тьми. Вірш *“Stopping by Woods on a Snowy Evening”* контрастує темряву лісу з падінням снігу. Поет стверджує, що це *“The darkest evening of the year...”*. Ідея п'тьми в цьому вірші представляється як приваблива таємниця, яка може навіть дарувати спокій. Протилежність темряви та снігу вказує на зміну атмосфери та створює концептуальний контраст у вірші. Щодо висновку про те, що п'тьма може принести спокій, це впливає з загальної тоніки вірша та створюється образом глибокого лісу, який може заспокоїти та захистити від зовнішніх подразників [4].

Отже, у художньому тексті п'тьма може бути символом смерті, зневіри, безвихіддя, але водночас вона може мати й протилежні значення, наприклад, символізувати містичність таємниць, які ховаються в темряві. Цей символ часто створює контраст зі світлом, що підсилює ефект його використання. Незважаючи на негативну конотацію, символ п'тьми може викликати привабливість таємниці та навіть спокій.

Література

1. Словник української мови [Електронний ресурс]. URL: <http://sum.in.ua/s/temrjava> (дата звернення 13.02. 2023).
2. Хаботнякова П. С. Кореляція понять «образ», «символ» та «образ-символ» у сучасній лінгвістичній парадигмі (на прикладах творів Френка Перетті). *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*. 2015. Т. 18. №. 2. С. 190–194.
3. Fitzgerald, F. S. *The great Gatsby* [Electronic resource]. URL: <http://originalbook.ru> (дата звернення 13.02. 2023).
4. Shore, V. *Dark & Light Symbolism in Literature* [E-resource]. 2022. URL: <https://penandthepad.com/dark-light-symbolism-literature-12280020.html> (дата звернення 13.02.2023).

ЛІНГВОКРЕАТИВНІСТЬ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Ілона СЕРДЮК

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент В. Л. Лаврухіна

Креативність людини є унікальною та необхідною для багатьох сфер нашої життєдіяльності. Це здатність нестандартного світосприйняття та погоджування нових ідей та результатів їх втілення. Одним із напрямків, у якому вона розвивається, є лінгвокреативність. Тема лінгвокреативності досить поширена. Серед науковців, які звертали значну увагу на мовотворчість, – М. Алефіренко, Д. Гайданка, Е. Герасименко, Р. Картер, Д. Крістал, Г. Кук, Г. Монастирецька, Е. Померанш, О. Ремчукова, В. Телія та інші. У вивченні цього поняття виокремилися різні напрямки: лінгвокреативність у літературі (Г. Кук, Г. Монастирецька, О. Ребрій, П. Сімпсон, М. Тулан, Р. Фаулер); лінгвокреативність у мас-медіа та інтернеті, зокрема в соціальних мережах

(С. Воропай, А. Лейпер, А. Ренуф), креативність у щоденному спілкуванні (Р. Джонс, Д. Крістал, Дж. Мейбін, Н. Норік, Е. Померанш). Загалом вченими були розглянуті питання поняття лінгвокреативності, принципи, закономірності та тенденції мовотворчості та її аспекти в лексиці та граматиці. У своїх розвідках багато вчених визначають лінгвокреативність як здатність створювати та використовувати оригінальні мовні засоби та прийоми. У дослідженнях вчені акцентують свою увагу на різних аспектах лінгвокреативності, а саме: фонетики, морфології, лексики та навіть синтаксису.

Лінгвокреативність художнього тексту надає твору ознак оригінальності. Креативність – «це, безперечно, експериментальне пізнання дійсності, представлення новаторських ідей, креативне бачення світу, що дозволяють автору по-новому розкрити вже досліджені теми» [2, с. 88]. Автор – це «смілива людина, яка пробує нове; інтуїція плюс логіка; відмінне почуття гумору; їй цікавий сам процес, а не результат; любить шукати нове; перебуває в постійному пошуку відповідей, знань, ідей» [3, с. 88]. Креативна особистість спроможна вирішити проблему абсолютно по-новому, адже вона має неупереджену точку зору та генерує багато неординарних ідей, пов'язаних із нетиповим використанням мовних та немовних засобів у комунікації. Лінгвокреативність розповсюджується на ключові образи та обрані теми. Лінгвокреативне мислення – це «мовленнєва свідомість, спрямована на породження нових мовних сутностей через трансформацію наявних у мовному просторі елементів» [1, с. 20]. Наділені лінгвокреативним мисленням автори володіють тонким відчуттям мови та стилю, що дозволяє їм творчо підходити до процесу текстотворення, вміло граючи з формою та значенням слова.

Проте необхідно зауважити, що всі тлумачення лінгвокреативності є неповними без урахування її взаємодії з контекстом. З цієї причини прихильники дискурсивно-креативного підходу визначають статус лінгвокреативності через функцію, яку вона виконує в даному комунікативному середовищі.

Сучасний читач/слухач (мовець) зорієнтований на креативні тексти, оригінальні думки авторів, вільний від суспільних табу погляд на явища та події. Тому сьогодні на часі дослідження нового (сучасного) типу мовної особистості пов'язане з поняттями креативності та лінгвокреативності.

Література

1. Кобякова І.К., Кобяков О.О. Природа лінгвокреативної функції. *Trends of Language Cultures Development through the Prism Correlation between Communicative Functions: CXXXII International Research and Practice Conference and III stage of the Championship in Philological Sciences*. London: IASHE, 2016. P. 19-21.
2. Кузнецова О.В. Креативність як невід'ємна риса карнавального дискурсу. *Сучасна іноземна філологія: дослідницький потенціал: матеріали VII міжнар. наук. форуму*. Харків, 2016. С.87-89.

3. Самохина В.А. Креативная личность Linguisticus-шутника, или ученые-лингвисты смеются. *Когниция, коммуникация, дискурс*. 2016. № 12. С. 84-97.

ПРОВІДНІ МОТИВИ ТВОРЧОСТІ ДЖ. Р. Р. ТОЛКІНА

Ольга СМІЛЯНСЬКА

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент І. О. Подгурська

*Blessed are the legend-makers with their rhyme
of things nor found within record time.*

J. R. R. Tolkien *Mythopoeia*

Створюючи свій міфоепічний всесвіт, Джон Рональд Руел Толкін, який був професором Оксфордського університету, викладачем давньоанглійської літератури та видатним лінгвістом, не міг не спиратися на величезну європейську міфологічну та епічну спадщину. Автор дотримується загальної міфологічної традиції створення сюжетів і використання самобутніх мотивів, але зазначає, що його герої та сюжети є новими і не запозичені безпосередньо з міфів та легенд, а містять низку усталених мотивів.

У сучасному літературознавстві межі поняття «мотив» чітко не окреслені. У літературознавчому довіднику «Лексикон загального та порівняльного літературознавства» поняття «мотив» характеризується як «відносно стійкий формально-змістовний складник художнього твору». Мотивами можуть бути символи, звуки, дії, ідеї чи слова. Мотиви підсилюють історію, додаючи образи та ідеї до теми, яка є присутньою протягом усього оповідання. Вказуючи на похідне від латинського «*movere*», «зворушливий або рушійний через переконання», багато дослідників сходяться в тому, що мотив має діяти, а не бути. Він повторюється, встановлює взаємозв'язки з іншими текстовими елементами та сприяє структурній згуртованості. Провідним мотивом або лейтмотивом називається мотив, що часто повторюється і постає головним в одному або в багатьох творах письменника.

Однією з найпоширеніших тем у пам'ятках загальносвітової героїчної традиції є мотив суперництва в поєднанні з мотивом гордині та марнославства. Вони знаходять відображення в різних персонажах Дж.Р.Р. Толкіна (Боромир і Саруман з «Володаря перснів», дракон Смауг і Торін Дубошит з «Гобіт, або Туди і Звідти») та мають різні наслідки в їхніх долях.

Так, образ Боромира пов'язаний із мотивом, що є характерним для пізніх етапів розвитку героїчного епосу, – мотивом боротьби за владу. Головний суперник Боромира, Арагорн, утілює в собі традиційний образ благородного героя-суперника. Однак Дж.Р.Р. Толкін знімає можливий драматичний конфлікт між суперниками героїчною смертю Боромира, що також є спокутою Боромира за владолюбство, пов'язане не лише з правлінням у Гондорі, але і з володінням Єдиним Перснем.

Створення Темним Лордом Сауроном Правлячого Персня є найкращим прикладом його владолюбства. Елронд на Раді пояснює, що метою створення

Єдиного Персня був контроль над меншими Кільцями Влади. Ця мета поступово стає домінуючою і яскраво проявляється під час панування дев'яти людських королів, пізніше названих Назгулами. Саме бажання безмежної влади над Середзем'ям призводить до єдиної вади у головному плані Саурона, яка дозволяє героям перемогти його раз і назавжди.

Але на створення Персня Саурона штовхнуло не лише власне бажання, а й події Війни Ельфів із Сауроном у Другу Епоху. Війна – іще один провідний мотив і рушійна сила багатьох подій та змін у характерах персонажів. Війни та битви відбуваються протягом практично всієї історії на землях Амана, Белеріанда, Нуменора та Середзем'я. Про це розповідається в численних книгах Толкіна, таких як «Гобіт», «Володар перснів», «Сильмариліон», «Незакінчені історії», та інших, опублікованих його сином помертню. Джанет Бреннан Крофт, бібліотекарка й дослідниця творчого доробку Толкіна, у своїй книзі «Війна та твори Дж.Р.Р. Толкіна» розглядає лейтмотив війни у творчості письменника, що безпосередньо пов'язаний із його власним військовим досвідом, але зауважує, що жодна з його робіт не є алегорією Першої світової чи будь-якої іншої війни.

Ще одним важливим мотивом у творчому доробку письменника є вічний мотив добра і зла, представлений Толкіном у багатьох його проявах, чи то міжособистісні протиставлення (Гендальф і Саруман), чи то об'єднання сил добра проти особистості ворога (Валар проти Мелькора), чи протиставлення цілих народів. Так, в опозиції Гобітанії та її мешканців і Мордора добро і зло набувають масштабів утопічного і антиутопічного світів.

Не менш важливим є мотив подорожі. Така проста фраза, як «подорож туди й назад», звісно, певною мірою передає весь сюжет «Гобіта». Проте насправді сама подорож відіграє периферійну роль у його структурі, і Дж.Р.Р. Толкін не приділяє багато часу опису шляху як такому, зупиняючись і акцентуючи увагу саме на подіях між переходами. Як і «Гобіт», роман «Володар перснів» на найпростішому рівні – це теж історія про подорож «туди і назад», що складається зі значної кількості окремих, взаємопов'язаних подорожей.

Підбиваючи підсумки роботи, вважаємо за необхідне зазначити, що в якості провідних мотивів творчості Дж.Р.Р. Толкіна можна виділити мотиви суперництва й марнославства, боротьби за владу та владолюбства, війни й боротьби, конфлікту добра і зла, а також мотив подорожі. Ці мотиви є легко ідентифікованими й помітними в різних творах, але мають різну ступінь розробленості. Звичайно, у творах письменника є безліч інших мотивів, таких як мотиви любові, вірності, катабасису (спуску в пекло) та інші, що є менш повторюваними або зустрічаються лише епізодично в окремих творах, але також заслуговують на увагу з боку літературознавців.

РОЛЬ ГЕНДЕРУ В МОВЛЕННЄВОМУ СПІЛКУВАННІ

Нателла ХЕЦУРІАНІ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О. В. Єгорова

Дослідження в напрямках гендерної ідентичності людини набувають останнім часом все більшої актуальності через зміни в суспільстві та обговорення питання гендерної рівності на світовому рівні. Попри певні наукові здобутки вчених соціологів, біологів, психологів та інших спеціалістів, у вивченні гендерних відмінностей питання людської ідентичності залишається проблемою та потребує подальших досліджень. Одним з напрямків дослідження гендерних відмінностей є їх вивчення через мову. Зокрема, у полі досліджень гендерних диференціацій в лінгвістиці займаються такі українські вчені, як О. Кісь, В. Агеєва, Л. Ставицька, М. Маєрчик, Т. Марценюк, Л. Мацько, А. Окара та інші.

Аналіз наукової літератури з питання гендерних відмінностей свідчить про те, що гендер (від грец. *генос* – «рід») визначається як сукупність характеристик, що відносяться до маскулінності та фемінінності, які в свою чергу визначають соціокультурну та когнітивну сфери особистості. Як відомо, невід'ємною частиною побудови соціальних зв'язків та культури є акт мовлення. Гендерна ідентичність може суттєво впливати на мовленнєвий акт, оскільки мовлення є не лише методом передачі інформації, але й засобом вираження соціальних ролей та ідентичностей.

Відомо, що мовленнєвим актом (від лат. *actus* – «дія») називають мовленнєву дію, метою якої є передавання певного повідомлення від адресанта до адресата. Так, британські вчені А. Баффері та Дж. Грей в ході дослідження впливу гендера на мовленнєвий акт визначили, що за характер мовленнєвих актів та їх особливості вираження відповідають біологічні відмінності. Натомість вчені лінгвісти Р. Боркер та Д. Мальтц обумовлюють диференціацію мовленнєвих актів фактором соціалізації. Вони стверджують, що зростання, виховання та соціалізація в різних культурах безпосередньо впливає на подальший характер мовленнєвого акту та стиль спілкування.

Проаналізувавши проведені вченими дослідження та враховуючи природу терміна «гендер» як соціальний, а не біологічний, приходимо до висновку, що гендерна приналежність та соціальна роль є одними з основних факторів, що впливають на диференціацію мовленнєвої поведінки людей. Гендер впливає на те, як люди формулюють свої думки та ідеї, що відображається у виборі лексики та граматичних конструкцій в процесі мовлення.

Крім того, існують певні стереотипи щодо того, яким має бути «жіноче» та «чоловіче» мовлення. Наприклад, жінки можуть розцінюватися як «надто емоційні» чи «нестримані», якщо вони використовують багато слів, що виражають почуття та емоції. Натомість, чоловіки можуть сприйматися як «слабкі» чи «нестабільні», якщо вони використовують менше агресивних слів чи проявляють більшу чутливість до проблем та емоцій.

Отже, гендерна специфіка мовленнєвого спілкування відображає соціально-культурні стереотипи, які впливають на мовленнєву поведінку чоловіків і жінок. Ці стереотипи мають великий вплив на сприйняття та оцінку мовлення, а також на взаємодію між людьми.

ОНТОЛОГІЯ І ЕВРИСТИКА САТИРИ В МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИХ СТУДІЯХ НІМЕЧЧИНИ

Андрій ЦИБУХ

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент О. В. Сидоров

Сатира як літературна форма, що безпосередньо пов'язана з реальністю, користується зростаючим інтересом сучасних філологічних досліджень.

У першу чергу привертає увагу дисертація Г. Арнтцена (1960), який у розділі «Конституція сатиричного стилю» дає основне уявлення про важливість стилістичної деталізації сатиричного методу [1]. У. Гаєр, порівнюючи сатири Горация, Персія і Ювенала, вказує на те, що сучасна сатира має багато спільного з традиціями римської віршованої сатири [8].

У відомій роботі Ю. Бруммака (1971) історично простежується дискусія сатири від середини XV ст. до початку XX ст. [3]. У великому огляді концепцій і теорій сатири автор критично коментує дослідження сатири 20 століття й доходить лаконічного висновку, що сатира – це естетично соціалізована агресія.

Дослідження французької віршованої сатири 18 століття К. В. Хемпфером (1972) містить структурну модель сатири [4]. Автор визначає доцільність сатири як структурну складову, яка є опосередкованою естетикою для вираження тенденцій, спрямованих на щось реальне, негативне і неявне.

Г. Арнтцен дає огляд німецькомовної історії сатири у своєму трактаті «*Satire der deutschen Literatur: Geschichte und Theorie*» (1989) і приводить нормативне визначення сатиричного як виду мовленнєвої поведінки [2].

Проблемно-орієнтовані міркування про сатиру змушують дослідників звертатися до питання про онтологію сатири, тобто "Що таке сатира?" Відповідаючи на це, В. Вайс пропонує свою модель сатири, яка зокрема стосується нерозуміння сатиричного задуму текстів, потім описує теоретичні та критичні дискусії про сатиру у 18 столітті. Модель сатири, розроблена В. Вайсом, пояснює нерозуміння сатиричного задуму текстів. На його думку, специфічне написання сатири обґрунтовується мовленнєвою ситуацією, що передбачає знайомство адресата з політичною, соціальною і культурною ситуацією, про яку він говорить. Спираючись на модель К. Хемпфера, В. Вайс використовує термін «тенденційне» письмо, у якому йдеться про уривки історико-емпіричної реальності: «Згадуванням уривків з реальності зазвичай притаманні негативні й осудливі судження». В. Вайс вважає, що позитивні норми, заради яких сатирик нападає на свої цілі, уже не входять у визначення сатиричного, а сатиричний імпульс завжди виникає з консервативного світогляду і песимістичного розуміння історії. Згідно з думкою В. Вайса,

К. Хемпфер стверджує, що норми будь-якого роду в сатирі вводяться тільки для того, щоб дати читачеві зневажливий погляд на мету сатири» (1992) [9].

Продовжуючи і розширюючи ідеї В. Вайса, А. Малер (1991) визначає сатиричне як власну модальність спілкування. Слідом за К. Хемпфером і В. Вайсом, він намагається досягнути сатиричне не тематично через ставлення до своїх об'єктів, а скоріше модально через наведення конкретної мовленнєвої ситуації [6]. За А. Малером, сатиричне постає «як мовленнєва сентенція, навмисно образлива, нещира, але у своїй нещирості, тим не менш, може бути легко розпізнана слухачем через стиль мови».

У дослідницькій роботі з німецької теорії сатири Г. Каммерер слідом за К. Хемпфером, В. Вайсом і А. Малером відкидає нормативні або морально-дидактичні моделі сатири й розробляє прагматичну концепцію, засновану на сенсуалістичній естетиці [5].

У 2011 р. стала відомою робота Йорга Шенерта, у якій він розглядає функціональну модель для опису структури тексту та комунікативного ефекту сатири [7].

Як видно з огляду праць вищевказаних авторів, сатира як об'єкт мовно-літературних досліджень посідає важливе місце у філологічній спільноті Німеччини і має значні перспективи в подальшому розвитку цієї теми.

Література

1. Arntzen, Helmut. *Satire in der deutschen Literatur. Geschichte und Theorie. Band 1: Vom 12. bis zum 17. Jahrhundert.* Darmstadt: WBG, 1989. 408 S.
2. Arntzen, Helmut. *Satirischer Stil. Zur Satire Robert Musils im "Mann ohne Eigenschaften".* Bonn: Bouvier, 1983. 233 S.
3. Brummack, Jürgen. *Zu Begriff und Theorie der Satire. Deutsche Vierteljahresschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte.* Wuppertal: Bergische Universität, 1971. Band 45(S1) S. 275-377.
4. Hempfer, Klaus W. *Tendenz und Ästhetik. Studien zur französischen Verssatire des 18. Jahrhunderts.* München: Fink, 1972. 314 S.
5. Kämmerer, Harald. "Nur um Himmels willen keine Satyren ...": deutsche Satire und Satiretheorie des 18. Jahrhunderts im Kontext von Anglophilie, Swift-Rezeption und ästhetischer Theorie. Heidelberg: Winter, 1999. 353 S.
6. Mahlers, Andreas. *Moderne Satireforschung und elisabethanische Verssatire: Texttheorie. Epistemologie. Gattungspoetik.* Michigan: Wilhelm Fink, 1991. 293 S.
7. Schönert, Jörg. *Theorie der (literarischen) Satire: ein funktionales Modell zur Beschreibung von Textstruktur und kommunikativer Wirkung. Textpraxis.* 2011. № 2. URL: <http://www.uni-muenster.de/textpraxis/joerg-schoenert-theorie-der-literarischen-satire>, URN: urn:nbn:de:hbz:6-14459477205. (дата звернення: 19.02.2023).
8. Ulrich, Gaier. *Satire. Studien zu Neidhart. Wittenwiler. Brant und zur satirischen Schreibart.* Berlin: De Gruyter, 1967. 461 S.
9. Weiß, Wolfgang. *Swift und die Satire des 18. Jahrhunderts: Epoche, Werke, Wirkung Taschenbuch.* München: Beck, 1992. 284 S.

ФУНКЦІОНУВАННЯ МУЛЬТИМОДАЛЬНОЇ МЕТАФОРИ В TED TALKS

Діана ЧУПРИНА

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Л. Є. Красовицька

Хоча когнітивні лінгвісти розглядають метафору та метонімію як основні концептуальні прийоми, до недавнього часу їх вивчення обмежувалось дослідженням словесної метафори та метонімії (тобто тих випадків, у яких концептуальні відображення реалізуються виключно за допомогою лінгвістичних засобів). Нехтування альтернативними проявами метафори ігнорує одне з найосновніших тверджень теорії концептуальної метафори, а саме те, що «метафора є перш за все питанням думки та дії і лише похідно є питанням мови» [1, с. 153]. Початкова, майже виключна увага до лінгвістичних проявів метафори обмежувала розвиток повної теорії мислення, оскільки вона не враховувала інших рівнів когнітивного моделювання (таких як візуальний, слуховий, нюховий і жестовий). Тому останнє десятиріччя ознаменоване зміщенням ракурсу метафоричних досліджень у бік аналізу їх мультимодальної природи. Наше дослідження мультимодальних метафор у TED Talks базується на наступних теоретичних положеннях:

1. Креативний потенціал мультимодального дискурсу сприяє виникненню метафоро-метонімічних комбінацій, які не зустрічаються у словесному середовищі.
2. Існують значні кореляції між концептуальним, дискурсивним і комунікативним вимірами TED Talks. У них доволі часто поєднуються метафори з метоніміями, що пов'язано з тим, що така взаємодія об'єднує силу виділення метонімії із міждоменними відповідностями метафори.
3. Концептуальна складність є вирішальним фактором, який впливає на інтерпретацію аудиторією мультимодальних метафоричних фрагментів в TED Talks. Встановлення концептуальних операцій зі зростаючим ступенем концептуальної складності дозволить нам визначити специфічний вплив на розуміння меседжа спікера з точки зору швидкості його обробки, глибини розуміння та вражаючих образів, які залишаються в пам'яті реципієнтів.
4. Аналіз мовного матеріалу передбачає дослідження різного ступеня концептуальної складності, що існують у вигляді (кількох джерел) метонімії в цілі, метонімічних ланцюжків, метафоричних амальгам та метафоричних ланцюгів.

Наше дослідження має на меті підвищити обізнаність дослідників щодо актуальності свідомого використання концептуальних інструментів. Це має призвести до стратегічного використання мультимодальної образної мови в створенні персуазивних промов, лекцій, блогів тощо.

Література

1. Lakoff, G., Johnson, M. *Metaphors We Live By*. Chicago, IL: University of Chicago Press. 2003. 256 p.

ОНОМАСТИКА В СУЧАСНІЙ АНГЛОМОВНІЙ ПРЕСІ

Іван ШАПОВАЛОВ

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент А. Г. Шевченко

На сьогоднішній день вивчення англійської мови стає гострою необхідністю. Комунікаційні та технологічні перетворення в країні, економічні реформи, політична складова – усе це призвело до збільшення використання англійської мови у повсякденному житті. Це певним чином обумовлює вибір теми для нашого дослідження. Крім того, ми можемо спостерігати в сучасній лінгвістиці зростання зацікавленості до ономастики, що, в свою чергу, зумовлює актуальність нашої роботи.

Ономастика широко вивчається, однак ще залишаються вибірково дослідженими окремі її аспекти, такі, наприклад, як символічні власні імена. На наш погляд, дослідження даного аспекту ономастики є необхідним для читання, аналізу та перекладу художньої літератури, публіцистичних творів і преси англійською мовою.

Нашу увагу привернули матеріали газетних текстів, бо саме мова преси відрізняється наявністю високого відсотка символічних власних імен, що необхідно для забезпечення високого рівня інформативності.

У своєму дослідженні хочемо детально зупинитися на прикладі лондонського футбольного клубу «Арсенал».

Футбольний клуб «Арсенал» (англ. Arsenal Football Club) – англійський футбольний клуб з північного Лондона, є одним з найуспішніших клубів в англійському футболі. «Арсенал» відомий як «Каноніри» (“The Gunners”), і айдентика (фірмовий стиль клубу), включно з емблемою, значною мірою просякнута ідеєю, що лежить в основі їхньої назви. Клубні прізвиська вже давно стали частиною футбольного світу, якими, у свою чергу, вже багато десятиліть користуються вболівальники та ЗМІ.

Прізвисько «Арсенала» “The Gunners” – це посилання на походження клубу, який був заснований робітниками збройової фабрики Королівського Арсеналу (Royal Arsenal) у Вулвічі. Королівський артилерійський полк, який зазвичай називають Королівською артилерією (КА), широко відомий як “The Gunners” («Каноніри» або «Гармаші»), є одним з двох полків, що складають артилерійські війська Британської армії. Королівський Арсенал виробляв боєприпаси, зброю (зокрема, артилерійську та стрілецьку) і вибухівки, а сам псевдонім доповнює клубну емблему, на якій, як відомо, зображена гармата. Ранні версії клубного значка також містили напис “The Gunners” («Каноніри»). Вулвічський збройовий завод постачав зброю для Королівської армії Великої Британії. Згодом, після того, як клуб здобув певну популярність, його назву було змінено на «Королівський футбольний клуб Арсенал» (“Royal Arsenal Football

Club”). Оскільки тема і назва клубу значною мірою пов'язані зі зброєю, шанувальники клубу з любов'ю дали «Арсеналу» прізвисько «Каноніри» (“The Gunners”). Ця традиція передається з покоління в покоління вже понад століття.

Гармати були помітною рисою герба «Арсеналу» з 1888 року, а початковий герб був заснований на гербі району Вулвіч. Незважаючи на переїзд з Вулвіча до Хайбері у 1913 році, «Арсенал» зберіг свою назву та іконографію, хоча клубна емблема час від часу зазнавала змін. Гармата зображена на гербі клубу «Арсенал» як візуальний мотив, що нагадує про роки заснування клубу в північному Лондоні. Працівники збройового заводу «Королівський Арсенал» у Вулвічі заснували клуб наприкінці 19-го століття, і назва та емблема відображають цю спадщину. На сучасному значку зображена одна золота гармата, спрямована на схід. Однак, протягом багатьох років існували варіації на цю тему. Спочатку клуб черпав натхнення з герба столичного району Вулвіч, який являв собою три вертикальні гармати з левовими головами внизу. Після переїзду клубу до Хайбері на офіційній кореспонденції почав з'являтися клубний значок нового дизайну.

На початку 1920-х років широко використовувалася горизонтальна гармата, спрямована на захід. Вважається, що натхненням для гармати, використаної в новому дизайні, послужив герб надбрамної вежі Королівського арсеналу. Гармата, спрямована на захід, використовувалася в різних формах до 2002 року, коли був представлений новий значок клубу, на якому була зображена гармата, спрямована на схід.

Окрім “The Gunners”, «Арсенал» та його прихильників іноді називають “The Gooners”, що є своєрідним «обігруванням» оригінального прізвиська. Хоча, “The Gooners” вважається простою варіацією “The Gunners”, є припущення, що альтернативне прізвисько має коріння в хуліганстві та серед «ультрас». «Ультрас», або хуліганські «фірми» – банди агресивних уболівальників – були особливо поширеним явищем у британському футболі протягом 1970-х і 1980-х років, а одне з «ультрас» угруповань «Арсеналу» було відомо під назвою “The Goon Squad” («Загін Головорізів») або “The Gooners” («Головорізи»). Однак прізвисько було рекультивовано і більше не має жодних конотацій насильства, ба більше – саме ця конотація зараз використовується для ідентифікації фанатів «Арсеналу». У лінгвістиці повторне присвоєння, рекультивація або ресигніфікація – це культурний процес, за допомогою якого група повертає слова чи артефакти, які раніше використовувалися зневажливо для цієї групи. Кажуть, що це просто зміна вимови, як, наприклад, у футбольного клубу «Ньюкасл», де вимова завзятим фанатом Джорді слова “town” («місто») призвела до того, що їх стали називати “Toon Army” («Армією Мультишок»). Насправді, “Town Army” вимовляється як “Toon Army”, а ЗМІ згодом почали називати прихильників «Ньюкаслу» «Армією Мультишок».

“The Gunners” («Каноніри», чи просто «Гармаші») – відносно унікальне прізвисько у футбольному світі, воно постійно використовується у світовій та, зокрема, у британській пресі, що ідентифікує «Арсенал» та його прихильників. Історія цього прізвиська прокладається з далеких 1800-х аж по сьогодні.

Купуючи будь-яку футбольну газету чи журнал у Лондоні, можна прочитати про «Арсенал», згаданий там саме як “The Gunners”; те ж саме можна почути, запитавши будь-якого футбольного фаната про «Арсенал» – відповідь буде дуже проста: “Oh, The Gunners...” («А, Каноніри...»).

СПОСОБИ ПЕРЕДАЧІ ЧУЖОГО МОВЛЕННЯ ЯК ОБ’ЄКТ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Ольвія ШЕБАНОВА

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент О. В. Сидоров

Способи передачі мовлення вигаданого персонажа є центральною частиною багатьох нарративних теорій (Штанцель, 2008; Дженетт, 2010; Леєх і Шорт, 2013; Мартінес і Шеффель, 2016). Деякі дослідження зосереджені на певному аспекті, наприклад, такому як представлення думок (Кон, 1978; Палмер, 2004) або вільній непрямій мові (Банфілд, 1982; Флудерник, 1993). Мета і спосіб включення мови та думок персонажа в текст є одним із традиційних об’єктів наратології, важливими представниками якої є зокрема літературознавці Йорг Шенерт (Schönert 2006) і Жерар Женетт (Genette 2010).

Дослідження в цьому напрямку мають свої коріння в наукових роботах, опублікованих більше ніж пів сторіччя тому. Над цим питанням функцій відтворення мовлення замислювалися численні лінгвісти. Так, Йозеф Курц сформулював власне визначення терміна „Die Redewiedergabe“ (1966): „Метою передачі мовлення в текстах є насамперед інформування про процеси, які відбуваються в дійсності, особливо в соціальній сфері“ [3, с.5].

Мета передачі чужого мовлення відіграє важливу роль у створенні різних типів тексту, оскільки мова є не тільки засобом комунікації, але й знаряддям передачі інформації та культурних цінностей. Отже, мета передачі чужого мовлення може бути різною залежно від ситуації та контексту використання мови.

Одна з основних цілей відтворення чужого мовлення – це забезпечення ефективної комунікації між продуцентом і реципієнтом. Це може бути досягнуто шляхом використання релевантної граматики, лексики та синтаксису мови. Мета в цьому разі полягає в тому, щоб зберегти інформацію точно та зрозуміло. Якщо мовлення містить помилки або неправильне використання мови, то це може призвести до непорозумінь та складнощів у спілкуванні.

Інша мета чужого мовлення – це передача емоцій та почуттів персонажів. Мовлення використовується для передачі їх власних переживань та емоцій, а також для виклику емоцій у інших людей. У цьому разі мета може полягати в тому, щоб викликати певні почуття в аудиторії або через чуже мовлення передати власні емоції. Крім того, мета передачі мови може полягати в тому, щоб відображати культурні цінності та ідентичність. Кожна культура має власну мову та специфічні для неї вислови і фразеологію, які відображають її ідентичність, спосіб мислення. Таким чином, мета передачі мови протагоністів може полягати в тому, щоб відтворити їх культурні традиції та цінності.

Також варто зазначити, що мета передачі мови може бути різною для різних типів мовлення, наприклад, усної та писемної форм мови. Усна мова зазвичай використовується для спілкування в повсякденному житті та для передачі емоцій і вражень, тоді як писемна мова найчастіше використовується для формальних цілей – створення документів, наукових статей або літературних текстів. Дослідження в цьому напрямку проводив лінгвіст Дітер Вундерліх. У науковій роботі „Studien zur Sprechakttheorie“ (1972) він указує на відсутність об'єктивності в прямій і непрямій мові, але відзначає її як необхідний стилістичний засіб у науково-публіцистичній сфері [4].

Відомий німецький соціолог Й. Хойзерманн указує на той факт, що цитати служать не лише для передачі інформації, але й є аспектом, який приваблює читача, тільки в тому разі, якщо вони виконують виправдувальну функцію та виділяються на тлі висловлювань автора [2].

Кафедрою лінгвістики інституту німецької мови імені Ляйбніца опубліковані результати досліджень (2014), у центрі уваги яких була дихотомія між прямим і непрямим відтворенням мови, зокрема квантитативний аналіз їх уживання в літературі.

Про актуальність досліджень у цьому напрямку свідчать також результати наукового проєкту (2017-2020) Інституту німецької мови (кафедра лексики) та Університету Вюрцбурга (кафедра комп'ютерної філології). Проєкт досліджував феномен «відтворення мовлення» на емпіричній основі. За отриманими результатами здійснювався наратологічний та лінгвістичний аналіз для розробки форм відтворення мовлення. Таким чином, проєкт підтримує формування теорій у наратології, у дослідженні типів загальних текстів та дослідженні лексикологічної структури аргументів.

Серед сучасних досліджень можна виділити роботу Анелен Брунер (2020) «Redewiedergabe in Hefromanen und Hochliteratur», у фокусі якої перебуває квантитативність уживання прямої і непрямой мови в художній літературі. Уживання непрямой мови, за ствердженням автора, є суттєво частотнішим [1].

Отже, дослідження передачі чужого мовлення відіграють важливу роль у лінгвістиці, оскільки допомагають зрозуміти цілі та функції мовлення в різних контекстах. Мета передачі чужої мови може змінюватися залежно від соціальних, культурних та історичних умов: у період війни або кризових ситуацій метою відтворення чужого мовлення може бути не тільки передача інформації, але й гарантування безпеки та мобілізації людей.

Література

1. Brunner, Annelen u.a. Redewiedergabe in Hefromanen und Hochliteratur. *Digital Humanities: Spielräume*. 7. Tagung des Verbands Digital Humanities im deutschsprachigen Raum e.V. Paderborn: Zenodo, 2020. S. 190-194.
2. Häusermann, Jürg. *Journalistisches Texten*. Konstanz: UVK, 2011. 261 S.
3. Kurz, Josef. *Die Redewiedergabe: Methoden u. Möglichkeiten*. Karl-Marx-Universität: Fak. f. Journalistik, 1966. 125 S.
4. Wunderlich, Dieter. *Studien zur Sprechakttheorie*, Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1976. 416 S.

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ СЛЕНГУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Дмитро ШЕНДРИК

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент І. М. Каминін

Усі ми зтикались з таким поняттям, як сленг. Більшість людей вважає, що сленг дорівнює ненормативній лексиці та користуються ним переважно підлітки, молодь та соціально-декласовані особи, але це апріорі не вірно. Саме у визначенні сленгу і полягає проблематика дослідження.

Якщо говорити загальними словами, сленг – це нижчий рівень стандартного мовлення освіченої людини та складається з нових слів, що вживаються у певному сенсі. За іншим визначенням, посилаючись на Кембриджський словник, це неформальна мова/лексика, частіше усна аніж писемна, яка використовується серед певних груп осіб. Також є визначення у словнику Вебстера, що сленг – це вживання слів, неапробованих нормами письмового мовлення, що в результаті надає мові жвавого та яскравого характеру. Згідно досліджень Є.В. Корнелаєвої, є безліч визначень даного терміну, але жодна з дефініцій не розкриває повної суті даного поняття.

Сленг невід’ємно пов’язаний з термінами жаргон та арго. Жаргон – це слова або вирази, що використовуються в певних професіях або певною групою людей, складні для розуміння особам, не пов’язаних з професією. Арго – це слова або вирази, які вживаються всередині невеликої групи людей (переважно кримінальних або нижчих прошарків суспільства), та є складними для розуміння іншим особам. Саме через подібний зв’язок більшість вчених (М.Ю. Руденко, Є.В. Корнелаєва, Б.Л. Бойко) ототожнюють дані поняття до одного з термінів.

Тобто, сленг (жаргон) може використовуватись в різних галузях, наприклад, в ІТ: (кейс (case), івент (event), скіл (skill), джун (скорочено від Junior) тощо); будівництві (waster – філонщик, шпонка – key тощо), освіті (slacker – прогульщик, зубрити – cram, cheating-sheet – шпаргалка/шпора тощо.) та в багатьох інших. У більшості випадків подібний сленг використовується саме в межах тієї галузі, де відбувається комунікативний процес між колегами.

Також сленгові вирази можуть бути локальними, тобто характерними для осіб, що проживають в певному населеному пункті. Наприклад, кокні, етнічна група, що проживає на сході Лондона, мають свій характерний та колоритний лексикон (Bees and Honey – Money, Loaf of Bread – head). Локальні сленгові вирази також характерні для деяких українських міст, зокрема Харкова, мешканці якого використовують специфічну лексику для позначення частини міста (напр. Стегляшка – станція метро Університет (University underground station), Градусник – майдан Конституції (Constitution square)), або предметів побуту: (тремпель – вішалка для одягу (rack/coat hanger), педалі – взуття, переважно кросівки (shoes/sneakers) тощо).

Звісно, що сленг робить мову, в тому числі й усну, багатшою та більш експресивною, але ускладнює процес вивчення та перекладу через відмінності в сленгових одиницях англійської/української мов. Мається на увазі те, що

українець не зрозуміє значення сленгових виразів кокні або ньюйоркця, так само як англомовний споживач не зрозуміє харків'янина. До того ж, сленг має тенденцію до застарівання та втрати актуальності. Тому в більшості випадків перекладачі вдаються до хитрощів, щоб адаптувати текст для певної аудиторії мовців та локалізувати англо/україномовний текст згідно реалій тієї чи іншої мови.

Отже, можна зробити висновок, що сленг є невід'ємною частиною культури спілкування для тієї чи іншої мови та деякою мірою відображає культурний пласт країни мовця. Переклад текстів, насиченого подібним лексиконом, є серйозним викликом для фахівця.

ІРЛАНДСЬКИЙ ВПЛИВ У БРИТАНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Юрій ЩЕРБАКОВ

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Н. С. Алексєєва

Ірландська тема була помітною в британській літературі протягом століть, впливаючи на творчість багатьох відомих письменників. Від перших днів англійської літератури до сучасної епохи ірландська тематика використовувалася для дослідження питань ідентичності, політики та культури. Одним із перших прикладів ірландського впливу на британську літературу є середньовічна епічна поема «Беовульф». Хоча поема написана давньоанглійською мовою, вона містить багато посилань на ірландську міфологію та фольклор. Персонаж Грендель, наприклад, часто розглядається як втілення ірландської міфологічної фігури "потойбічного загарбника".

У період Відродження ірландська тематика продовжувала відігравати значну роль у британській літературі. Твори Вільяма Шекспіра рясніють посиланнями на Ірландію та ірландську культуру. Наприклад, у «Генріху V» ірландці зображені як дикий і варварський народ, а в «Макбеті» відьми говорять про «острів Місяця», що є відсиланням до давньої гельської назви Ірландії.

У 20-му столітті ірландська тематика залишилася важливим елементом британської літератури. Творчість Джеймса Джойса, наприклад, часто сприймається як оспівування ірландської культури та ідентичності, навіть якщо в ній досліджуються теми відчуження та розчарування. Так само п'єси Семюеля Беккета часто використовують ірландську тематику для дослідження питань ідентичності та приналежності. Мабуть, найбільш значним прикладом ірландського впливу на британську літературу останніх років стала творчість Шеймаса Джастіна Гіні. Поезія та проза Гіні часто спирається на ірландську тематику та міфологію, водночас досліджуючи універсальні теми ідентичності, мови та пам'яті.

Отже, ірландська тема була невід'ємною частиною британської літератури протягом століть, впливаючи на письменників різних епох. Від середньовічної епічної поезії до модерністської літератури ірландська тематика використовувалася для дослідження питань ідентичності, культури та політики, а також для оспівування багатства та складності ірландської культури. Крім того,

ірландська тема також використовувалася як засіб для дослідження політичних і соціальних питань у британській літературі. У 19-20 століттях ірландські письменники, такі як Оскар Уайльд і Джордж Бернард Шоу, використовували свою творчість, щоб кинути виклик британському ставленню до Ірландії та виступити за ірландську незалежність.

Так само і твори сучасних ірландських письменників, таких як Родді Дойл і Колм Тойбін, часто зачіпають питання постколоніалізму та національної ідентичності. Ірландська тема також використовувалася для дослідження складнощів культурної ідентичності в британській літературі. Багато письменників використовували ірландські теми та мотиви, щоб дослідити ідею «подвійної свідомості» – ідею про те, що люди можуть мати кілька ідентичностей, які іноді суперечать одна одній. Наприклад, головний герой роману Джеймса Джойса «Портрет художника в молодості» намагається примирити своє ірландське католицьке виховання з бажанням бути сучасним художником. Так само і герої п'єси Брайана Фріла «Переклади» борються з питаннями мови, культури та ідентичності в контексті британського колоніалізму в Ірландії. Від середньовічної епічної поезії до сучасної художньої літератури, ірландські теми та мотиви використовувалися, щоб кидати виклик і провокувати, святкувати і оплакувати, а також досліджувати багатство і складність людського досвіду. Так само використання символіки та образів ірландської літератури мало значний вплив на британських письменників. Наприклад, символ трилисника використовується як в ірландській, так і в британській літературі як репрезентація Ірландії та ірландської ідентичності.

Останніми роками відновився інтерес до взаємовідносин між ірландською та британською літературою, багато дослідників вивчають шляхи, якими ірландські теми вплинули на британську літературу, і навпаки. Це призвело до кращого розуміння та оцінки складності та багатства літературних традицій обох країн.

ПРОБЛЕМАТИКА РОМАНУ-АНТИУТОПІЇ ОЛДОСА ГАКСЛІ «ПРЕКРАСНИЙ НОВИЙ СВІТ»

Ангеліна ЯЩЕНОК

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент О. С. Лазарева

Роман-антиутопія Олдоса Гакслі «Прекрасний новий світ» (“Brave New World”) – спроба автора попередити людство про страшний, але цілком ймовірний шлях розвитку суспільства. Роман втілює характерні риси інтелектуальної прози: об'єктом критики автора стають рамки та закони суспільства, тоталітарні режими, які спрямовані на те, щоб всебічно пригнічувати людину як особистість, тобто «я» людини знищується під тиском псевдоідеального суспільного устрою [1, с. 48].

Наразі жанр антиутопії, який набуває стрімкого розвитку в ХХ-ХХІ столітті, привертає увагу дослідників. Наукові розвідки К. Шахової, О. Ніколенко, А. Мортон, Т. Чернишової та інших літературознавців присвячені

дослідженню соціальної проблематики, жанрової специфіки антиутопій, маргінальності суспільства та визначенню мотивної ієрархії [2; 3].

Образ так званого «прекрасного нового світу» втілює художню картину ідеального світу миру та стабільності. Водночас автор викриває сутність класової ієрархії такого світу: генетично запрограмовані члени суспільства мають своє певне призначення з першої секунди свого існування – штучного запліднення в інкубаторі. За допомогою «гіпнопедії» їм прищеплюються гордість за приналежність до своєї касты та культивуються основні цінності суспільства – матеріалізм, споживацтво, розбещеність, групове мислення і неприязнь до усамітнення. Більше не існує тривоги, печалі та смутку – галюциногенний наркотик допомагає відсторонитися від усього гнітючого, навіть від нудьги. І герої роману стають псевдощасливими [5].

На перший погляд, Гакслі пропонує оригінальний спосіб встановлення стабільності, якої суттєво не вистачає сучасному світу – в «новому» світі взагалі немає глобальних проблем: війн, епідемій, бідності та соціальної нерівності. Проте люди повинні заплатити певну ціну за цю нову цивілізацію. Основою проблемою виявляється стандартизація суспільства. У «новому» суспільстві відсутні традиційні цінності, і це робить його порожнім і відчуженим. Автор роману пропонує заміну або спрощення цінностей: замість кохання та романтики люди отримують тілесне задоволення. Також суттєвими стають зміни в соціальному житті: інститут сім'ї та шлюбу просто знищено, а родинні слова «мати» та «батько» вважаються непристойними. Мистецтво взагалі заборонено, адже воно розкриває індивідуальність. Освіта проводиться, але вибірково, залежно від касты, і являє собою жорстко обмежений набір знань та навичок. Історія людства до виникнення нового Бога-Форда знищена. Така плата за безтурботне існування та так зване «щастя» людства.

Важливою особливістю роману «Прекрасний новий світ» є також не тільки жорстка кастова ієрархія, але й відсутність власного імені у людини, яке б пов'язувало її діяльність із історією, культурою, політикою, мистецтвом. Таким чином була знищена історія культури як в діахронічному, так і в синхронічному аспектах, оскільки немає сучасності та нівелюються майбутні перспективи розвитку. Відсутність часової перспективи та імен персонажів твору утворюють надтекстуальний рівень, відносять роман Гакслі до жанру інтелектуального роману-антиутопії.

У романі Олдоса Гакслі набуває оригінальної авторської інтерпретації мотив пророцтва майбутнього. Письменник попереджає: людей можна навчити підтримувати тиранію, отримувати задоволення від власного пригноблення та любити технології, що відключають їхнє мислення.

Реалії «нового» світу знищують поняття свободи власного вибору – адже життя кожної особистості вирішено наперед і «запрограмоване» від початку й до кінця. Усі уявлення читача «реального» світу про особистісні цінності та індивідуалізм руйнуються на благо суспільного комфорту. Таким чином, головне питання, яке ставить роман: що краще – бути щасливим чи бути вільним? Проте діалектика роману у тому, що неможливо визначити однозначно цей «новий»

світ як чудовий чи жахливий, оскільки кожна людина сприймає цей світ по-своєму, хтось засуджує, а інші задоволені. І будь-яка оцінка правомірна.

Література

1. Блум Г. Західний канон : книги на тлі епох. Київ: Факт, 2007. 720 с.
2. Шахова К.О. Англійська художня антиутопія у світовому контексті. *Література Англії ХХ століття*. Київ: Либідь, 1993. С. 44–71.
3. Роман-антиутопія в контексті світової літератури. URL: http://www.zarlit.com/info/history_novitna/28.html (дата звернення: 27.01.2023).
4. Modern Library Editorial Board of authors. 100 Best Novels. Random House, New York. 1999.
5. Huxley, A. Brave New World Revisited. London: Chatto & Windus, 1959. 164 p.

Наукове електронне видання

**НАУКОВІ РОЗВІДКИ СТУДЕНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ**

Збірник тез наукових доповідей

Випуск 4

За загальною редакцією
кандидата філологічних наук, доцента,
координатора з наукової роботи факультету іноземної філології
Подуфалової Тетяни Володимирівни

Відповідальний за випуск: **Г. О. Князь**

Комп'ютерна верстка: **Т. В. Подуфалова**

Коректор: **Т. В. Подуфалова**

Тези друкуються в авторській редакції

**Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності
та зміст несуть автори і наукові керівники**

Підписано до друку 20.05.2023 р. Ум. друк. арк. 6,31

Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди
Україна, 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 29